

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
DEVLETLER ÖZEL HUKUKU BİLİM DALI**

**YABANCI NAFAKA İLÂMLARININ TÜRKİYE'DE
TANINMASI VE TENFİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Burcu SARITAŞ**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. F. Bilge TANRIBİLİR**

Ankara-2011

ONAY

Burcu SARITAŞ tarafından hazırlanan “ *Yabancı Nafaka İlamlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi*” başlıklı bu çalışma, 25/01/2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda *oybirliği* ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Devletler Özel Hukuku Bilim* dalında *Yüksek Lisans* tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Vahit DOĞAN (BaŐkan)

Doç. Dr. F. Bilge TANRIBİLİR

Yard. Doç. Dr. Sema ÖRTOĐLU KOCA

ÖNSÖZ

Milletlerarası özel hukuk ilişkilerinin yoğunlaşması ve Türkiye dışında yaşayan vatandaşlarımızın sayısındaki artış, yabancı nafaka ilâmlarının ülkemizde tenfizini büyük bir ihtiyaç haline getirmiştir. Yabancı Nafaka İlâmlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi konulu tezimizde, 5718 sayılı MÖHUK ve milletlerarası sözleşmeler kapsamında nafaka ilâmlarının tanınması ve tenfizine ilişkin ilkeler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tez çalışmamın yönlendirilmesi ve sonuçlandırılmasında emeği geçen tez danışmanım Doç. Dr. F. Bilge TANRIBİLİR’e ve Yurt İçi Yüksek Lisans Burs Programı kapsamında maddi destek sağlayan Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu (TÜBİTAK)’na teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	ix

GİRİŞ

I. TÜRK HUKUKUNDA NAFKA	3
A. Bakım Nafakaları	4
1. Eşler Arasındaki Nafaka Yükümlülüğü	4
a. Tedbir Nafakası	4
b. Yoksulluk Nafakası	5
2. Ana-babanın Çocuğa Karşı Nafaka Yükümlülüğü	5
a. Tedbir Nafakası	5
b. İştirak Nafakası	5
c. Ana-babadan İstenebilecek Bakım Nafakası	6
B. Yardım Nafakası	7
II. YABANCI MAHKEME İLÂMLARININ TANINMASI VE TENFİZİ	
KONUSUNDA GENEL BİLGİLER	8
A. Mahkeme İlâmlarının Sonuçları	8
1. Kesin Hüküm Etkisi	8
a. Şeklî Anlamda Kesin Hüküm	8
b. Maddî Anlamda Kesin Hüküm	9
2. İcraî Etkisi	9
B. Yabancı Mahkeme İlâmlarının Etkileri	10
C. Tanıma ve Tenfiz Kavramı	11
1. Tanıma	11
2. Tenfiz	12
D. Türk Hukukunda Tanıma ve Tenfiz	13
1. MÖHUK'a Göre Tanıma ve Tenfiz	13
2. Milletlerarası Sözleşmeler Rejimi	13

BİRİNCİ BÖLÜM

YABANCI MAHKEME İLÂMLARININ MÖHUK'A GÖRE TANINMASI VE TENFİZİ

I. YABANCI NAFKA İLÂMLARININ ETKİSİ	15
--	-----------

II. KANUNİ DÜZENLEME	16
III. TANIMA VE TENFİZ ŞARTLARI	17
A. Tanıma ve Tenfizin Ön Şartları.....	18
1. Yabancı Mahkemedен Verilmiş Hukuk Davasına İlişkin Bir İlâm Olması.....	18
a. Hukuk Davasına İlişkin Bir İlâm	18
b. Yabancı Mahkemelerden Verilmiş Bir İlâm	19
2. Yabancı Mahkeme İlâmı Kesinleşmiş Olmalı	22
a. MÖHUK m. 50 Yönünden Kesinleşme Şartı	22
b. Nafaka İlâmları Yönünden Kesinleşme Şartı	23
B. Tanıma ve Tenfizin Asıl Şartları	25
1. Tanımadaki Aranmayacak Tenfiz Şartı Olarak Karşılıklı İşlem Şartı	26
a. Anlaşmaya Dayanan Karşılıklı İşlem ve Tespiti Meselesi	27
b. Kanundan Doğan Karşılıklı İşlem ve Tespiti Meselesi	28
c. Fiili Karşılıklı İşlem ve Tespiti Meselesi.....	29
2. Tanıma ve Tenfiz İçin Aranılan Ortak Şartlar	30
a. Yetki Şartı	30
(1) Yabancı İlâmın Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisine Girmeyen Bir Konuda Verilmiş Olması Şartı	31
i. Münhasır Yetki.....	31
ii. Kanunî Düzenleme	32
(2) Aşırı Yetki	33
(3) Nafaka İlâmları Bakımından Yetki Şartı	36
b. Kamu Düzenine Uygunluk Şartı.....	37
(1) Ön Açıklama	37
(2) Kamu Düzeni Kavramı ve Özellikleri.....	38
(3) Nafaka İlâmlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeninin Müdahale Edebileceği Haller	40
i. Nafaka Hakkında Daha Önce Verilmiş Bir Türk Mahkemesi Kararının Mevcut Olması.....	40
ii. Yabancı Mahkemenin Uyguladığı Kanunun Kamu Düzenimize Aykırılık Teşkil Etmesi.....	41
iii. Nafaka Davasında Nafaka Borçlusu Davalıya Savunma Haklarının Yeterince Tanınmamış Olması	42

iv. Kamu Düzeninin Yabancı Nafaka Kararının Etki Göstermesine Engel Olabileceği Diğer Haller	43
c. Savunma Haklarına Uyulmuş Olması	44
IV. TANIMA VE TENFİZ USULÜ	46
A. Ön Açıklama	46
B. Görevli ve Yetkili Mahkeme	46
C. Teminat	47
D. Taraflar, Tanıma ve Tenfiz İstemi ve Gerekli Belgeler.....	48
1. Taraflar.....	48
2. Tanıma ve Tenfiz İstemi	49
3. Gerekli Belgeler.....	50
E. Yargılama Usulü	51
F. İtirazlar.....	53
1. Tenfiz Şartlarının Bulunmadığı İtirazı	53
2. Yabancı Mahkeme İlâmının Kısmen Veya Tamamen Yerine Getirilmiş Olduğu İtirazı	55
3. Yabancı Mahkeme İlâmının Yerine Getirilmesine Engel Bir Sebep Ortaya Çıkmış Olduğu İtirazı	55
G. Tanıma ve Tenfiz Talebi Hakkında Verilebilecek Kararlar	56
1. Tanıma.....	56
a. Ön Açıklama	56
b. Tanınmayan Mahkeme Kararının Etkisi.....	58
2. Tenfiz Kararı.....	59
a. Ön Açıklama	59
b. Kararın Kısmen Tenfizi	60
c. Tenfizine Karar Verilen Yabancı İlâmın İcrası.....	61
3. Tenfiz Talebinin Reddi Kararı.....	62
H. Kanun Yolları	64
1. Temyiz.....	64
2. Karar Düzeltme	64
3. Yargılamanın İadesi	65

İKİNCİ BÖLÜM

MİLLETLERARASI SÖZLEŞMELER REJİMİ

I. ÖN AÇIKLAMA.....	66
----------------------------	-----------

A. Çok Taraflı Milletlerarası Sözleşmeler	66
B. İki Taraflı Milletlerarası Sözleşmeler.....	68
II. ÇOK TARAFLI MİLLETLERARASI SÖZLEŞMELERDE KONUNUN DÜZENLENİŞİ	70
A. Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin Sözleşme	70
1. Sözleşmeye Katılma.....	70
2. Sözleşmenin Amacı.....	71
3. Sözleşmenin Uygulanması	72
4. Kolaylıklar ve Muafiyetler	77
5. Çekince	77
B. Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme	78
1. Sözleşmeye Katılma.....	78
2. Sözleşmenin Amacı.....	78
3. Sözleşmenin Kapsamı.....	79
4. Sözleşmeye Göre Tanıma ve Tenfiz Şartları.....	80
a. Kararı Veren Mercinin Yetkili Olması	80
b. Kararın Savunma Haklarına Uygun Olarak Verilmiş Olması.....	82
c. Kararın Verildiği Devlette Kesin Hüküm Kuvvetini Kazanmış Olması	82
d. Kararın İleri Sürüldüğü Devlette Konusu ve Tarafları Aynı Olan Bir Karara Aykırı Olmaması	83
e. Kararın Kamu Düzenine Aykırı Olmaması	83
5. Tanıma ve Tenfiz Usulü	83
6. Kolaylıklar ve Muafiyetler	84
7. Çekince	84
8. Fesih	85
C. Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme.....	85
1. Sözleşmeye Katılma.....	85
2. Sözleşmenin Amacı.....	86
3. Sözleşmenin Kapsamı.....	86
4. Sözleşmeye Göre Tanıma ve Tenfiz Şartları.....	88
a. Olumlu Şartlar.....	88

(1) Nafaka Kararının Sözleşmeye Göre Yetkili Sayılan Bir Mercii Tarafından Verilmiş Olması.....	88
(2) Karar Hakkında Verildiği Devlette Mutad Kanun Yollarının Tüketilmiş Olması.....	90
b. Olumsuz Şartlar.....	90
5. Tanıma ve Tenfiz Usulü	91
6. Kolaylıklar ve Muafiyetler	93
7. Çekinceler	93
8. Fesih	94
D. Çocuklara Karşı ve Aile İlişkilerinden Doğan Her Türü Nafaka Alacağına Uluslararası Alanda Tahsili Hakkında La Haye Sözleşmesi	94
1. Ön Açıklama.....	94
2. Sözleşmenin Amacı.....	95
3. Sözleşmenin Kapsamı.....	96
4. Sözleşmenin Uygulanması	97
a. Uygulama Makamları.....	97
b. Doğrudan Talepler.....	99
5. Sözleşmeye Göre Tanıma ve Tenfizin Kapsamı	100
a. Nafaka Kararları ve Sulhler.....	100
b. Nafaka Anlaşmaları	101
6. Sözleşmeye Göre Tanıma ve Tenfiz Şartları.....	102
a. Kararı Veren Makamın Yetkili Olması.....	102
(1) Davalının Mutad Meskeninin Nafaka Talep Edildiği Sırada Kararın Verildiği Ülkede Bulunması (m. 20/1/a)	103
(2) Davalının Kararı Veren Mercii Yetkisini Açıkça ya da Zımnen Kabul Etmiş Olması (m. 20/1/b)	103
(3) Nafaka Alacaklısının Mutad Meskeninin Nafaka Talep Edildiği Sırada Kararın Verildiği Ülkede Bulunması (m. 20/1/c).....	104
(4) Nafaka Alacaklısı Çocuğun Mutad Meskeninin Nafaka Talep Edildiği Sırada Kararın Verildiği Ülkede Bulunması ve Davalının O Ülkede Çocukla Birlikte Yaşamış ve Çocuğa Bakmış Olması (m. 20/1/d).....	104
(5) Çocuğa Karşı Nafaka Yükümlülüğü Hariç Olmak Üzere, Tarafların Yetki Konusunda Bir Anlaşma Yapmış Olmaları (m. 20/1/e).....	104

(6) Nafaka Kararının, Sadece Tarafların Vatandaşlığına Bağlı Olarak Yetki Kazanmamış Olan ve Kişilerin Şahsi Statüleri ile Ebeveyn Sorumluluğuna İlişkin Konularda Yetkili Makamlar Tarafından Verilmiş Olması (m. 20/1/f)	105
b. Tanıma ve Tenfiz Reddine İlişkin Şartlar	105
(1) Kararın Kamu Düzenine Aykırı Olması (m. 22/a).....	105
(2) Kararın Usul İşlemlerinde Yapılan Bir Hile Sonucu Verilmiş Olması (m. 22/b)	106
(3) Derdest Bir Dava Olması (m. 22/c).....	106
(4) Kararla Bağdaşmayan Başka Bir Karar Bulunması (m. 22/d)	106
(5) Kararın Savunma Haklarına Uygun Olarak Verilmiş Olmaması (m. 22/e).....	107
(6) Kararın m. 18'e Aykırı Olarak Verilmiş Olması (m. 22/f)	107
7. Tanıma ve Tenfiz Usulü	107
a. Kayıt veya İlân Usulü	108
b. Alternatif Usul	110
c. Nafaka Anlaşmalarının Tanınması ve Tenfizi Usulü	110
8. Kolaylıklar ve Muafiyetler	111
9. Çekinceler – Beyanlar	112
10. Fesih	113
III. ÇOK TARAFLI MİLLETLERARASI SÖZLEŞMELERİN DÜZENLEMELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI.....	113
A. 1956 Tarihli New York Sözleşmesi ile La Haye Sözleşmelerinin Karşılaştırılması	113
1. Amaç	113
2. Tanıma ve Tenfiz Şartları ile Usulü	114
3. Uygulama	114
4. Nafakanın Tahsil Yolları	115
5. Yürürlük.....	115
B. La Haye Sözleşmelerinin Karşılaştırılması.....	115
1. Yürürlük.....	115
2. Kapsam.....	116
3. Tanıma ve Tenfiz Şartları	117
4. Zaman İtibarıyla Uygulama	118

5. Çekinceler	119
SONUÇ	120
KAYNAKÇA	122
ÖZET	128
ABSTRACT	129

KISALTMALAR

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AD	: Adalet Dergisi
age	: adı geçen eser
agm	: adı geçen makale
agr	: adı geçen rapor
agt	: adı geçen tez
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY.	: Anayasa
bs.	: bası
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
çev.	: çeviren
DEHFD	: Dokuz Eylül Hukuk Fakültesi Dergisi
dn.	: dipnot
E.	: Esas
Ed.	: Edition
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İİK	: İcra İflas Kanunu
K	: Karar
m.	: madde
MHB	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
no.	: numara
RG.	: Resmi Gazete
S.	: Sayı

s.	: sayfa
T.	: tarih
TMK	: Türk Medenî Kanunu
TNBHD	: Türkiye Noterler Birliđi Hukuk Dergisi
vd.	: ve devamı
v.d.	: ve diđerleri
Vol.	: Volume
Y.	: Yıl
Yar.	: Yargıtay
YD	: Yargıtay Dergisi

GİRİŞ

Çalışmamızın konusunu oluşturan yabancı nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi, bugün ülkemizin içinde bulunduğu şartlar açısından bakıldığında özel bir önem taşımaktadır. Milletlerarası özel hukuk ilişkilerinin zaman içerisinde giderek yoğunlaşması ve Türkiye dışında yaşayan vatandaşlarımızın sayısındaki büyük artışa paralel olarak yabancı nafaka ilâmlarının ülkemizde tenfizi büyük bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Daha iyi bir yaşam düzeyine kavuşmak amacıyla başlatılan göçler, birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Gidenlerin birçoğu eş, çocuk, ana ve baba gibi yakınlarını da geride bırakmışlardır. Nafaka alacaklısı ve borçlusunun çeşitli nedenlerle ayrı ayrı ülkelerde bulunmaları nafaka alacaklarının tahsilini son derece güçleştiren bir durumdur. Bunların yarattığı haksız sonuçların, yabancı nafaka kararlarının tenfiz edilmesi ve gerekirse tanınması yoluyla ortadan kaldırılması; adaleti gerçekleştirme ve hukukta istikrarı sağlama açısından dikkatleri çekmektedir. Bu mahkeme kararlarının verildiği ülke dışında etki göstermemesi, günümüzün milletlerarası ilişkilerine ve nafaka hakkını arayarak lehine karar alıp bunu icra ettiremeyen tarafın menfaatlerine aykırıdır. Yeniden dava açmak zorunda kalan ve zaten zayıf konumda bulunan nafaka alacaklısı hem zaman hem de dava masrafları bakımından kayba uğrayacağı gibi davalı da iki ayrı ülkede verilmiş iki ayrı kararla karşı karşıya kalacaktır. Bunların yanında, aile bireylerinin sosyal yardımlaşması gereğinden doğan nafaka hakkı sosyal güvenliğe ilişkin bir husus olduğu için her devletin kamu düzenini de yakından ilgilendiren bir konudur.

İşte, gerek nafaka hakkını kazanan tarafın mağdur duruma düşmeyerek bireysel ve toplumsal menfaatlerinin korunması, gerek yabancı devlet mahkemesinin kararına etki tanıyacak devletin egemenliğine ilişkin menfaatlerin korunması ihtiyacı tanıma ve tenfiz kurumlarını zorunlu kılmaktadır. Konu önemi itibarıyla, milletlerarası alandaki düzenlemelerle de ele alınmış ve bu sözleşmelere Türkiye de katılmıştır.

Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi konusu, hukukumuzda genel olarak düzenlenmiş olup, nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda özel bir düzenleme yoktur. Bu nedenle, tezimizde, konuyu genel olarak ele alan MÖHUK hükümlerinden hareket ederek, yabancı nafaka ilâmlarının Türkiye’de tanınmasına ve tenfiz edilmesine ilişkin özellikleri inceleyeceğiz.

Tezimiz iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci Bölümde, yabancı nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi başlığı altında öncelikle tanıma ve tenfize konu olacak ilâmın taşıması gereken şartlar (ön şartlar ve asıl şartlar) incelenecektir. Konu, Türk hukuku açısından incelenecektir. 27 Aralık 2007 tarihinde yürürlüğe giren 5718 sayılı MÖHUK ile 22 Kasım 1982 tarihinden beri yürürlükte olan 2675 sayılı MÖHUK yürürlükten kaldırılmıştır (MÖHUK m. 64). 5718 sayılı MÖHUK’un Türk milletlerarası özel hukuk sistemimizde yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin getirdiği bazı önemli değişiklikler göz önünde tutularak bu konudaki ilk çalışma gerçekleştirilecektir. Tanıma ve tenfiz usulü ile tanıma ve tenfiz talebi hakkında verilebilecek kararlar bu kararların sonuçları ile birlikte bu Bölümün diğer inceleme konularıdır.

Değerlendirmelerimizde yeri geldikçe, ülkemizdeki uygulamaya ilişkin Yargıtay kararlarına da yer verilmiştir.

Konumuz, yabancı mahkemelerden verilen nafaka kararlarının Türkiye'de tanınması ve tenfizi olduğu için, konuyu açıklamak adına değinilenler dışında karşılaştırmalı hukuk açıklamalarına girmemeyi uygun gördük.

Yabancı nafaka ilâmlarının tanınması ve tenfizinde milletlerarası sözleşmelerin uygulanma önceliği vardır. Tezimizin İkinci Bölümünde ise, nafaka kararlarının tanınması ve tenfize ilişkin milletlerarası sözleşmelere yer verilecektir. Bu Bölümde, Türkiye'nin taraf olduğu 1956 tarihli New York Sözleşmesi, 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmeleri hakkında açıklamalara yer verilecektir. Söz konusu sözleşmelerin MÖHUK'a göre değerlendirmesi ve Türkiye'de uygulanmasına ilişkin açıklamalar da yapılacaktır. Ayrıca Türkiye'nin henüz taraf olmadığı 2007 tarihli La Haye Sözleşmesi de bu Bölümde incelenecektir.

I. TÜRK HUKUKUNDA NAFKA

Nafaka, aile hukukuna ilişkin bir kurum olarak Medeni Kanunumuzun çeşitli hükümlerinde düzenlenmiştir. Genel olarak iki çeşit nafaka olduğu kabul edilmektedir: Bakım nafakası ve yardım nafakası¹.

¹ Turgut Akıntürk, Derya Ateş Karaman, **Türk Medeni Hukuku-Aile Hukuku**, C. 2, 12. bs., İstanbul, 2010, s. 444; Ergin Nomer, **Devletler Hususi Hukukunda Nafaka, (Nafaka)**, İstanbul, 1967, s. 2.

A. Bakım Nafakaları

Bakım nafakaları, doğduğu ilişkiye göre eşler arasındaki nafaka yükümlülüğü ve ana-babanın çocuğa karşı nafaka yükümlülüğü şeklinde incelenebilir.

1. Eşler Arasındaki Nafaka Yükümlülüğü

a. Tedbir Nafakası²

Türk Medeni Kanunumuz m. 169 hükmü gereği, boşanma veya ayrılık davası açıldığı zaman hakim, ayrı yaşayan ve kendi imkanlarıyla geçimini sağlayamayan eşin barınmasına ve geçimine ilişkin geçici önlemleri re'sen alacaktır. TMK m. 169'da açıkça nafakadan söz edilmemekle birlikte geçici bir önlem olarak hükmedeceği nafakaya uygulamada "tedbir nafakası" denilmektedir³.

Tedbir nafakasına hükmedilebilmesi için kendi imkanlarıyla geçimini sağlayamayan eşin kusursuz olması şart değildir. Hakim, nafakaya hükmederken bu eşin ihtiyaçları ile nafaka vermekle yükümlü tutulan eşin mali durumunu göz önünde tutar. Söz konusu nafaka, davanın açıldığı tarihten itibaren işlemeye başlar ve hükmün kesinleştiği güne kadar devam eder⁴.

TMK m. 158/2'deki yollama nedeniyle, evlenmenin butlanı davalarında hakim, yine davanın devamı süresince eşlerin geçimi ile ilgili bir geçici önlem olarak re'sen tedbir nafakasına hükmeder.

Ayrıca, bir dava söz konusu olmadan, ayrı yaşamaya hakkı olan eş de diğer eşten bağımsız bir dava ile tedbir nafakası talebinde bulunabilir (TMK m. 197/2).

² Bu konuda bkz. Aydın Zevkliler/ Ayşe Havutçu/ Damla Gürpınar, **Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)**, 6. bs., Ankara, 2008, s. 351; Bilge Öztan, **Medeni Hukukun Temel Kavramları**, 32. bs., Ankara, 2010, s. 477; Bülent Köprülü/ Selim Kaneti, **Aile Hukuku**, 2. bs., İstanbul, 1989, s. 186 vd.; Haluk Bozovalı, **Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları**, İstanbul, 1990, s. 10 vd.; Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, **Türk Medeni Hukuku**, C. 2, 5. bs., İstanbul, 1965, s. 246 vd.; Selahattin Sulhi Tekinay, **Türk Aile Hukuku**, 7. bs., İstanbul, 1990, s. 250 vd.; Akıntürk/Karaman, **age**, s. 284-285.

³ Akıntürk/ Karaman, **age**, s. 285; Tekinay, **age**, s. 252.

⁴ Akıntürk/ Karaman, **age**, s. 285; Mehmet Hamzaçebi, "Boşanma Öncesi ve Sonrasında Nafaka", **YD**, C. 26, S. 3, 2000, s. 366.

b. Yoksulluk Nafakası

Boşanma sonucunda yoksulluğa düşecek olan eş, kusurunun daha ağır olmaması şartıyla diğer eşten süresiz olarak “yoksulluk nafakası” talep edebilir (TMK m. 175/1). Taraflar talepte bulunmadıkça, hakim re’sen yoksulluk nafakasına hükmedemez⁵. Ayrıca, nafakaya hükmedilmesi için nafaka yükümlüsünün boşanmada kusurlu olması şart değildir (TMK m. 175/2). Takdir edilecek yoksulluk nafakasının, bunu ödeyecek olan eşin ekonomik gücü ile orantılı olması gerekir⁶.

2. Ana-babanın Çocuğa Karşı Nafaka Yükümlülüğü

a. Tedbir Nafakası

Boşanma veya ayrılık davası açıldıktan sonra hakim, karar kesinleşinceye kadar eşlerin barınma ve geçimine ilişkin geçici önlemleri alırken reşit olmayan çocukları varsa bunların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri de re’sen alacaktır (TMK m. 169). Bu önlemler kapsamında çocukların eşlerden hangisinin yanında kalacağına ve çocuklar kendisine bırakılmayan eşin çocukların bakımı için de ödeyeceği bir tedbir nafakasına hükmedecektir⁷.

Ayrıca, evlenmenin butlanı davalarında (TMK m. 158/2) ve eşlerin birlikte yaşamaya ara vermesi (TMK m. 197/4) halinde de hakim çocuk kendisine verilmeyen eşin onun korunması ve bakımı için diğer tarafa ne miktar tedbir nafakası vereceğini belirleyecektir.

b. İştirak Nafakası

Boşanma veya ayrılık kararı veren mahkeme, bu kararlar birlikte ana-baba ile çocuklar arasındaki kişisel ilişkileri düzenlerken, velayet hakkı kendisine verilmeyen eşin çocukların bakım ve eğitim giderlerine olan katkısını belirler (TMK m. 182/2). Boşanmadan sonra çocuğun bakım ve

⁵ Akıntürk/ Karaman, **age**, s. 302; Bozovalı, **age**, s. 70; Öztan, **age**, s. 482; Zevkliler/ Havutçu, Gürpınar, **age**, s. 359.

⁶ Akıntürk/ Karaman, **age**, s. 304; Bozovalı, **age**, s. 70; Hamzaçebi, **agm**, s. 372; Mustafa Dural/ Tufan Ögüz/ Alper Gümüş, **Türk Özel Hukuku**, C. 3, İstanbul, 2005, s. 150.

⁷ Ali İhsan Özüğür, **Nafaka Hukuku**, 2. bs., Ankara, 2002, s. 27; Bozovalı, **age**, s. 39-40.

eğitim giderlerine velayet kendisine verilmeyen ana veya babanın ekonomik gücü oranında yapacağı katkı “iştirak nafakası” olarak adlandırılır⁸.

Hakimin boşanma veya ayrılığa karar verirken iştirak nafakasına da karar verebilmesi için talepte bulunulması gerekmez⁹. Hakim re’sen karar verecektir. Hakim, nafakayı takdir ederken çocuğun ihtiyaçları ile ana-babanın mali durumlarını gözönünde tutar¹⁰.

İştirak nafakası, boşanma kararının kesinleştiği tarihte başlar ve çocuğun reşit olmasıyla sona erer. Boşanma kararı ile birlikte iştirak nafakasına karar verilmemişse daha sonra da dava açılabilir.

TMK m. 157/2’deki yollama nedeniyle, evlenmenin butlanına karar verilirken de hakim, iştirak nafakasına hükmedecektir.

c. Ana-babadan İstenebilecek Bakım Nafakası¹¹

Ana-babanın çocuğun bakımı ve eğitimi için gerekli giderleri karşılama yükümlülüğü vardır (TMK m. 327/1). Nesep ilişkisinin kurulmasıyla birlikte ana-babanın bu yükümlülüğü de doğar. Ana-babanın bakım borcu, velayet hakkına sahip olmaya da bağlı değildir¹².

Ana-babanın çocuğun bakım ve eğitim giderlerini karşılama yükümlülüğü, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder. Ancak çocuğun eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba kendilerinden beklenebilecek ölçüde, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdür (TMK m. 328).

Bakım borcunu yerine getirmeyen ana veya babaya karşı TMK m. 329 hükmü gereği nafaka davası açılabilir. Buna göre, davayı çocuğa fiilen bakan ana veya baba açabilir. Ayırt etme gücüne sahip olan çocuk da nafaka davası açabilir. Nafaka miktarı çocuğun ihtiyaçları ile ana-babanın mali durumlarına göre belirlenecektir.

⁸ Akıntürk/ Karaman, **age**, s. 316; Bozovalı, **age**, s. 54; Köprülü/ Kaneti, **age**, s. 200; Velidedeoğlu, **age**, s. 271.

⁹ Bozovalı, **age**, s. 55.

¹⁰ Akıntürk, **age**, s. 316; Öztan, **age**, s. 479.

¹¹ Bozovalı, **age**, s. 41.

¹² Akıntürk, **age**, s. 400; Öztan, **age**, s. 505.

Bakım nafakası, babalık davası ile birlikte de istenebilir. Hakim, davalı erkeğin baba olma olasılığını kuvvetli bulursa, babalık hükmünden önce de çocuk için uygun bir nafakaya hükmedebilir (TMK m. 333).

B. Yardım Nafakası

Yardım nafakasının kapsamı, bakım nafakasına göre daha dardır, sadece yardım edilmediğinde yoksulluğa düşecek olan yakın hısımlar arasında yardımlaşma fikrine dayanan nafakadır¹³. MK m. 364'e göre nafaka yükümlüleri, her dereceden üstsoy ve altsoy kan hısımları ile kardeşlerdir. Bunun dışındaki kimselerin nafaka verme yükümlülüğü yoktur¹⁴. Nafaka yükümlülüğü karşılıklıdır; yani nafaka yükümlüleri aynı zamanda nafaka borçlusu durumundadırlar¹⁵.

Evlat edinen ile evlatlık arasında da karşılıklı nafaka yükümlülüğü vardır¹⁶. Ayrıca, nafaka alacaklısına bakmakta olan resmi veya kamuya yararlı kurumlar da nafaka yükümlüsü hısımlardan nafaka isteyebilirler (MK m. 365/4).

Nafaka alacaklısının yardım nafakası talep edebilmesi için yardım edilmediği takdirde yoksulluğa düşecek olması gerekir. Nafaka yükümlüleri açısından da nafaka yükümlüsü üstsoy veya altsoy hısımları olduğu takdirde ondan nafaka istenebilmesi için sadece ödeme gücünün bulunması yeterlidir¹⁷. Kardeşlerin yardım nafakası yükümlüsü olabilmesi için ise refah içinde bulunmaları aranmaktadır (MK m. 364/2).

¹³ Akıntürk/ Karaman, **age**, s. 444; Nomer, **Nafaka**, s. 2.

¹⁴ Özüğür, **age**, s. 363.

¹⁵ Akıntürk/ Karaman, **age**, s. 447; Öztan, **age**, s. 514.

¹⁶ Akıntürk/ Karaman, **age**, s. 445; Velidedeoğlu, **age**, s. 455.

¹⁷ Akıntürk/ Karaman, **age**, s. 449; Dural/ Öğüz/ Gümüş, **age**, s. 538.

II. YABANCI MAHKEME İLÂMLARININ TANINMASI VE TENFİZİ KONUSUNDA GENEL BİLGİLER

A. Mahkeme İlâmlarının Sonuçları

Davayı esastan çözen, taraflar arasındaki uyuşmazlığı nihai olarak sona erdiren mahkeme kararına hüküm denir¹⁸. Olağan kanun yollarına başvurulup kabul edilmeyerek veya başvurma sürelerinin geçmesiyle kesinleşen bir hükmün, kesin hüküm etkisi ve icraî etkisi olmak üzere iki tür etkisi vardır.

1. Kesin Hüküm Etkisi

Kesin hüküm, taraflar arasındaki uyuşmazlığın kesin bir biçimde karara bağlanmasını ve kural olarak aynı konuda yeni bir dava açılmamasını ifade eder. Kesin hüküm, konusu olduğu uyuşmazlık için nihai çözüm şeklidir¹⁹. Kesin hükmün amacı tarafları, konusu ve sebebi aynı olan davanın yeniden tartışma konusu yapılmasını engellemektir. Kesin hüküm asla bozulamaz ya da iptal edilemez²⁰. Bu amacın gerçekleşmesinde kişilerin ve devletin çeşitli menfaatleri vardır. Kesin hüküm kurumu ile hem kişiler hem de devlet için hukukî istikrar ve güvenlik sağlanır²¹.

Kesin hükmün amacı iki şekilde ortaya çıkar:

a. Şeklî Anlamda Kesin Hüküm

Şeklî anlamda kesin hüküm, bir mahkeme kararına karşı olağan kanun yollarına (istinaf, temyiz ve karar düzeltme) başvurulamamasını ifade eder. Bir hüküm şeklî anlamda kesinleşince, tarafların görülmekte olan davada takip ettikleri amaç gerçekleşmiş ve dava sona ermiştir. Ancak şeklî anlamda kesin hüküm ile taraflar arasındaki uyuşmazlık değil, dava sona ermiş olur²².

¹⁸ Baki Kuru/ Ramazan Arslan/ Ejder Yılmaz, **Medeni Usul Hukuku**, 20. bs., Ankara, 2009, s. 533.

¹⁹ Yılmaz Altuğ, **Devletler Özel Hukuku**, İstanbul, 1995, s.217.

²⁰ Altuğ, **age**, s.217.

²¹ Kuru/ Arslan/ Yılmaz, **age**, s. 811.

²² Kuru/ Arslan/ Yılmaz, **age**, s.812.

b. Maddî Anlamda Kesin Hüküm

Maddî anlamda kesin hüküm, olağan kanun yolları tüketilerek şekli anlamda kesinleşen bir uyuşmazlık için aynı taraflar arasında, aynı dava sebebine dayanarak, aynı konuda yeni bir dava açılmamasıdır (HUMK m. 237). Maddî anlamda kesin hüküm ile taraflar arasındaki uyuşmazlık bütün bir gelecek için sona ermiş olur. Maddî anlamda kesinleşen bir hüküm, kararı veren mahkeme dahil olmak üzere bütün yargı ve devlet organları ile kişileri bağlar²³. Kesin hükmün bu maddi etkisi, kamu düzenine ilişkin olduğundan hakim tarafından re'sen dikkate alınır²⁴.

Maddî anlamda kesin hükmün olumlu ve olumsuz olmak üzere iki etkisi vardır. Kesin hükmün olumlu etkisi, hükmün taraflar arasında kesin delil teşkil etmesi demektir. Yani, hüküm içerdiği hususlar itibariyle kendisiyle çelişen iddiaları bertaraf eder²⁵. Aynı taraflar arasında açılan yeni bir davada hakim, kesin hükmün muhtevası ile bağlıdır²⁶. Kesin hükmün olumsuz etkisi ise, kesin hükme konu uyuşmazlığın aynı taraflar arasında aynı sebebe dayanılarak yeniden dava edilememesidir. Böyle bir dava açılırsa, ikinci dava kesin hüküm itirazı ile karşılaşır ve kesin hükmün varlığı nedeniyle dava şartı yokluğundan esasa girilmeden reddedilir²⁷.

2. İcraî Etkisi

Bir mahkeme hükmünün icraî etkiye sahip olması, hükmü elde edenin karşı tarafı hükme uymaya zorlayabilmesini ifade eder. Bazı mahkeme kararları nitelikleri gereği icra edilmeyi gerektirmez. Bunların kesin hüküm etkisine sahip olması yeterlidir. Mahkeme kararlarının büyük bir çoğunluğu ise yerine getirilmesi gereken eda hükümleridir. Böyle bir mahkeme hükmünü borçlu kendiliğinden yerine getirmedeğinde, hükmün gereğinin yerine

²³ Kuru/ Arslan/Yılmaz, *age*, s. 824- 825.

²⁴ Şeref Ertaş, "Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi", *DEHFD: Kudret Ayiter Armağanı*, 1988, s. 371.

²⁵ Rıfat Erten, "Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararları Hakkında Tenfiz Kararı Almak Her Zaman Zorunlu Mudur?", *MHB: Prof. Dr. Arslan Gündüz'ün Anısına Armağan*, Y. 25-26, S. 1-2, s. 198.

²⁶ Bilgin Tiryakioğlu, *Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi*, Ankara, 1996, s. 13.

²⁷ Kuru/ Arslan/ Yılmaz, *age*, s. 825-826; Tiryakioğlu, *age*, s. 14.

getirilmesi devletin icra organları vasıtasıyla sağlanır. Bu şekilde mahkeme hükmünden beklenen amaç gerçekleşmiş olur²⁸.

B. Yabancı Mahkeme İlâmlarının Etkileri

Yabancı devlet mahkemesi tarafından verilen kararların da kesin hüküm ve icraî etkisi mevcuttur²⁹. Ancak, mahkeme kararları, verildikleri devletlerin yargı hakkına dayanan birer egemenlik fiilidir ve kural olarak bu etkilerini sadece verildikleri ülkenin sınırları içerisinde gösterirler³⁰. Yani, bir devletin mahkemeleri tarafından verilmiş hükümlerin kesin hüküm etkisine ve icra kabiliyetine o devlet ülkesinde sahip olması esastır. Hiçbir devlet, kendi mahkemesinden verilen ilâmın icrası için yabancı devletin icra makamlarına emir veremez³¹. Diğer taraftan yabancı ilâmlar, etkilerini başka devletlerde de göstermezse çoğu zaman hak ve adalet yerini bulmaz, hak sahipleri de mağdur olur³². Bir mahkeme kararının bu iki etkiyi verildiği ülke dışında göstermesi ise zaman içerisinde milletlerarası özel hukukun önemli tartışma konularından biri olmuştur.

Yetkili yabancı mahkemeden verilen karar, davalıya kararın gereğini yerine getirme konusunda bir borç yüklerken, davacıya da bu kararın icrasını sağlama konusunda bir hak verir³³. Bu borç ve hakkın ülke dışında etki doğurmasına ilişkin milletlerarası hukukta bir yükümlülük yoktur. Ancak devletler, çeşitli nedenlerden dolayı³⁴, iç hukuklarına göre yabancı olarak kabul ettikleri mahkeme kararlarına kendi ülke sınırları içerisinde etki tanımaya imkan veren iç hukuk düzenlemeleri getirmekte ve uluslararası sözleşmelere katılmaktadırlar. Milletlerarası ilişkilerin artarak gelişmesi, yabancı mahkeme kararlarına değişen ölçülerde de olsa etki tanınmasını

²⁸ Hakan Pekcanitez/ Oğuz Atalay/ Meral Sungurtekin Özkan/ Muhammet Özekes, **İcra ve İflas Hukuku**, 6. bs., Ankara, 2008, s. 42.

²⁹ Altuğ, **age**, s.218.

³⁰ Ergin Nomer/ Cemal Şanlı, **Devletler Hususi Hukuku**, 17. bs., İstanbul, 2009, s. 472.

³¹ Muammer Raşit Seviğ/ Vedat Raşit Seviğ, **Devletler Hususi Hukuku**, 3. bs., İstanbul, 1962, s.454.

³² Altuğ, **age**, s.218.

³³ J. G. Collier, **Conflict of Laws**, Cambridge, 1987, s.94.

³⁴ Çeşitli kuramlar hakkında bkz. Işıl Özbakan, **Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, Ankara, 1987, s.32-44.

milletlerarası hayatın gereği haline getirmiştir³⁵. Bir devlet mahkemesinden verilen ilâmın, diğer bir devlet ülkesinde sonuç meydana getirebilmesi, ilgili kişilerin aynı konuda yeni bir dava açmadan kaynaklanacak para ve zaman kaybına uğramadan menfaatlerinin korunması ve milletlerarası hukukî güvenliğin gerçekleştirilmesi açısından doğan ihtiyacı karşılamıştır³⁶. Böylece yargı kararları arasında oluşacak ikiliğin önlenmesi ve hem tarafların hem de mahkemelerin külfetten kurtarılması amacına hizmet edilmiştir³⁷. Yabancı mahkeme kararlarının ülkede etki ve sonuç doğurmasına imkan sağlayan devletler, karşılıklılığı yani kendi mahkemelerinden verilen kararların da diğer devletlerde etki ve sonuç doğurmasını da amaçlamışlardır³⁸.

İşte, yabancı mahkeme ilâmlarının başka bir devlette sonuç doğurması, tanıma (*recognition*) ve tenfiz (*enforcement*) usulleri yoluyla sağlanmaktadır.

C. Tanıma ve Tenfiz Kavramı

Tanıma ve tenfiz, yabancı mahkeme kararlarının sonuçlarının başka bir ülkede meydana gelmesini sağlamaya yönelik bir hukuki yoldur. Yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi, karardaki haklara ve borçlara ilişkin bir işlem değildir. Bununla birlikte, ülkeler tanıma ve tenfiz konusunda değişik sistemler de benimsemişlerdir³⁹.

1. Tanıma

Tanıma, yabancı mahkeme kararının kesin hüküm kuvvetinin, verildiği devlet ülkesinden başka devlet ülkesinde de etkili olacak şekilde genişletilmesidir⁴⁰. Bir başka ifadeyle, yabancı mahkeme kararının kesin

³⁵ Tiryakioğlu, *age*, s. 15.

³⁶ Nomer/ Şanlı, *age*, s. 472- 473.

³⁷ Russel J. Weintraub, *Conflict on the Conflict of Laws*, 5. Ed., New York, 2006, s.750.

³⁸ Ergin Nomer, *Milletlerarası Usul Hukuku, (Usul Hukuku)*, İstanbul, 2009, s.144.

³⁹ Tanıma-tenfize ilişkin sistemler hakkında bkz. Özbakan, *age*, s. 45 vd.

⁴⁰ Nomer/ Şanlı, *age*, s.473.

hüküm kuvvetinin, icra kabiliyetinden bağımsız olarak göz önünde bulundurulmasıdır⁴¹.

Yabancı ilâmın kesin hüküm kuvvetinin tanınması için devlet organları vasıtasıyla icraî fiillerin yapılması gerekmez. Tanıma, esasen mevcut olan bir hukuki durumun açıklanması niteliğini taşımaktadır⁴².

Yabancı mahkeme kararının kesin hüküm ve kesin delil etkisinden yararlanmak isteyen taraf, tanıma kararı verilmesiyle birlikte yabancı mahkeme kararına dayanabilir. Tanınan karar, tanındığı ülkede kesin hüküm etkisini göstereceğinden aynı konuda bir dava açılması halinde kesin hüküm itirazı ile karşılaşılabilir.

Yabancı ülke mahkemelerince verilen kararlar tanınmamaları halinde ise, hiçbir hüküm ve sonuç doğurmamakla birlikte, tanınmayan mahkeme kararı takdiri delil olarak dikkate alınabilir⁴³.

2. Tenfiz

Yabancı bir hükmün tanınması, ona tanındığı ülkede icra edilebilirlik niteliği kazandırmaz⁴⁴. İcra edilebilme gücü tanınma niteliğine sahip değildir⁴⁵. Bir hükmün zorla icra kabiliyetinin verildiği devlet ülkesinden başka bir devlet ülkesinde etki göstermesi, tenfiz olarak adlandırılan usul ile gerçekleşir. Tenfiz, ilâmın müeyyidelerinin yerine getirilmesidir⁴⁶. Tenfiz kararı sayesinde, ilâm lehine olan kişi icra yollarından yararlanır⁴⁷.

Tenfiz kararı, yabancı ilâmın kesin hüküm niteliğine de yöneliktir⁴⁸. Ancak tanımada kesin hüküm niteliğinin ülkede korunması söz konusuysen tenfiz, kesin hükmün devlet kuvvetleri ile zorla icrasını gerektirir⁴⁹. Zorla icra,

⁴¹ Ata Sakmar, **Yabancı İlamların Türkiye'deki Sonuçları, (Yabancı İlamlar)**, İstanbul, 1982, s. 149.

⁴² Turul Ansay, "Türkiye'de Tanınan Bir Yabancı Mahkeme Kararı Hangi Andan İtibaren Geçerli Olur?", **MHB: Prof. Dr. Ergin Nomer'e Armağan**, Y. 22, S. 2, 2002, s.34.

⁴³ Bkz. s. 58.

⁴⁴ Nomer/ Şanlı, **age**, s. 475.

⁴⁵ Emre Esen, "Alman Hukukunda İhtarlı Basit Dava Usulü (Mahnverfahren) Çerçevesinde Verilen Kararların Türk Hukukunda Tenfizi", **MHB**, Y. 27, S. 1-2, 2007, s. 47.

⁴⁶ Erdoğan Göger, **Devletler Hususi Hukuku (Kanunlar İhtilafı)**, 3. bs., Ankara, 1975, s. 350.

⁴⁷ Seviğ/ Seviğ, **age**, s. 454.

⁴⁸ Göger, **age**, s. 350.

⁴⁹ Göger, **age**, s. 351.

tazminatın ödenmesi, nafaka borcunun ödenmesi veya çocuğun teslimi gibi bazı icraî fiilleri gerektirir⁵⁰. Bu nedenle, her tür ilâm tenfiz edilebilme kabiliyetine sahip değildir⁵¹. Davacının bir şey vermesine, yapmasına veya yapmamasına ilişkin eda davası sonucu verilen mahkeme kararları tenfize müsaittir. Tanıma ise niteliği itibarıyla, ancak tespit kararları ile yenilik doğurucu (inşaî) nitelikteki kararlar için söz konusu olur. Aralarındaki bu mahiyet farkı⁵² nedeniyle, tenfiz kararı tanıma kararına göre daha ağır şartlara ve özel bir usule tabi olarak verilebilmektedir.

D. Türk Hukukunda Tanıma ve Tenfiz

1. MÖHUK'a Göre Tanıma ve Tenfiz

Hukukumuzda 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun⁵³ (MÖHUK)'un kapsamına ilişkin 1. maddesinin ilk fıkrasında, yabancı kararların tanınması ve tenfizinin bu kanunla düzenleneceği öngörülmüştür. MÖHUK'ta hem tanıma hem de tenfiz düzenlenmiştir. Tenfize ilişkin hükümler, kanunun 50-57. maddelerinde, tanımaya ilişkin hükümler ise 58-59. maddelerinde yer almaktadır.

Yabancı mahkeme kararları, kanunda aranan belli şartların varlığı halinde ve kanunda öngörülen usule uygun olarak Türkiye'de tanınıp tenfiz edilebilir. Tanıma ve tenfiz Türk mahkemesinin vereceği bir yargı kararı (*exequatur* kararı) ile tespit edilecektir⁵⁴. Bu karar verilirken, kanunda aranan şartlar dışında, yabancı karar yeni bir incelemeye tâbi tutulmayacaktır.

2. Milletlerarası Sözleşmeler Rejimi

MÖHUK'un 1. maddesinde kanunun kapsamı belirtilirken, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümleri saklı

⁵⁰ Özbakan, *age*, s. 18.

⁵¹ Dicey/ Morris, *The Conflict of Laws*, 13. Ed. (by Lawrence Collins and Others), Vol. 2, Londra, 2000, s. 468.

⁵² Ata Sakmar, *Devletler Hususi Hukukunda Boşanma, (Boşanma)*, İstanbul, 1976, s. 207.

⁵³ RG. 12.12.2007-26728.

⁵⁴ Cemal Şanlı, *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları*, 3. bs., İstanbul, 2005, s. 185-186.

tutulmuştur (m. 1/2). Buna göre, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda milletlerarası sözleşme olması halinde, MÖHUK'un tanıma ve tenfize ilişkin hükümleri değil, o sözleşmenin hükümleri uygulanacaktır. Ayrıca, Anayasa m.90'ın son fıkrası⁵⁵ gereğince de öncelikle milletlerarası sözleşme hükümlerinin uygulanması gerekecektir.

⁵⁵ Anayasa m. 90/son: “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.”

BİRİNCİ BÖLÜM

YABANCI MAHKEME İLÂMLARININ MÖHUK'A GÖRE TANINMASI VE TENFİZİ

I. YABANCI NAFKA İLÂMLARININ ETKİSİ

Yabancı nafaka ilâmlarının etki ve sonuç doğurmasında tanımadan çok tenfiz önem taşır. Nafaka, nafaka borçlusu tarafından bir miktar paranın nafaka alacaklısına ödenmesine ilişkin aile hukuku ilişkilerinden kaynaklanan bir yükümlülüktür. Nafaka ilâmları için asıl önemli olan onların icrası, dolayısıyla tenfizidir. Tanınmalarının pek pratik değeri yoktur⁵⁶. Sadece kesin hüküm kuvvetinin kabulü nafaka kararlarından beklenen amacı yerine getirmeyecektir⁵⁷. Bu nedenle yabancı nafaka kararlarının daha çok tenfizi talep edilmektedir. Çünkü yabancı nafaka kararlarının tenfiz edilmesiyle, kendilerinden beklenen nafaka alacağının tahsili amacı gerçekleşmiş olacaktır.

Yabancı ilâmların icraya gerek duyulmadan sadece kesin hüküm kuvvetinin ve kesin delil etkisinin kabulü anlamındaki tanıma müessesesi ise boşanma, evlilik bağına ilişkin diğer kararlar, babalığın tespiti, evlât edinme izni, tüzel kişiliğin feshi veya tescili kararları, iflâs halinde müflisin tasarruf yetkisinin sınırlandırılması gibi özellikle kişi hallerine ilişkin yabancı mahkeme ilâmları açısından önem taşır.

Nafaka ilâmları ise kişi hallerine ilişkin değildir ve tenfize müsaittir. Bu şekilde tenfizi gerektiren yabancı mahkeme kararlarının bağımsız dâva yoluyla veya görülmekte olan bir dava sırasında tanınması ile onlara tenfiz

⁵⁶ Nomer, **Nafaka**, s. 138; "...Mahkemeler eda, tespit ve yenilik doğurucu olmak üzere hüküm kurar. Bunlardan yalnız yabancı mahkemenin eda hükümlerini taşıyan kararların tenfizine Türk mahkemesinin karar vermesi zorunludur. Tespit ve yenilik doğurucu hükümlerin tanınması yeterlidir. Tanıma yabancı mahkeme kararına kesinlik kazandırır; kesin bir hükmün gereğinin yerine getirilmesi zorunludur. Ancak yenilik doğurucu hükümde eda kararı varsa (boşanma ile verilen tazminat, nafaka vs. gibi), eda konusunu oluşturan bölümleri hakkında (tazminat, nafaka) tenfiz kararı gerekir..." Yar. 2. HD., 15.08.1994 T., E.1994/7563, K.1994/7540.

⁵⁷ Özbakan, **age**, s. 83.

hükümlerine tabi olmama imkanını verecek şekilde, kesin hüküm kuvveti kazandırılması yani tanınması yolu esasen kapalıdır⁵⁸.

Yabancı nafaka ilâmları hakkında sadece tanıma talebinde bulunulması düşük bir ihtimal olmakla birlikte, bazı istisnai hallerde nafaka kararının icrası sağlanmadan kesin hüküm ve kesin delil etkilerinin kabulüne ihtiyaç duyulabilir. Nafaka kararları gibi icra edilebilir kararlar için sadece tanıma talebinde bulunulmasında ilgililerin hukuki menfaatleri varsa⁵⁹, nafaka kararının kesin hüküm ve kesin delil etkisinden yararlanmak için tanınması istenebilir. Ancak, Yargıtay'ın görüşü, nafaka kararlarının tenfizi yerine tanınmasının istenmesi halinde, “nafaka konusundaki yabancı mahkeme kararlarının icrai nitelikte olduğu” gerekçesiyle tanıma davasının reddedilmesi yönündedir⁶⁰.

II. KANUNİ DÜZENLEME

Yabancı nafaka ilâmlarının tanınması ve tenfizi konusunda MÖHUK'ta özel bir kanuni düzenleme yoktur. Yabancı nafaka ilâmlarının Türkiye'de tanınması ve tenfizi MÖHUK'un genel nitelikteki tanıma ve tenfiz hükümlerine tâbidir.

Tanıma ve tenfiz MÖHUK'un 50-59. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kanunda yer alan şartlar mevcutsa, yabancı nafaka ilâmı hakkında tanıma ve tenfiz kararı verilebilecektir.

MÖHUK'un 54. maddesine göre, tenfiz şartları şunlardır:

“a) Türkiye Cumhuriyeti ile ilâmın verildiği devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden

⁵⁸ Nomer, **Usul Hukuku**, s. 154.

⁵⁹ Kuru/ Arslan/ Yılmaz, **age**, s. 322-324; Şanlı, “25 Nisan 1985 tarihinde İ.Ü. Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Münasebetler Araştırma ve Uygulama Merkezinde 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin Hükümlerinin uygulamada ortaya çıkardığı sorunlara dair yapılan tartışmalı toplantının özetidir.” **MHB**, Y. 4, S. 1, 1984, s. 123.

⁶⁰ “...Davacının velayet ve nafaka konusundaki tanıma isteğine gelince; bu istemlerin icrai niteliklerinden dolayı tanıma değil tenfiz davasına konu olacağı da açıktır. Davacı yabancı mahkeme kararının tenfizini değil tanınmasını istemiştir. Bu nedenle davacının velayet ve nafaka konusundaki davasının da reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir...” Yar. 2. HD., 26.02.2007 T., E. 2007/2219, K. 2007/2792.

verilmiş ilâmların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiili uygulamanın bulunması,

b) İlâmın, Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması veya davalının itiraz etmesi şartıyla ilâmın, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı halde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş olmaması,

c) Hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması,

ç) O yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda hüküm verilmiş ve bu kişinin yukarıdaki hususlardan birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine itiraz etmemiş olması.”

Ancak, bu şartların yanında tenfize konu olan hükmün MÖHUK m. 50’de öngörülmüş bulunan ön şartları⁶¹ da taşıması gerekir. Bu şartlar;

- İlâmın yabancı mahkemeden verilen hukuk davalarına ilişkin olması,
- İlâmın, verildiği ülke hukukuna göre kesin hüküm kuvvetini kazanmış olmasıdır.

MÖHUK’un 58’inci maddesinde de tanımaya yer verilmiştir. Tanıma için, yabancı ilâmın tenfiz şartlarını taşıdığıнын mahkemece tespit edilmesi gerekir. Ancak bu maddeye göre, 54’üncü maddenin a) bendinde yer alan karşılıklı işlem şartı tanımada aranmayacaktır.

III. TANIMA VE TENFİZ ŞARTLARI

MÖHUK’un ilgili hükümlerinden hareketle, tanıma ve tenfiz şartlarını, tanınıp tenfiz edilecek ilâmların taşıması gereken ön şartlar ve tanıma-tenfizin asıl şartları olarak incelemek mümkündür. Ancak ön şartlara sahip yabancı bir ilâmın tanınması ve tenfizi talep edilebilir. Bu ilâmın asıl şartları taşıdığı tespit edilirse, hakkında tanıma ve tenfiz kararı verilecektir.

⁶¹ F. Bilge Dinç, “Nafaka İlâmlarının Tanınması ve Tenfizi” (Tez), Ankara, 1985, s. 34; Sakmar, **Yabancı İlâmlar**, s. 112; Tiryakioğlu, **age**, s. 34.; Vahit Doğan, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Ankara, 2010, s. 97.

A. Tanıma ve Tenfizin Ön Şartları

MÖHUK m. 50, yabancı mahkeme ilâmının Türkiye’de etki gösterebilmesi için taşıması gereken ön şartları belirlemiştir:

“ Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilâmların Türkiye’de icra olunabilmesi yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır.

Yabancı mahkemelerin ceza ilâmlarında yer alan kişisel haklarla ilgili hükümler hakkında da tenfiz kararı istenebilir.”

50. madde hükmünde tenfiz edilecek ilâmların nitelikleri gösterilmiştir. Tenfiz için ise yabancı ilâmın öncelikle tanınması, yani kesin hüküm kuvvetinin kabulü zorunludur. Yabancı mahkeme kararlarının tanınması için tenfiz şart olmadığı halde, tanınmayan bir ilâmın tenfiz edilebilmesi mümkün değildir⁶². Tenfiz otomatikman tanımayı da kapsadığından, belirtilen ön şartların tanınacak ilâmlarda da bulunması gerekir.

1. Yabancı Mahkemeden Verilmiş Hukuk Davasına İlişkin Bir İlâm Olması

a. Hukuk Davasına İlişkin Bir İlâm

Yabancı mahkemelerden verilen ilâmın hukuk davasına ilişkin bir ilâm olması, tanınma ve tenfizinin söz konusu olabilmesi için ilâmın taşıması gereken nitelik olarak aranmıştır. Hukuk davasına ilişkin ilâmdan, maddi hukuka ait talepler hakkında verilen her türlü yabancı mahkeme kararı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, özel hukuk işlem veya ilişkilerinden doğan bir uyuşmazlığı çözmek için verilmiş ilâm olması gereklidir⁶³. Tanıma ve tenfiz hakimi, yabancı kararın maddi hukuka ait bir talebe ilişkin olup olmadığını incelemekle yükümlüdür.

Hukuk davası konusu olacak ilâmların tespiti, bir vasıflandırma yapılmasını gerektirir. Usul hukukuna ilişkin vasıflandırmaların ise *lex fori* ye

⁶² Tiryakioğlu, *age*, s. 31.

⁶³ Aysel Çelikel/ Bahadır Erdem, *Milletlerarası Özel Hukuk*, 9. bs., İstanbul, 2009, s. 580; Doğan, *age*, s. 95.

göre yapılması gerektiği kabul edilmiştir⁶⁴. Buna göre, hangi davaların hukuk davası olduğu tanıma ve tenfiz talep edildiği mahkemenin bulunduğu ülke hukukuna göre belirlenecektir.

İlâmın hukuk davasına ilişkin olup olmadığının tespitinde, kararı veren mahkemenin niteliği veya karara verilen isim değil, kararın hükümlerinin taşıdığı nitelik esas alınacaktır⁶⁵. Bu nedenle m. 50/2 hükmünde, yabancı mahkemelerden verilen ceza kararlarında yer alan kişisel haklarla ilgili, hükümler için de tanıma ve tenfiz talep edilebileceği kabul edilmiştir. Yabancı ilâmın hukuk, ceza veya idare mahkemelerinden verilmesi mümkün olduğu gibi, tarafların özel hukuk kişisi ya da kamu kurumu olması da mümkündür. Önemli olan kararın, özel hukuk ilişkilerinden doğan bir uyuşmazlığı çözmek için verilmiş olmasıdır⁶⁶. Örneğin yabancı ceza ya da idare mahkemelerinin sözleşmeye aykırılık nedeniyle verdiği bir tazminat kararının tenfizi mümkündür. Yine, yabancı mahkeme davalı lehine tazminatla birlikte, davalıya para cezasına da hükmetmişse, tazminata ilişkin karar, para cezasından ayrılarak tenfiz edilecektir⁶⁷. Ancak, tazminat kararının cezalandırma amacı taşıması gerekir⁶⁸.

Nafaka da özel hukukun aile ilişkilerinden doğan bir yükümlülüktür. Dolayısıyla, yabancı nafaka ilâmları açısından hukuk davasına ilişkin olma şartı her zaman mevcuttur.

b. Yabancı Mahkemelerden Verilmiş Bir İlâm

Tanıma ve tenfiz, yabancı devlet mahkemelerinden verilen ilâmlar bakımından söz konusudur. Yabancı ilâm ile kastedilen, yabancı egemenlik adına hüküm veren bir mahkemeden alınan ilâmdır⁶⁹. Nafakaya ilişkin bir ilâmın Türkiye’de tanınması ve tenfizinin söz konusu olabilmesi için de, ilâmın, Türk egemenliği adına hüküm vermeyen bir mahkemeden, yani Türk

⁶⁴ Nomer/ Şanlı, **age**, s. 476.

⁶⁵ Doğan, **age**, s. 99; Esen, **agm**, s. 52.

⁶⁶ Çelikel/ Erdem, **age**, s. 580; Ertaş, **agm**, s.380-381.

⁶⁷ Collier, **age**, s. 107.

⁶⁸ Doğan, **age**, s. 100.

⁶⁹ Tuğrul Arat, “Yabancı İlâmların Tanınması ve Tenfizi”, **AÜHFD**, C. 21, 1964, S. 500; Özbakan, **age**, 146.

mahkemeleri dışında yabancı bir devletin mahkemesinden verilmiş olması aranacaktır.

İlâmın yabancı bir ilâm olarak kabul edilmesi için, mutlaka bağımsız bir devlet mahkemesi tarafından verilmiş olması şart değildir⁷⁰. Ülke üzerindeki egemenliğin değişmiş olması halinde de ilâmın yabancılık niteliği değişmeyecektir⁷¹. Ayrıca, Türkiye tarafından tanınmayan bir devlet mahkemesinden verilen karar da yabancı mahkeme kararı olarak kabul edilmelidir⁷². Bir yabancı kararın tanıma ve tenfize konu olabilmesi için kararı veren mahkemenin devletin Türkiye tarafından tanınması gerekmez⁷³.

MÖHUK m. 50'nin açık ifadesinden anlaşılacağı üzere, tanınması ve tenfizi talep edilen yabancı nafaka kararında aranacak bir diğer nitelik de kararın bir mahkeme tarafından verilmiş olmasıdır. Yabancı idari makamlardan veya mahkeme olarak teşkil edilmemiş diğer makamlardan, örneğin kiliseden verilen kararlar tenfiz edilemez⁷⁴. Yargıtay da belediye tarafından verilen boşanma kararlarının bir mahkemenin verdiği hüküm niteliğini taşımadığı gerekçesiyle tanınamayacağını belirtmektedir⁷⁵. Ancak, yargı organlarınca verilmeyen kararlar, daha sonra bir yargı organı tarafından denetlenmiş ve tasdik edilmişse, bu tür kararların da tanıma ve tenfiz kabiliyeti bulunduğu kabul edilmektedir⁷⁶. Aynı şekilde, taraflar arasındaki sulh anlaşmaları da bir mahkeme kararı haline gelmişse tanınıp tenfiz edilebilir⁷⁷.

Bazı hukuk sistemlerinde, vesayet makamları veya gençlik teşkilatları da nafaka kararı vermede yetkili kabul edilebilmektedir⁷⁸. Mahkeme olmayan makamların verdiği kararlar açısından, tanıma ve tenfiz arasında bir fark olduğu ileri sürülmüştür. Buna göre, tanıma niteliği itibariyle tenfizden ayrılır.

⁷⁰ Doğan, **age**, s. 98; Özbakan, **age**, s. 148; Tiryakioğlu, **age**, s. 35.

⁷¹ Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 16-17.

⁷² Tiryakioğlu, **age**, s. 35.

⁷³ Özbakan, **age**, s. 146.

⁷⁴ Arat, **agm**, s. 500; Özbakan, **age**, s. 145.

⁷⁵ Yar. 2. HD., 13.04.1995 T., E.1995/3612, K.1995/4567 (Esen, **agm**, s. 50).

⁷⁶ Doğan, **age**, s. 98.

⁷⁷ Doğan, **age**, s. 99; Nomer, Şanlı, **age**, s. 478.

⁷⁸ Şeref Ünal, “ Nafaka Alacakları Konusundaki Uluslararası Sözleşmeler Üzerinde Toplu Bir İnceleme”, **MHB: Hıfzı Timur'un Anısına Armağan**, 1979, s. 963.

Tanımda tenfizdeki gibi devletin icra organları harekete geçmemektedir. Tanıma ile tenfiz arasındaki bu nitelik farkı, her ikisinin aynı hükümlere tabi tutulmasını engeller⁷⁹. Bu nedenle, m. 50'de tenfiz kararı için yabancı mahkeme ilâmında bulunması gereken nitelikler tanıma için bunun niteliğine uygun düştüğü ölçüde aranmalıdır⁸⁰. MÖHUK m. 50'nin amacı tanıma şartlarını tespit etmek değildir⁸¹. Bu görüşe göre, mahkeme olmayan makamlarca verilen kararlar da eğer söz konusu ülkede o makamın yetkisi kabul ediliyorsa, tenfiz edilmese de tanınabilmelidir⁸².

Bu görüşün aksini savunan diğer bir görüş ise, MÖHUK'ta tanımaya ilişkin bir hüküm bulunduğunu belirtmektedir. Buna göre tanıma, yabancı ilâmın karşılıklı işlem şartı hariç diğer bütün tenfiz şartlarını taşımasına bağlıdır. Bu şartlara m. 50'de öngörülen ön şartlar da dahildir. Tanıma taleplerinde de mahkemenin yabancı mahkeme kararını, bu ön şartlar bakımından incelemesi gerekir⁸³. Yani, tenfizde olduğu gibi tanınacak nafaka ilâmının bir mahkeme tarafından verilmiş olması hakim tarafından araştırılmalıdır⁸⁴.

Kanaatimizce de, MÖHUK'ta bütün tanıma şartları tenfiz şartlarına göre tespit edilmiştir ve tanımda aranmayacak tek tenfiz şartı karşılıklı işlem şartıdır. Buna göre, yabancı bir ilâmın Türkiye'de tanınması için karşılıklı işlem şartı dışındaki tenfizde aranacak bütün asıl ve ön şartlar tanıma kararı verilirken de aranmalıdır.

⁷⁹ Nomer, **Nafaka**, s. 140.

⁸⁰ Tiryakioğlu, **age**, s. 37.

⁸¹ Nomer, **Nafaka**, s. 139.

⁸² Ertaş, **agm**, s. 380; Tiryakioğlu, **age**, s. 37. Aksi yönde görüş için bkz. Arat, **agm**, s. 500, Özbakan, **age**, s. 144.

⁸³ Dinç, **agt**, s. 38.

⁸⁴ Aysel Çelikel, "Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınmasına ve Tenfizine İlişkin Sözleşme ve Türk Hukuku", (Tanıma ve Tenfiz), **MHB**, Y. 3, S. 1, 1983, s. 3; Dinç, **agt**, s. 38.

2. Yabancı Mahkeme İlâmı Kesinleşmiş Olmalı

a. MÖHUK m. 50 Yönünden Kesinleşme Şartı

MÖHUK m. 50 hükmü, tanınıp tenfiz edilecek yabancı mahkeme kararının kesinleşmiş olmasını aramıştır. Kesin hüküm teşkil etmeyen bir karar tanınıp tenfiz edilemez. Bu bakımdan geçici ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz kararları, mahkemelerin ara kararları, henüz temyiz süresi dolmamış nihai mahkeme kararlarının Türkiye’de tanınması ve tenfizi mümkün değildir.

Kesin hüküm ile şekli ve maddi anlamda kesin hüküm ifade edilir.

Tanıma için yabancı ilâmlarda aranacak olan kesin hüküm teşkil etme şartının, sadece şekli anlamda kesin hükme mi ilişkin bulunduğu, yoksa şekli anlamda kesin hüküm ile birlikte maddi anlamda kesin hüküm de mi kapsadığı hususu doktrinde tartışılmıştır. Bir görüş, tanınacak yabancı ilâmın hukuki güvenlik açısından hem şeklî hem de maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmesi gerektiğini savunmuştur⁸⁵. Diğer görüşe göre ise, şeklî anlamda kesinlik tanıma için yeterlidir; çünkü yabancı ilâm maddi anlamda kesin hüküm niteliğini tanıma kararı sonucunda kazanacaktır⁸⁶.

Hem tanıma hem de tenfiz için şeklî anlamda kesinleşmenin yeterli olduğu genellikle kabul edilmektedir⁸⁷. Tanıma açısından, şeklî anlamda kesinleşen yabancı ilâm, kanunda öngörülen diğer nitelik ve şartları da taşıyorsa, tanıma kararı ile ona maddi anlamda kesin hüküm kuvveti de verilecektir. Maddi anlamda kesinlik ifadesi, şekli anlamda kesinliği de içermektedir⁸⁸. Bu şekilde tanınan yabancı mahkeme ilâmı, tanındığı ülkede maddi anlamda kesin hükmün hem olumlu (kesin delil) hem de olumsuz (kesin hüküm) etkisini gösterecektir.

Tenfiz açısından da şeklî anlamda kesinleşme genel olarak yeterli sayılmakla birlikte, yabancı ülke hukukunun kesinleşmeye ilişkin benimsediği esasın da göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir. Türk usul

⁸⁵ Göğer, **age**, s. 386; Günseli Öztekin, “Recognition and Enforcement of Foreign Court Judgments Within the Framework of the Application of the Supreme Court of Appeals”, **Tahir Çağa’nın Anısına Armağan**, 2000, s. 392.

⁸⁶ Sakmar, **Boşanma**, s. 235; Dinç, **agt**, s. 41; Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 58.

⁸⁷ Doğan, **agm**, s. 100.

⁸⁸ Erten, **agm**, s. 198.

hukuku sisteminde, maddi kesinlik taşımayan ihtilafsız kaza kararları dışında kural olarak hükümler, şekli ve maddi anlamda kesinliği birlikte taşırlar. Ancak, verildiği yer hukukuna göre maddi kesinliğin şekli kesinlikle birlikte var olmadığını kabul eden hukuk sistemleri bakımından sadece şekli kesinlik taşıyan kararların tenfiz edilmesinin hukuka uygun olmadığı ileri sürülmüştür⁸⁹.

Şekli anlamda kesinleşen ilâm tanıma kararı ile birlikte maddi anlamda kesin hüküm kuvvetinin etkilerini gösterecektir. Tenfiz edilecek bir ilâmın da öncelikle tanınması gerekir. Bu nedenle kanaatimizce, tanımayı kapsayan tenfiz için de şekli anlamda kesinleşme yeterli görülmelidir.

Yabancı mahkeme kararının kesinleşme niteliği, kararı veren ülkenin usul hukukuna göre tespit edilecektir. Bu husus, m. 50'de de “ o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş” ifadesi ile belirtilmiştir.

b. Nafaka İlâmları Yönünden Kesinleşme Şartı

Türk hukukuna göre, yabancı mahkeme ilâmı verildiği ülke kanunlarınca kesinleşmişse tanınıp tenfiz edilebilir. Kesinleşme ön şartı açısından, nafaka kararlarının kesin hüküm niteliği farklılık taşımaktadır.

Nafaka, nafaka borçlusunun belirli aralıklarla nafaka alacaklısına bir miktar para ödeme yükümlülüğüdür. Mahkemenin tespit ettiği nafaka bedeli, bir anda değil, aylık taksitler halinde, geleceğe yayılmış aralıklarla ödenecektir. Belirli zaman aralıklarıyla yapılacak olan nafaka ödenmesi gibi edalara ilişkin hükümler, hükme konu teşkil eden edanın varlığı, miktarı veya devamına esas kabul edilen ilişkinin değişikliğe uğraması halinde tarafların her birinin talebiyle sonradan değiştirilebilir. Mahkemenin nafakaya hükmederken mevcut olan nafaka şartlarında veya nafaka alacaklısı veya borçlusunun mali durumlarında değişiklikler olabilir. Nafaka hükümlerinin değişiklik davası⁹⁰ yoluyla değişen durumlara uyarlanması, nafaka

⁸⁹ Çelikel/ Erdem, *age*, s. 582; Örneğin İngiliz hukukunda, yabancı kararın mutlaka şekli anlamda kesinleşmiş olması gerekli değildir. Kararın, verildiği mahkeme dışında yüksek bir mahkemede dava konusu olması onun tenfizine engel olmaz. Önemli olan, kararın aynı mahkemede yeniden dava konusu yapılamamasıdır: Dicey/ Morris, *age*, s. 478.

⁹⁰ Kavram için bkz. Kuru/ Arslan/ Yılmaz, *age*, s. 837.

alacaklısının ihtiyacına ve nafaka borçlusunun ödeme gücüne göre değişebilmesi kesinleşme şartı açısından tanınıp tenfiz edilmelerine engel değildir. Daha önce verilmiş bir nafaka kararının değiştirilmesi, kararın kesin hüküm teşkil etmiş olmasına aykırılık anlamına gelmez⁹¹. Çünkü nafaka kararının kesin hüküm kuvveti, onun verildiği andaki mevcut ilişkiye dayanmaktadır. Değişen durumlara göre, nafaka bedelinin arttırılması veya azaltılması kararı, dava anından itibaren hüküm ifade edecektir. Bu nedenle nafaka kararı için kesin hüküm sınırlı bir anlam taşımaktadır⁹².

Gelecekte belli aralıklarla tekrar eden edaları hükme bağlamış olan nafaka kararları bakımından maddi anlamda kesin hükmün bağlayıcılığı bertaraf edilmiştir⁹³. Zaten milletlerarası usul hukukumuzda, yabancı bir mahkeme ilâmının tanınması ve tenfizi için şekli anlamda kesinleşmesi yeterlidir⁹⁴ (m. 50). Yabancı nafaka kararı maddi anlamda kesin hüküm kuvvetini ise tanıma kararıyla kazanmaktadır. (m. 58/1) Yani, maddi anlamda kesinleşme tanıma kararının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Bununla birlikte, nafaka kararları açısından maddi ve şekli anlamda kesinleşme şartının diğer kararlarla aynı sertlikte aranması, kesinleşme dışındaki bütün tanıma ve tenfiz şartlarının incelenmesini gereksiz bir hale getirecektir. Nafaka kararlarının sadece muaccel olmuş taksitlere ilişkin kısmının tanınıp tenfiz edilebilmesi gibi makul olmayan bir sonuç ortaya çıkacaktır⁹⁵.

Yabancı nafaka ilâmları yönünden kesinleşme şartı, ihtiyati tedbir niteliğindeki nafaka kararları açısından tartışabilir (MK m.169, 158/2, 197). İhtiyati tedbir niteliğindeki nafaka kararları nihai karar olmayıp, geçici ara kararlarıdır. MÖHUK'ta ise yabancı devlet kanunlarına göre kesinleşme koşulu aranmaktadır. Bu düzenlemeye göre, ara karar niteliğinde olan kesinleşmemiş ihtiyati tedbir nafakası kararlarının tanınma ve tenfiz kabiliyeti

⁹¹ Nomer, **Nafaka**, s. 146.

⁹² Nomer, **Nafaka**, s. 145; Özbakan, **age**, s. 113.

⁹³ Nomer, **Nafaka**, s. 145.

⁹⁴ Aysel Çelikel, "Yeni Kanuna Göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfiz Şartları", (Yeni Kanun), **MHB**, Y. 2, S. 2, 1982, s. 13.

⁹⁵ J. K. Grodecki, "Enforcement of Foreign Maintenance Orders: French and English Practice", **International and Comparative Law Quarterly**, Vol.18, 1959, s. 34.

bulunmamaktadır⁹⁶. Ancak, yabancı mahkemenin hukukuna göre böyle bir karar uyuşmazlık konusunu kesin ve nihai olarak halletmişse, bu kararın tanıma ve tenfize uygun bir ilam olarak düşünülebileceği belirtilmektedir⁹⁷. Zaten bu tür nafaka kararlarının sadece kesin hüküm niteliğinin pratik önemi azdır. Önemli olan onların icrasıdır. Türkiye'nin taraf olduğu nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine dair uluslararası sözleşmelerde de nafaka kararının icrasının gecikmesini ve zorlaşmasını engellemek amacıyla⁹⁸ geçici icra kuvvetine haiz olan tedbir nafakası kararları için tenfiz edilebilme imkanı getirilmiştir⁹⁹.

B. Tanıma ve Tenfizin Asıl Şartları

Yukarıda belirtildiği gibi, yabancı nafaka kararları için asıl önem taşıyan tenfizdir. Nafaka kararları, genellikle tenfiz konusu olmaktadır. Çünkü, nafaka kararlarının sonuç doğurabilmesi, cebri icrayı gerektirir. Yabancı mahkeme kararları da ancak tenfiz edildikleri takdirde icraya konulabilirler. Tanımda ise yabancı mahkeme kararına hukuksal açıdan sonuç bağlanarak hakkın varlığı, kesin delil ve kesin hüküm etkisi kabul edilmekte ancak bu hakkın yerine getirilmesi sağlanamamaktadır. Tenfiz bu yönden tanımadan farklıdır. Ancak tanıma ve tenfiz arasındaki bu ayrım tabii oldukları şartlar bakımından tanıma ve tenfizin birbirini etkilemesine engel olmaz¹⁰⁰. Yabancı

⁹⁶ Doğan, **age**, s. 100. İngiliz içtihat hukukunda da nihai ve kesin olmayan yabancı mahkeme kararlarının tanınıp tenfiz edilemeyeceği kabul edilmiş ve bu nitelikte olmayan nafaka kararlarının verildiği yabancı mahkeme tarafından değiştirilme imkanı yoksa, İngiltere'de tenfiz davası açılabilmesi kabul edilmiştir: Dicey/ Morris, **age**, s. 477.

⁹⁷ Nomer, **Usul Hukuku**, s. 150.

⁹⁸ Paolo Contini, "International Enforcement of Maintenance Obligations", **California Law Review**, Vol. 41, 1953, s. 117.

⁹⁹ Bkz. Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin 1958 tarihli La Haye Sözleşmesi m. 2/3. bent, Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin 1973 tarihli La Haye Sözleşmesi m. 4/son fıkra. "...Tenfizi istenen Gent Asliye Hukuk Mahkemesinin 13.3.2002 tarihli, boşanma davası süresince alınan geçici tedbir niteliğindeki velayet, kişisel ilişki ve nafakaya ilişkin kararların tenfizi için kesinleşmesine gerek yoktur..." Yar. 2. HD., 25.04.2005 T., E.2005/3832, K.2005/6704 (Nuray Ekşi, **Kanunlar İhtilafı Kurallarına Milletlerarası Usul Hukukuna Vatandaşlık ve Yabancılar Hukukuna İlişkin Seçilmiş Mahkeme Kararları, (Mahkeme Kararları)**, İstanbul, 2006, s. 75); "...Kaldı ki verilen nafaka tedbir niteliğindedir ve iç hukukumuzda da uygun bulunmaktadır. Daha sonra açılan boşanma davası yönünden de kesin hüküm oluşturmaz. Tenfize karar verilmesinde isabetsizlik yoktur..." Yar. 2. HD., 22.12.1995 T., E.1995/12587, K.1995/14097.

¹⁰⁰ Nomer, **Usul Hukuku**, s. 144.

bir mahkeme kararının tenfizi, bu kararın tanınması için gerekli olanlar yanında, bazı ek şartların da bulunmasını gerektirir.

Tenfiz şartları, tenfiz kararının niteliği icabı tanıma şartlarını da kapsamaktadır. Çünkü tanınma niteliğine sahip olmayan yabancı bir mahkeme kararının tenfizi de söz konusu olamaz. Mahkeme, tenfiz edeceği her ilâmı aynı zamanda tanımak durumundadır; ancak tanıyacağı bir ilâmı tenfiz etmesine gerek yoktur¹⁰¹. Tanıma şartları kanunda tenfiz şartlarına göre belirlenmiştir (m. 58/1). Buna göre, tanımada aranmayacak tek tenfiz şartı, m. 53/a'daki karşılıklı işlem şartıdır. Yabancı bir nafaka ilâmının tanınabilmesi için kararın karşılıklı işlem şartı dışındaki diğer bütün şartları taşıması gerekir.

1. Tanımada Aranmayacak Tenfiz Şartı Olarak Karşılıklı İşlem Şartı

MÖHUK m. 53'ün (a) bendine göre, yabancı ilâmın Türkiye'de tenfiz edilebilmesi için ilâmın alındığı devletle Türkiye arasında ilâmların tenfize dair bir anlaşma veya o devlette Türk mahkeme kararlarının tenfize imkan veren kanun hükmünün veya fiili uygulamanın bulunması gerekir.

Karşılıklılık şartının yerindeliği tartışılabilir bir konu olmakla birlikte, otomatik bir tenfiz usulünün benimsenmesi pek mümkün görünmemektedir. Çünkü tenfiz, bir anlamda devletin otoritesinden fedakarlık yapmasıdır¹⁰².

Anlaşmaya dayanan karşılıklılık, MÖHUK ile yürürlükten kaldırılan HUMK m. 540'ta da aranmaktaydı. Anlaşmaya dayanan karşılıklı işlemde aranılan siyasi karşılıklılıktır¹⁰³. MÖHUK'ta ise kanuni ve fiili karşılıklılık da kabul edilerek sadece anlaşmaya dayanan karşılıklılık sistemin getirdiği tenfiz

¹⁰¹ Dicey/ Morris, *age*, s. 468; "...Yabancı bir ilâmın tanınması, onu kendiliğinden ülkede icra edilir bir hale getirmez. Yabancı bir mahkeme kararını Türkiye'de icra edilir bir hale getirmek için tenfiz kararına ihtiyaç vardır. Tanıma tenfize göre daha dar kapsamlıdır. Eda davası niteliğinde kabul edilen velayet, nafaka, tazminat vs. hususundaki ilâmlar tenfiz kararı ile icra kabiliyeti kazanır ve icra organları da bu karar dayanarak cebri icra işlemleri yaparlar. Bu nedenle tenfiz kararı aynı zamanda tanımayı da içerir. Fakat tanıma kararı tenfizi içermez..." Yar. 3. HD., 13.10.2005 T., E.2005/11016, K.2005/9982.

¹⁰² Esat Şener, "Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi", (Tanıma ve Tenfiz), **TNBHD**, S. 41, 1984, s. 8.

¹⁰³ Altuğ, *age*, s. 218.

güçlüğü ortadan kaldırılmıştır. Böylece Türkiye ile arasında anlaşma bulunmayan devlet mahkemelerinden verilen kararların da tenfizi büyük ölçüde mümkün kılınmıştır¹⁰⁴.

Tenfiz şartlarının tenfizin talep edildiği anda bulunması aranacağından, karşılıklı işlemin de yabancı ilâmın kesin hüküm teşkil ettiği anda değil, tenfizin talep edildiği anda var olması yeterli olacaktır¹⁰⁵. Örneğin, ilâmın kesinleştiği tarihte iki devlet arasında karşılıklılığı öngören bir anlaşma varken, tenfiz talep edildiği sırada anlaşmanın süresi bitmiş veya tek taraflı ya da birlikte feshedilmişse, bu anlaşmaya dayanılarak tenfize imkan tanınamayacaktır.

a. Anlaşmaya Dayanan Karşılıklı İşlem ve Tespiti Meselesi

Devletlerin karşılıklı olarak yaptıkları anlaşmalarla birinin mahkemesinden verilen ilâmların, diğerinin ülkesinde icrasını öngörmesi anlaşmadan doğan karşılıklı işlemdir¹⁰⁶.

Yabancı nafaka ilâmının tenfizi talebiyle karşılaşan hakim, önce nafaka kararını veren devletle Türkiye arasında karşılıklılık şartının gerçekleşip gerçekleşmediğini araştıracaktır. Yani, kararı veren devlet ile Türkiye arasında nafaka kararlarının karşılıklı olarak tenfiz edileceğine dair iki taraflı veya her iki devletin de katıldığı çok taraflı milletlerarası anlaşma bulunduğu takdirde, bunun hükümleri çerçevesinde karar verecektir.

Anayasa m. 90/5'e göre, usulüne göre yürürlüğe konulmuş anlaşmalar kanun hükmündedir. MÖHUK m. 1 uyarınca da kanunun uygulama alanı belirlenirken Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası anlaşma hükümleri saklı tutulmuştur. Bu nedenle, anlaşmaların hakim tarafından re'sen araştırılması ve uygulanması gerekir. Nafaka ilâmlarının tanınması ve tenfizine ilişkin 1958 tarihli ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmelerine Türkiye de katılmış, bu sözleşmelerin kabulüne ilişkin kanun ve sözleşme metinleri Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Bu sözleşmelere, nafaka kararını veren

¹⁰⁴ Çelikel/ Erdem, **age**, s. 592.

¹⁰⁵ Çelikel/ Erdem, **age**, s. 597.

¹⁰⁶ Dinç, **agt**, s. 65.

devletin katılıp katılmadığı konusunda Dış İşleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı mahkemelere yardımcı olabilir¹⁰⁷.

b. Kanundan Doğan Karşılıklı İşlem ve Tespiti Meselesi

Kanundan doğan karşılıklı işlemde ilâmın verildiği devletle tenfizin talep edildiği devlet arasında anlaşmaya dayalı bir karşılıklılık yoktur. İlâmın verildiği ülkenin kanun hükümleri, o ülkede yabancı ilamların tenfizini mümkün kılıyorsa kanuni karşılıklılık gerçekleşmiş olacaktır.

Her devletin yabancı mahkeme kararlarının tenfizinde farklı düzenlemelere sahip olabilmesi nedeniyle kanundan doğan karşılıklı işlemin tespitinde güçlük yaşanmaktadır. Bu güçlük de kanuni karşılıklılıktan ne anlaşılması gerektiği konusunda ortaya çıkmaktadır. Yabancı kararın verildiği ülkenin mevzuatıyla tenfizin talep edildiği ülkenin mevzuatının aynı olup olmamasına göre;

(1) yabancı devlet kanunlarındaki tenfiz şartları ile kanunumuzda aranan tenfiz şartları aynı ise,

(2) ya da yabancı devlet kanunları yabancı mahkeme kararlarının tenfizini genel olarak kabul etmiş bulunuyorsa kanuni karşılıklı işlemin gerçekleşmiş olduğu kabul edilmelidir.

Kanunî karşılıklılığın gerçekleşmiş sayılması için ilâmın alındığı devlet kanunlarındaki tenfiz şartlarının, kanunumuzdaki tenfiz şartlarıyla aynı olmasının aranması yabancı kararların tenfiz edilebilirliğini büyük ölçüde azaltır. Kanunî karşılıklılığın varlığı için yabancı hukuka göre tenfizin mümkün olması yeterli sayılmalıdır. Ancak Türkiye’de tenfiz edilecek olan kararın türü ve hukuki nitelikleri açısından ilgili yabancı hukukta özel bir engelin bulunup bulunmadığı araştırılmalıdır¹⁰⁸.

Yabancı mahkeme kararının verildiği devletle tenfizin talep edildiği devlette farklı tenfiz sistemlerinin kabul edilmiş olması halinde kanunî karşılıklılığın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği tartışılmıştır. Kanunî karşılıklılıktan, yabancı ülkenin hukuk sisteminde yabancı mahkeme

¹⁰⁷ Dinç, **agt**, s. 66; Tiryakioğlu, **age**, s. 74.

¹⁰⁸ Çelikel/ Erdem, **age**, s. 596.

kararlarının tenfizi açısından tenfiz ülkesine göre daha ağır şartların kabul edilmemiş olmasının kastedildiği belirtilmektedir¹⁰⁹. Burada tenfiz şartları bakımından bir eşdeğerliliğin tesbiti söz konusudur¹¹⁰. Buna göre, farklı tenfiz sistemlerinin kabul edilmiş olması kanuni karşılıklılığa otomatikman engel olmamalıdır. Ancak örneğin, yabancı kararın esastan incelenmesini gerektiren *revision* sistemini kabul etmiş bulunan ülkelerle Türkiye arasında kanunî karşılıklılığın gerçekleştiğinden söz edilemez¹¹¹.

Karşılıklılığın gerçekleşmiş sayılması için ilgili yabancı yasal düzenlemede açıkça Türk mahkeme kararlarından söz edilmiş olması gerekli değildir. Yargıtay, Türkiye ile Almanya arasında karşılıklılığın bulunup bulunmadığı konusunda verdiği bir kararda, Alman kanunlarında yabancı mahkeme kararlarının tenfiz edilebilirliğinin kabul edilmiş olduğunu belirterek hukukî karşılıklılığın varlığını kabul etmiştir¹¹².

c. Fiili Karşılıklı İşlem ve Tespiti Meselesi

Fiili karşılıklı işlemde bahsedebilmek için somut olayda, tenfizi talep edilen kararlar aynı nitelikte bir Türk mahkemesi kararının yabancı kararın alındığı devlette tenfiz edilebiliyor olması gerekir¹¹³. Karşılıklı işlem şartının yerine getirilmiş olması için kanunlarda veya anlaşmalarda karşılıklılığın kabul edilmiş olması tek başına yeterli değildir. Bu konuda fiili uygulamanın da bulunması aranacaktır¹¹⁴.

Söz konusu yabancı devlette bazı Türk mahkemesi kararlarının tenfiz ediliyor olması da fiili karşılıklılığın varlığı için yeterli değildir. Örneğin, aile

¹⁰⁹ Bahar Yeşim Durak, "Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizinde Mütakabiliyet Açısından Bazı Ülke Hukuklarının Durumu ve Bu Ülkelerle Türkiye Arasında Özellik Taşıyan Hususlar", **İBD**, Y. 65, S. 2, 1999, s.27; Çelikel/ Erdem, **age**, s. 595; Nomer/ Şanlı, **age**, s. 485.

¹¹⁰ Nomer, **Usul Hukuku**, s. 159.

¹¹¹ Aksi yönde görüş için bkz. Çelikel, **Yeni Kanun**, s. 9.

¹¹² Yar. HGK., 13.06.1990 T., E.1990/13-3, K.1990/347 (Esen, **agm**, s. 59).

¹¹³ Çelikel, **Yeni Kanun**, s. 8.

¹¹⁴ "...Ancak sözleşme veya kanuni imkan olmasına rağmen, yabancı ülke Türk mahkeme kararlarını fiilen tenfiz etmiyor ise yine mütakabiliyet gerçekleşmiş olmaz. Karşılıklılıkta, olumsuz yönde var olan fiili uygulama, anlaşma veya kanuna dayanan karşılıklılığa rağmen etkindir. Bu durum, fiilen tenfizin, yapılmamış olması hâlinde söz konusudur. Kararın tenfizin reddinin, kanuni hükümlere rağmen yapıldığının ispatı gerekir. Yani Türk Mahkemesi kararının, tenfiz edilecek ülke hukukuna aykırı olarak o ülke makamlarınca reddi halinde, olumsuz fiili uygulama var demektir..." Yar. 11. HD., 30.01.2009 T., E: 2008/1284, K:2009/980 (Doğan, **age**, dn. 30).

hukukuna ilişkin kararlarda anlaşma veya kanuna dayanan karşılıklılığa rağmen Türk nafaka kararları o yabancı devlette fiilen tenfiz edilmiyorsa karşılıklılık gerçekleşmiş olmaz.

Bununla birlikte, yabancı ülke kanununda veya milletlerarası anlaşmada, tanıma ve tenfize imkan veren hükümlerin bulunmasına ve tenfize ilişkin bir istemin reddi de bulunmamasına rağmen, o ülkede henüz Türk mahkemelerinden verilen bir kararın tanınması ve tenfizinin fiilen uygulamasına rastlanmamış veya başlanmamış olması, kanunî ve anlaşmaya dayanan karşılıklılığın varlığına etkili değildir. İlk uygulama Türk mahkemelerince de başlatılabilir¹¹⁵.

Kanuni karşılıklılığın gerçekleşip gerçekleşmediğinin takdiri uygulamada daha çok hakime kalmaktayken, fiili karşılıklılığın gerçekleştiğini ispat etmek, tenfiz talebinde bulunan tarafın üzerindedir¹¹⁶.

2. Tanıma ve Tenfiz İçin Aranılan Ortak Şartlar

Karşılıklı işlem şartı dışında MÖHUK m. 54'te tenfiz şartları olarak öngörülen bütün şartlar tanıma ve tenfiz için ortak şartlardır. Bunlar; yetki şartı, kamu düzenine uygunluk şartı ve savunma haklarına uygunluk şartıdır.

a. Yetki Şartı

MÖHUK m. 54/1/b'ye göre, yabancı ilâmı veren mahkemenin yetkisiz sayılmasını gerektirecek durumlar, Türk mahkemesinin münhasır yetkili olması ve yabancı mahkemenin yetkisinin aşırı yetki kuralıyla tesis edilmiş olmasıdır.

¹¹⁵ Doğan, *age*, s. 102; Ergin Nomer, “ Yargıtay Kararlarında Devletler Özel Hukuku”, (Yargıtay Kararları), **Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan**, 1998, s. 715.

¹¹⁶ Durak, *agm*, s. 18.

(1) Yabancı İlâmın Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisine Girmeyen Bir Konuda Verilmiş Olması Şartı

i. Münhasır Yetki

Münhasır yetki kavramının, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi konusundaki milletlerarası yetki alanında iç hukuktaki kesin yetkiden farklı bir anlamı vardır. Milletlerarası yetki alanında münhasır yetki, o davanın mutlak olarak Türk mahkemelerinde görülmesi konusunda bir yetki kuralının bulunmasını ifade eder¹¹⁷. Bu durumda yabancı mahkeme Türk mahkemesinin münhasır yetkisi nedeniyle uyuşmazlığa bakamamaktadır. İç hukukta ise kesin yetki¹¹⁸ kavramından bahsedilir. Türk usul hukukunda kamu düzenine ilişkin yetki kurallarından bazıları kesin yetki kuralıdır. Temelinde kamu düzeni düşüncesi yatmamakla beraber, ifadesinden ve konuluş amacından kesin yetki kuralı olmadığı anlaşılan yetki kuralları da vardır¹¹⁹. İç hukukta, bir konuda kesin yetkili mahkeme varsa dava yalnız o yer mahkemesinde açılabilir. Örneğin, HUMK m. 11'e göre miras ile ilgili davalarda miras bırakanın son ikametgahı mahkemesi iç hukuk bakımından kesin yetkilidir; ancak münhasır yetkili değildir. Türk mahkemelerinin hangi hallerde münhasır yetkiye sahip olduğunun, yetki kuralının ifadesinden ve konuluş amacından hareketle belirleneceği ifade edilmektedir¹²⁰. HUMK m.13'te, Türkiye'de bulunan taşınmaz malların aynına ilişkin davalarda, Türk mahkemelerinin yetkisi ise kesin yetki olmakla birlikte aynı zamanda münhasır yetkidir ve bu konuda verilen yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfize engel olacak şekilde kendisini gösterir. Türkiye'deki herhangi bir taşınmazın aynı ile ilgili bir uyuşmazlık hakkında yabancı ülkede verilip kesinleşen ilâmın tenfizi istenemez¹²¹. Taşınmazın aynına ilişkin

¹¹⁷ Çelikel/ Erdem, **age**, s. 602; Nuray Ekşi, **Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi (Milletlerarası Yetki)**, 2. bs., İstanbul, 2000, s. 216.

¹¹⁸ Kavram için bkz. Kuru/ Arslan/ Yılmaz, **age**, s. 189 vd.

¹¹⁹ İflas davalarında, miras ile ilgili bazı davalarda mahkemenin yetkisi kamu düzenine ilişkin kesin yetkidir. Örneğin, boşanma ve soybağına ilişkin davalarda ise mahkemenin yetkisi kamu düzenine ilişkin olmakla beraber kesin değildir: Kuru/ Arslan/ Yılmaz, **age**, s. 189-191.

¹²⁰ Doğan, **age**, s. 103; Nomer, **Usul Hukuku**, s. 160 ; Şanlı, **age**, s. 204.

¹²¹ Çelikel/ Erdem, **age**, s. 602; Nomer, **Usul Hukuku**, s. 160; Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 100; Şanlı, **age**, s. 204.

davaların taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açılacağına ilişkin yetki kuralının (HUMK m. 13) yabancı mahkemelerin Türkiye'deki taşınmazların aynına ilişkin kararların tanınma ve tenfizini mutlak biçimde engelleyen münhasır bir yetki hükmü olduğu Yargıtay'ın da açıkça belirttiği bir konudur¹²².

MÖHUK'ta, iş davalarında işçi, tüketici davalarında tüketici, sigorta sözleşmelerine ilişkin davalarda sigorta ettiren, sigortalı ve lehdar lehine olmak üzere Türk mahkemelerinin yetkisinin tarafların anlaşmasıyla kaldırılamayacağı açıkça belirtilerek Türk mahkemelerinin münhasır yetkisinin bulunduğu kabul edilmiştir (m. 47/2)¹²³.

Ancak kesin yetki kurallarının mutlak bir şekilde milletlerarası yetki bakımından da iç hukuktakiyle aynı etkiye sahip olduğu ve münhasır yetkiyi içerdiği söylenemez¹²⁴. Bir yetki kuralının yabancı ilâmın tanıma ve tenfizine engel olabilmesi için, bu yetki kuralının ihtilaf konusunun sadece Türk mahkemelerinde görülmesini temin etmek amacıyla konulmuş olması ve bunu da sağlamış olması gerekir¹²⁵.

ii. Kanunî Düzenleme

MÖHUK m. 53'te yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi için aranan şartlardan biri de kararın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olmasıdır. MÖHUK m. 53/(b)'ye göre, yabancı ilâm Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine giren bir konuda verilmişse tanınması ve tenfizi mümkün olmayacaktır; çünkü o ilâm yetkisiz mahkemeden verilmiş bir ilâmdır. Türk mahkemesi tenfiz kararı verirken yabancı mahkeme kararına konu olan davanın mahkemelerimizin münhasır yetkisine girip girmediğini araştıracaktır. Türk mahkemelerinin münhasır

¹²² "...Türk mahkemesinin münhasır yetkisine giren konularda yabancı mahkeme kararının tenfizine karar verilemez. Bu itibarla taşınmaz siciline ilişkin yabancı mahkemeye ait hükmün tenfizine karar verilmesi yasal kurala aykırıdır..." Yar. 2. HD., 25.01.1996 T., E.1996/44, K.1996/782 (Nomer, **Yargıtay Kararları**, s. 716).

¹²³ Çelikel/ Erdem, **age**, s. 602-604; Doğan, **age**, s. 104; Nomer/ Şanlı, **age**, s. 486.

¹²⁴ Ergin Nomer, "Yabancı Mahkeme İlamlarının Tenfizinde Mahkemenin Yetkisi ve Kamu Düzeni", (Kamu Düzeni), **MHB: Prof. Dr. Gülören Tekinalp'e Armağan**, Y. 23, S. 1-2, 2003, s. 566

¹²⁵ Ergin Nomer, "Türklerin Kişi Hallerine İlişkin İhtilaflar ve Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisi", (Münhasır Yetki), **MHB**, Y. 3, S. 1, s. 12; Nomer/ Şanlı, **age**, s. 487.

yetkisine girmeyen konularda ise yabancı mahkemenin milletlerarası yetkisi tabi olduğu devletin hukukuna göre tespit edilir¹²⁶. Türk mahkemesi, tanıma ve tenfize konu davada Türk mahkemelerinin münhasır yetkili olmadığına karar vermişse, kural olarak yabancı mahkemenin milletlerarası yetkili olup olmadığını kural olarak araştırmaz¹²⁷ ve yabancı mahkeme yetkili kabul edilir. Yabancı mahkemenin milletlerarası yetkisi, tanıma ve tenfiz şartları dışındadır¹²⁸.

(2) Aşırı Yetki

Tenfiz hakimi, tenfiz şartlarını araştırırken yabancı mahkemenin milletlerarası yetkiye sahip olup olmadığını değil, yabancı mahkeme kararının Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girip girmediğini inceleyecektir. Ancak bu inceleme dışında, yabancı mahkemenin davada kendisini yetkili olarak kabul etmesine esas teşkil eden yetki kurallarının tamamen kontrol dışı kalması, tanıma ve tenfiz ilkeleri açısından adil olmayan sonuçların ortaya çıkmasına sebep olabilir¹²⁹.

İşte, kararı veren yabancı mahkemenin milletlerarası yetkiye sahip olup olmadığını kural olarak incelemeye tâbi olmamasının istisnası, yabancı mahkemenin aşırı yetkili olması halidir¹³⁰. Yabancı hukukun yetki hükümlerinin “aşırı” (veya aşkın)¹³¹ yetki kuralları olarak nitelenen yetki kurallarından olmaması gereklidir. MÖHUK m. 54/b’de yer alan kurala göre, dava konusu veya taraflarla gerçek bir ilişkisi bulunmadığı halde kendisine yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş olan yabancı mahkeme kararı Türkiye’de tanınıp tenfiz edilemeyecektir¹³². Böylece, dava konusu ve

¹²⁶ Çelikel/ Erdem, **age**, s. 600; Nomer/ Şanlı, **age**, s. 488.

¹²⁷ Nomer/ Şanlı, **age**, s. 488.

¹²⁸ MÖHUK’un Milletlerarası Yetkiye İlişkin Olarak Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğünün Yazısı ve Bu Yazıya İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyelerinin Verdiği Cevap, **MHB**, Y. 3, S. 2, 1983, s. 52.

¹²⁹ Nomer, **Kamu Düzeni**, s. 568.

¹³⁰ Doğan, **age**, s. 105.

¹³¹ Kavram için bkz. Ekşi, **Milletlerarası Yetki**, s. 50 vd.; Esra Dardağan, **Milletlerarası Usul Hukukunda Aşkın Yetki Kavramı**, Ankara, 2005, s. 117 vd.

¹³² Yürürlükten kalkan 2675 sayılı MÖHUK m. 38/b bendinde, tanıma ve tenfiz için ilâmın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması şartı dışında yabancı mahkemenin yetkisi araştırılmamaktaydı. Böylece, kendi hukukuna göre dahi yetkisiz olan veya

tarafarla hukuki ve fiili anlamda gerçek bir ilişkisi olmamasına rağmen, yetersiz ilişkilere dayanan yetki (aşırı yetki) kuralları ile kendisini yetkili sayan yabancı mahkemelerden verilen ilâmların Türkiye’de tanınması ve tenfizinin yol açacağı hukuki sakıncanın engellenmesi amaçlanmıştır¹³³. Yabancı devletin aşırı yetki kurallarına dayanarak verilmiş olan kararına ilişkin tanıma-tenfiz talebinin reddedilmesi, ilgili hükümde, bu hususun davalı tarafından ileri sürülmesi şartına bağlanmıştır.

Milletlerarası usul hukukunda, uyuşmazlık tarafları ve uyuşmazlık konusu ile yetkili mahkeme arasındaki ilişkinin çok zayıf olması ya da makul olmaması sonucunu doğuran kurallar aşırı yetki kuralları olarak açıklanmaktadır¹³⁴. Aşırı yetki kuralları, milletlerarası usul hukukunun genel kabul gören yetki kuralları dışında oluşmuşlardır¹³⁵. Yabancı mahkemenin yetkisinin, aşırı yetki kurallarıyla tesis edilmiş olması, devletin yargılama otoritesini milletlerarası alana yaymak amacı olduğu¹³⁶ ve tarafların menfaatinin aynı ölçüde korunmamış olduğu şüphesine yol açmakta ve bu tür kurallar, davalı açısından genellikle haksız, adil olmayan sonuçlar doğurmaktadır¹³⁷.

Dava ile mahkeme arasındaki uzak ilişkilere dayanan aşırı yetki kurallarının, günümüz devletler özel hukukunun ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak oldukları için yeni düzenlemelerle terk edilmeye başlandığı görülmektedir¹³⁸. Yabancı unsurlu özel hukuk uyuşmazlığına ilişkin yetkiyi ve yabancı mahkeme kararlarının tanınmasını ve tenfizini düzenleyen milletlerarası düzenlemelerde de aşırı yetki konusunda getirilen yasaklara ve

yetersiz ilişkilere dayanan yetki kurallarına göre kendini yetkili sayan yabancı mahkemelerin verdikleri ilâmlar Türkiye’de tanınıp tenfiz edilebilirdi. Bu durumun yaracağı sakıncayı önlemek amacıyla, 5718 sayılı yeni MÖHUK’ta m. 54/b bendine yapılan önemli bir eklemeye aşırı yetki kuralına dayalı olarak verilmiş yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizinin yetki yönünden engellenmesi milletlerarası özel hukuk sistemimizde de sağlanmıştır.

¹³³ Madde Gereği (Tasarı), s. 28-29.

¹³⁴ Dardağan, **age**, s. 119.

¹³⁵ Çelikel/Erdem, **age**, s. 605.

¹³⁶ Nomer/Şanlı, **age**, s. 490.

¹³⁷ Fransız vatandaşlarının taraf olduğu bütün davalarda Fransız mahkemelerinin yetkili olduğunu öngören Fransız Kanunu’nun 14. ve 15. maddeleri aşırı yetkiye örnek olabilir: Grodecki, **agm**, s. 25.

¹³⁸ Nuray Ekşi, “Devletler Özel Hukukunda Aşırı Yetki Kuralları”, **Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay’ın Anısına Armağan**, 1999, s. 248.

mahkeme kararlarının tanınması veya tenfizi talebinin reddedileceği durumlara ilişkin hükümler öngörülmiştir.

Mahkemenin yetkisi, mahkeme ile dava arasında objektif ve hukuki bağlantı noktalarının (ikâmetgah, mutad mesken, akdin icra yeri, malın bulunduğu yer gibi) bulunması esasına dayanır. Objektif ve hukuki ölçülere dayanan bu yetki kuralları, “olağan yetki kuralları¹³⁹” olarak nitelendirilmektedir. Olağan yetki kuralları olarak nitelendirilemeyen yetki kuralları, aşırı yetki kuralı olarak kabul edilecektir¹⁴⁰. Aşırı yetki kurallarını, olağan yetki kurallarından ayıran özellik, bunlarda mahkemeye yetki veren bağlama noktalarının davanın hukuki niteliği ile ilgili olmamaları ve keyfiyete dayanmalarıdır¹⁴¹. Örneğin, özellikle Amerikan hukukunda Amerikan mahkemelerinin yetkisini tesis ederken kullanılan, tebliğ anında davalının tesadüfen ve geçici olarak ülkede bulunmasının dahi mahkemenin yetkisine yol açtığı kurallar (*transient rule*) nedeniyle Amerikan mahkemelerince verilmiş ilâmlar tanıma ve tenfizin reddine uğrayabilecektir¹⁴². Yabancı bir boşanma kararının tanınabilmesi için de davacı ile mahkeme arasında gerçek ve ciddi bir bağlantının bulunması gereklidir. Aynı şekilde, yabancı mahkeme kararının konusu olan taşınmaz yabancı mahkemenin ülkesinin toprakları dışındaysa, yabancı mahkemenin yetkisi yine aşırı yetki olarak kabul edilebilir¹⁴³.

Hakim aşırı yetki kuralına ilişkin değerlendirmesini, somut olayın şartları içinde yapmalıdır. Çoğu zaman olağan olarak görülebilecek bağlantı noktaları dahi, tanıma ve tenfize konu somut olayda yabancı ülkeyle önemsiz veya zayıf bir bağlantı teşkil edebilir. Örneğinin kural olarak aşırı yetki niteliği taşıyan davacının ikametgahının veya mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesinin yetkisi, velayet ve nafaka davalarında bu nitelikte kabul edilmeyebilir¹⁴⁴.

¹³⁹ Kavram için bkz. Ekşi, **Milletlerarası Yetki**, s. 55 vd.

¹⁴⁰ Doğan, **age**, s. 105; Nomer, **Kamu Düzeni**, s. 570.

¹⁴¹ Ekşi, **Milletlerarası Yetki**, s. 55.

¹⁴² Nomer, **Kamu Düzeni**, s. 574 ; Weintraub, **age**, s. 759.

¹⁴³ Collier, **age**, s. 101.

¹⁴⁴ Nuray, **Milletlerarası Yetki**, s. 50.

Milletlerarası düzenlemelerle de bertaraf edilmeye çalışılan aşkın yetki kurallarının, getirilen bu hükümle milletlerarası özel hukuk sistemimizde de tanıma-tenfiz açısından engellenmesi olumlu görülebilecek bir düzenlemedir. Ancak, “dava konusu veya taraflarla gerçek ilişki” kavramına mahkemelerin verecekleri anlam uygulamada belirsizliklere yol açabilir. Diğer tenfiz şartlarına göre daha yoruma açık bu kavram, yabancı mahkeme kararlarının Türkiye’de etki doğurmasını zorlaştırabilir.

Ayrıca, yabancı mahkeme kararının verildiği yer mahkemesinin milletlerarası yetkisi söz konusu m.54/(b) hükmü yanında, m.54/(c)’de yer alan hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması tanıma-tenfiz şartı çerçevesinde de mahkemece değerlendirilebilir¹⁴⁵. Usul hukukumuzda da mahkemelerin görev ve yetkisi Anayasa’da adil yargılanmanın bir teminatı olarak değerlendirilmiştir (AY. m. 36). Yabancı mahkemeye yetki veren yetki kurallarının, Türk yetki kurallarının dayandığı temel ilkelerle bağdaşmaması, kamu düzeninin müdahalesine de yol açar¹⁴⁶.

Yine, aşırı yetki kuralı nedeniyle kendisine karşı tanıma veya tenfiz talep edilen kişi m.54/(ç)’de söz edilen savunma haklarından yararlanamamışsa, davalının itirazıyla m. 54/(ç) hükmü gereğince tartışma konusu edilebilir¹⁴⁷.

(3) Nafaka İlâmları Bakımından Yetki Şartı

Nafaka talepleriyle ilgili hususlarda Türk mahkemelerinin münhasır yetkisi yoktur. Bu nedenle yabancı ülke mahkemelerinden verilen nafakaya ilişkin ilâmların Türkiye’de tanınması ve tenfizi talep edildiğinde, bu ilâmlar için münhasır yetki söz konusu olmadığı için yabancı nafaka ilâmının tanınması ve tenfizi münhasır yetki şartı yönünden reddedilemeyecektir.

Yabancı nafaka ilâmlarının Türkiye’de tanınması ve tenfizi MÖHUK m. 54/(b)’ye dayanılarak ancak aşırı yetki kuralına göre kendini yetkili kabul ederek nafakaya hükmetmiş bir ülke mahkemesi söz konusuysa

¹⁴⁵ Nomer/ Şanlı, *age*, s. 489.

¹⁴⁶ Doğan, *age*, s. 105; Nomer, *Kamu Düzeni*, s. 569-570.

¹⁴⁷ Amerikan hukukunda da yabancı mahkemenin yetkisinin “adil yargılanmanın makul standartları”nı karşılaması gözetilmektedir: Weintraub, *age*, s. 753 vd.

reddedilebilir. Örneğin, nafaka kararını veren devlet mahkemesi, sadece nafaka borçlusuna kararın verildiği ülkede geçici olarak bulunduğu sırada tebligat yapılması ya da nafaka alacaklısı davacının tek yanlı iradesi nedeniyle yetki kazanmışsa, bu mahkemece verilmiş olan nafaka kararı tanınamayacak ve tenfiz edilemeyecektir.

b. Kamu Düzenine Uygunluk Şartı

(1) Ön Açıklama

MÖHUK m. 54/(c)'de Türkiye'de tanınacak ve tenfiz edilecek yabancı mahkeme hükmünün Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmaması gerektiği düzenlenmiştir. Yabancı nafaka kararının kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil etmesi, ilâmın tanınması ve tenfizine engel olacaktır. Kamu düzenine açıkça aykırılık şartı, hem tanıma hem de tenfizde aranan ortak şartlardandır ve hakim bu şartı re'sen dikkate alır.

MÖHUK, yabancı mahkeme ilâmlarının tanıma ve tenfizinde yabancı ilâmdaki "hükmün" kamu düzenine aykırı olmamasını aramaktadır. Kamu düzeni bakımından yabancı mahkeme ilâmında inceleme konusu yapılacak husus hüküm fıkrasıdır; yani yargılamadan elde edilen hukuki sonuç veya sonuçlardır¹⁴⁸.

MÖHUK m. 54/(c)'de kamu düzeni engellemesinin ancak açıkça aykırılık hallerinde söz konusu olacağı belirtilmiştir. Kamu düzenine açıkça aykırılıktan, kamu düzeninin ağır ihlali anlaşılmalıdır¹⁴⁹. Böylece tanıma ve tenfizde kamu düzeninin müdahale alanı sınırlandırılmaya çalışılmıştır. Açık ve doğrudan doğruya olmayan dolaylı bir biçimde kamu düzenine aykırılık tanıma ve tenfizi engelleyemez. Örneğin, yabancı hukukun birden fazla evliliğe izin vermesi, eşe nafaka ve miras hakkı tanımamasında açık ve doğrudan doğruya bir aykırılık söz konusudur¹⁵⁰.

¹⁴⁸ Aysel Çelikel/ Ergin Nomer, **Devletler Hususi Hukuku Örnek Olaylar-Mahkeme Kararları**, 6. bs., İstanbul, 1997, s. 215.

¹⁴⁹ Ahmet Cemal Ruhi/ Yavuz Kaplan, "Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tenfizi Açısından Kamu Düzeni (Ordre Public)", **MHB: Prof. Dr. Ergin Nomer'e Armağan**, Y. 22, S. 2, 2002, s. 647.

¹⁵⁰ Ertaş, **agm**, s. 396.

(2) Kamu Düzeni Kavramı ve Özellikleri

Kamu düzeni kavramı zaman ve yere göre değişen, aynı zamanda içeriği ve sınırları kesin bir biçimde çizilemeyen bir kavramdır¹⁵¹.

Kamu düzeni kavramı, kanunlar ihtilafı hukukunda yabancı hukukun uygulanmasına engel olan bir kural olarak MÖHUK m. 5'te de ele alınmıştır. Buna göre, kanunlar ihtilafı kurallarımızın gösterdiği yabancı hukukun somut olaya uygulanmasının doğuracağı sonuçların Türk kamu düzenine aykırı olmaması gerekir. Oysa MÖHUK m. 54/(c)'de bir tanıma ve tenfiz engeli olarak düzenlenen kamu düzeni ise farklı bir işleve sahiptir. Tanıma ve tenfiz söz konusu olduğunda, kamu düzeninin sadece olumsuz etkisi görülür. Kamu düzeni şartı, yabancı mahkeme kararının tanınmaması veya tenfiz edilmemesi sonucunu doğurur ve ayrıca olumlu bir düzenleme getirmez¹⁵².

Yabancı kararın elde edilmesinde uygulanan yabancı hukukun değil, hüküm fıkrasının yani verilen kararın Türkiye'deki hukuki sonuçlarının Türk kamu düzenine aykırılığının incelenmesi söz konusu olacaktır¹⁵³. Yabancı mahkeme kararının sadece hukuki sonuçları önem taşır¹⁵⁴. Tanıma veya tenfize karar verecek olan hakim, karara hangi kanunun nasıl uygulandığını inceleme yetkisine sahip değildir. Sadece tanıma ve tenfiz şartlarının varlığını araştıracaktır. Yargıtay da yabancı karar verilirken uygulanan kanunun yorumunda hata edilmesine ilişkin itirazların tenfiz davasında dinlenemeyeceğini belirtmiştir¹⁵⁵.

Hakim, hükmün Türkiye'deki etkilerini kabul edip etmeme konusunu karara bağlayacaktır¹⁵⁶. Bu şekilde, hükmün Türkiye'deki etkilerini kabul edecek ya da tanıma ve tenfiz talebini reddedecektir. Nitekim, yabancı karara

¹⁵¹ Nomer/ Şanlı, *age*, s. 490; A. Gündüz Ökçün, *Devletler Hususi Hukukunun kaynakları ve Kamu Düzeni*, Ankara, 1967, s. 128; Cemile Demir Gökyayla, *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni*, Ankara, 2001, s. 24.

¹⁵² Ökçün, *age*, s. 128.

¹⁵³ Gökyayla, *age*, s. 126.

¹⁵⁴ Tiryakioğlu, *age*, s. 47.

¹⁵⁵ "...Tenfizi istenilen Türk hukukunun uygulandığı yabancı mahkeme ilamında, Türk mahkemelerinde istikrar bulunan yorum sonucundan farklı bir sonuca ulaşılarak yorumda hata edilmesi, yabancı mahkemenin hukuku yanlış yorumlaması o ülkede kanun yollarına başvurularak denetlenmesi sağlanmadığı sürece, tenfiz sırasında Türk mahkemeleri önüne getirilemez..." Yar. 2. HD., 27.10.1995 T., E.1995/10281, K.1995/11167.

¹⁵⁶ Çelikel/ Nomer, *age*, s. 215.

uygulanen kanun, kamu düzenine aykırı olmadığı halde hükmün Türkiye’de icrasının kamu düzenine aykırı olması mümkündür¹⁵⁷.

Türk tanıma ve tenfiz hakimi kural olarak yabancı mahkeme kararının doğruluğunu inceleyemez. Ancak kendisinden vazgeçilemeyecek değerlerin ihlali, bu kuralın bir istisnasını oluşturur ve bu durumda kamu düzeninin müdahalesi söz konusu olur¹⁵⁸. Bu nedenle, tanıma ve tenfiz hukukunda kamu düzeninin uygulama alanı daha geniştir. Hem maddi hukuka hem de usul hukukuna ait kamu düzeninin müdahalesi söz konusudur. Ancak, bu müdahale gücü kanunlar ihtilafı hukukunda olduğundan daha zayıftır. Burada kamu düzeninin yumuşatılmış etkisinden söz edilir¹⁵⁹.

Kamu düzeninin hangi hallerde yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizine engel olacağı hakimin takdiridir. Örneğin, yabancı bir mahkeme ilamının yerine getirilmesi halinde, Türk ekonomisi büyük ölçüde sarsılacak veya bazı kamu kurumları çalışmayacak duruma gelecekse, böyle bir ilâmın tenfizine ilişkin istek reddedilmelidir. Yine, yabancı mahkeme kararının gerekçesiz olmasının da Türk kamu düzenine aykırılık teşkil edeceği ileri sürülmektedir¹⁶⁰. Ancak Yargıtay bunun aksi yönde görüş belirtmektedir¹⁶¹.

Hakim, kamu düzenine aykırılığın “açıkça” tespit edilemediği hallerde bu kavrama başvurmamalıdır. Yargıtay’ın bir kararında¹⁶², yabancı mahkeme kararının “toplumun huzurlu ve uyumlu bir yaşam sürebilmesi için uyulması zorunlu hukuki ve vicdani temel kurallara aykırılık halini oluşturacak bir eda emri taşımadıkça”, Türk kamu düzeninin müdahalesiyle karşılaşmayacağı bir prensip olarak ifade edilmiştir. Kamu düzenine aykırılığın açıkça aranılmasının, Türk tanıma ve tenfiz hukukunda yabancı kararın tanınması

¹⁵⁷ Çelikel/ Erdem, **age**, s. 606.

¹⁵⁸ Nomer, **Usul Hukuku**, s. 154-155.

¹⁵⁹ Nomer, **Usul Hukuku**, s. 168-169; Fransız hukukunda da doktrinde benzer bir ayırım yapılmakta ve tenfizdeki kamu düzeninin kanunlar ihtilafı alanındakiyle aynı nitelik ve şiddette olmadığı, etkisinin azaltılmış olduğu kabul edilmektedir: Grodecki, **agm**, s. 30-31.

¹⁶⁰ Şanlı, **age**, s. 206; Gökyayla, **age**, s. 213; Fransız hukukunda da gerekçesiz karar tanıma ve tenfizin reddi sebebidir. İngiliz hukukunda ise yabancı kararın gerekçesiz olmasının, tek başına kararın kamu düzenine aykırılık teşkil etmesine neden olmayacağı kabul edilmektedir: Dicey/ Morris, **age**, s. 551.

¹⁶¹ “...Yabancı ilâmın Hukuk Usulü Muhakemeleri Yasasının 388. maddesindeki unsurları ihtiva etmemesi kamu düzenine açıkça aykırılık olarak kabul edilmemelidir. Mahkemece; tenfize karar verilmesi gerekirken hüküm gerekçeden yoksun olduğundan söz edilerek yazılı şekilde red hükmü kurulması usul ve yasaya aykırıdır...” Yar. 2. HD., 08.06.2006 T., E.2006/2612, K.2006/9147.

¹⁶² Yar. 2. HD., 17.02.1997 T., E.1997/675, K.1997/1633 (Nomer, **Yargıtay Kararları**, s. 717).

ve tenfizi doğrultusunda eğilimin bulunduğu bir göstergesi olduğu belirtilmektedir¹⁶³.

Kamu düzenine ilişkin görüşler, zaman içinde değişebilir. Yabancı mahkeme kararının verildiği tarih ile tanıma ve tenfizin Türkiye’de talep edildiği tarih arasında kamu düzeni kavramının içeriği ve sınırları farklılık gösterebilir. Verildiği tarihte Türk kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil etmeyen yabancı bir ilâm, tanıma ve tenfizin talep edildiği anda kamu düzenimize açıkça aykırı sonuçlar meydana getirebilir ya da bunun aksi olabilir. Yabancı ilâmın verildiği tarihle tenfiz istemi tarihi arasında kamu düzeni düşünceleri değiştiği takdirde hakim tenfiz anındaki kamu düzeni düşüncelerini göz önünde bulunduracaktır¹⁶⁴. Tanınacak ve tenfiz edilecek bir ilâmın, bunların talep edildiği anda MÖHUK m. 54’teki şartları taşıması gerektiğinden, yabancı ilâmın tanıma veya tenfizin talep edildiği anda kamu düzenimize açıkça aykırılık teşkil etmemesi aranacaktır ve her somut olay kendi şartları içerisinde değerlendirilecektir¹⁶⁵.

(3) Nafaka İlâmlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeninin Müdahale Edebileceği Haller

i. Nafaka Hakkında Daha Önce Verilmiş Bir Türk Mahkemesi Kararının Mevcut Olması

Bir Türk mahkemesi taraflar arasındaki nafaka davasını reddetmiş ve bu karar kesinleşmişse aynı sebebe ve maddi vakıalara dayanarak nafakaya hükmeden yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizi kamu düzeni kavramı içinde değerlendirilecektir¹⁶⁶. Böyle bir kararın kamu düzenine aykırılık teşkil ettiği için tanınmaması gerekir¹⁶⁷. Aksine bir hareket, Türk kamu düzeninin açıkça ihlaline sebep olacaktır¹⁶⁸. Ancak, yabancı nafaka kararı, yeni ve farklı olaylara dayanıyorsa, bu karar Türk mahkemesinden

¹⁶³ Nomer, **Usul Hukuku**, s. 155.

¹⁶⁴ Ökçün, **age**, s.128; Tiryakioğlu, **age**, s.48.

¹⁶⁵ Tiryakioğlu, **age**, s. 48; Ruhi/ Kaplan, **agm**, s. 644.

¹⁶⁶ Nomer/ Şanlı, **age**, s. 496.

¹⁶⁷ Ertaş, **agm**, s. 402.

¹⁶⁸ Nomer, **Usul Hukuku**, s. 173.

verilen nafaka kararına aykırı kabul edilemeyeceğinden, tanınıp tenfiz edilebilecektir.

ii. Yabancı Mahkemenin Uyguladığı Kanunun Kamu Düzenimize Aykırılık Teşkil Etmesi

Yabancı mahkemenin uyguladığı kanunun Türk hukukundan farklı olması, kural olarak tek başına kamu düzenimize aykırılık teşkil etmez¹⁶⁹. Yargıtay da bu görüştedir¹⁷⁰.

Bu durum, bazı istisnai hallerde söz konusu olabilir. Yabancı nafaka kararının tanınması ve tenfizinin bu nedenle kamu düzeni engellemesi ile karşılaşması, ancak uygulanan yabancı kanundaki nafaka hükümlerinin, Türk hukuk düzeninin esaslı bir ilkesini ihlal etmesi halinde mümkün olacaktır. Yabancı hukuk kuralı Türk hukukunun temel ilkelerine aykırı düşüyor ve bu aykırılık yabancı ilamdaki hükme esas teşkil ediyorsa, yani hüküm Türk hukukunun temel ilkelerine aykırı olan bir hukuk kuralının sonucu olarak ortaya çıkmışsa, bu durum Türk kamu düzeninin müdahalesine uğrayabilir¹⁷¹. Somut olayda bunun takdiri tanıma ve tenfiz hakimine kaldığından, yabancı nafaka kararları nafaka alacaklısının menfaati de göz önüne alınarak kamu düzenimize açıkça aykırılık teşkil etmediği halde tanıma ve tenfiz reddedilmemelidir.

Yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizinde, yabancı hukukun uygulanmasında ortaya çıkabilecek olan kamu düzeni müdahalesinin (MÖHUK m.5) değil, yabancı kararın uygulanması sonucu ortaya çıkabilecek olan sonuca kamu düzeninin müdahalesinin söz konusu olduğu unutulmamalıdır. Nafakanın sosyal amacı da dikkate alınarak, kamu düzeni müdahalesinin bu alanda olabildiğince sınırlandırılmış olması gerekir. Bu yüzden, yabancı nafaka kararının tenfizi, sadece o türden bir nafakanın tenfiz

¹⁶⁹ Çelikel/ Nomer, **age**, s. 216; Doğan, **age**, s. 106.

¹⁷⁰ "...Yabancı mahkemenin Türk hukukunu uygulamaması veya yanlış uygulaması başlı başına kamu düzenine açık aykırılık oluşturmaz ve tenfize de engel teşkil etmez. Türk hukuk düzeninin temelini teşkil eden ve kendisinden vazgeçilmeyecek normlarının ihlal edilmesi halinde kamu düzeninin açıkça ihlal edildiğinden söz edilebilir..." Yar. 2. HD., 17.04.2008 T., E.2008/5600, K.2008/5494.

¹⁷¹ Çelikel/ Nomer, **age**, s. 216; Doğan, **age**, s. 112.

devleti hukukunda bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmemelidir¹⁷². Örneğin, dayı ile yeğen arasında nafakaya hükmeden bir karar, böyle bir nafaka Türk hukukunda öngörülmediği halde Türkiye’de tenfiz edilebilir. Ancak, erkeğe nafaka hakkı tanımayan, sadece kadına bu hakkı veren bir kanun uygulanarak nafakaya hükmedilmiş olması halinde, ya da, nafaka borçlusuna veya alacaklısının menfaatine aykırı sonuç yaratacak biçimde değişen şartlara göre nafakanın değiştirilmesi yabancı kanunda mümkün değilse, bu ilâmın tanınması ve tenfizi kamu düzenimize aykırılık teşkil eder. Yine, evlilik dışı bir çocuğun nafaka davasında, çocuğu her türlü nesepten yoksun kılan bir kanun uygulanarak verilen nafaka kararı kamu düzenine aykırı¹⁷³ olduğu gibi, nesebi belli olmayan bir çocuğa nafaka bağlanamayacağına ilişkin bir karar da kamu düzeni müdahalesine uğrayacaktır. Aynı şekilde, nafaka borçlusunun ölmesi halinde mirasçılarının nafaka ödemesini veya çocuğa hayatı boyunca nafaka ödenmesini öngören yabancı kanun hükümlerine dayanılarak verilen kararlar da kamu düzeni engeliyle karşılaşacaklardır¹⁷⁴.

iii. Nafaka Davasında Nafaka Borçlusuna Davalıya Savunma

Haklarının Yeterince Tanınmamış Olması

MÖHUK m. 54/(ç)’de yer alan savunma haklarına ilişkin tenfiz şartı, yabancı usul hükümlerine aykırılık veya davalının bir itirazı yoksa tanıma ve tenfize engel değildir¹⁷⁵; ama eğer bu hususlar, yabancı hukuka uygun olsun veya olmasın ya da davalının itirazı olsun veya olmasın, yabancı ilâmın Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması sonucunu doğuruyorsa kamu düzenine aykırılık şartı açısından tanıma ve tenfiz reddedilebilecektir. Örneğin, nafaka borçlusuna dürüst bir tebligat yapılması, gerekli sürelerin verilmesi ve delillerini hakkaniyete uygun bir şekilde ileri sürebilmesi imkanının sağlanması gerekir. Yabancı nafaka kararını veren mahkemenin devletin

¹⁷² Grodecki, **agm**, s. 31.

¹⁷³ Moni Van Look, Nadine Watte; “Türk Yargı Kararlarının Belçika Hukukunda Tanınması ve Tenfizi”, çev. Nihal Uluocak, **MHB**, Y.1, S. 2, 1981, s. 51.

¹⁷⁴ Dicey/ Moris, **age**, s. 525.

¹⁷⁵ Bkz. s. 44-46.

usul kanunlarına uygun olsa da, nafaka kararının bu şartlara uygun olarak verilmemiş olması, Türk kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil edecektir.

MÖHUK m. 54/(ç)'de sayılan savunma haklarına ilişkin hususlar, savunma haklarının yalnızca bir kısmını içermektedir¹⁷⁶. Bu hükümde yer alanlar dışındaki savunma haklarına uyulmamış olması, kamu düzenine aykırılık yüzünden yabancı kararın tanınma ve tenfizinin reddedilmesine neden olacaktır. Örneğin, nafaka alacaklısı davacının, ileri sürdüğü maddi vakıalar konusunda yemini yeterli gören kanunlar uygulanarak belli bir nafaka miktarına hükmedilmişse, bu nafaka kararı nafaka borçlusunun menfaatine ve kamu düzenimize tamamen ters düşeceği için tanınmayacak ve tenfiz edilmeyecektir¹⁷⁷.

iv. Kamu Düzeninin Yabancı Nafaka Kararının Etki Göstermesine Engel Olabileceği Diğer Haller

Hakimin davaya bakmaktan men edilmesi gereken durumlar¹⁷⁸, lehine karar verilen tarafın hilesi, kararın verildiği ülkenin de taraf olduğu milletlerarası sözleşmeye aykırı hareket etme¹⁷⁹ durumunda yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizi kamu düzenine aykırılık teşkil edebilir¹⁸⁰.

Sadece mahkeme dışında düzenlenmiş bir belgeye dayanılarak verilen veya gerekçesiz, maddi vakıa ve delillerin neler olduğunun gösterilmediği yabancı nafaka ilâmının tanınması ve tenfizi talebi de kamu düzenine açıkça aykırılık nedeniyle reddedilmelidir¹⁸¹.

Hukukumuzda göre, sonradan meydana gelen ve nafaka kararına esas teşkil eden maddi vakıalara dayanılarak nafaka ilâmının kaldırılması veya nafaka miktarında değişiklik yapılması talep edilebilir. Ancak bu değişiklik, değişiklik davasının açıldığı andan itibaren hüküm ifade edecektir. Bu nedenle, nafaka miktarında azaltma ya da artırma yönünde yapılacak olan

¹⁷⁶ Bkz. s 45.

¹⁷⁷ Tiryakioğlu, **age**, s. 49.

¹⁷⁸ Kuru/ Arslan/ Yılmaz, **age**, s. 107-108.

¹⁷⁹ Ruhi/Kaplan, **agm**, s. 653.

¹⁸⁰ Çelikel, **Yeni Kanun**, s. 7-13.

¹⁸¹ Ruhi/ Kaplan, **agm**, s. 652-653.

değişikliğin geçmişe etkili olarak geçerli olması talep edilemez. Çünkü, eski nafaka kararının dayanağı olan hukuki ilişki ve maddi vakıalar farklıdır. Geçmişe yönelik böyle bir talep nafaka borçlusu veya alacaklısı açısından tahammül edilemezdir ve kamu düzenimize uygun olmayan sonuçlar meydana getirir.

Nafaka miktarının Türk hukukuna göre az veya çok olması kural olarak kamu düzeni ile ilgili değildir. Bununla birlikte somut olayda nafaka borçlusunun ödeme gücünün çok üzerinde bir nafakaya hükmeden yabancı karar kamu düzeni engellemesiyle karşılaşabilir¹⁸².

c. Savunma Haklarına Uyulmuş Olması

MÖHUK m. 54/(ç)'ye göre, o yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağrılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda hüküm verilmiş ve bu kişinin bu hususlardan birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine itiraz etmemiş olması halinde mahkeme tanıma ve tenfiz kararı verebilecektir.

Olumsuz şekilde kaleme alınan maddede sayılan hususların varlığının bir tenfiz engeli olabilmesi, ancak aleyhine tenfiz istenen tarafın bu hususlardan birine dayanarak Türk mahkemesinde itiraz etmesi şartına bağlanmıştır. Bu konu MÖHUK m. 54'te sayılan diğer tenfiz şartlarının aksine mahkemece re'sen dikkate alınacak bir konu olarak düzenlenmemiştir. İlgili tarafın bu konuda bir itirazı yoksa, savunma haklarının ihlali ancak kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil ettiği takdirde hakim tarafından re'sen dikkate alınacaktır¹⁸³. Oysa savunma haklarına uyulmuş olması şartı taşıdığı önem nedeniyle itiraza bağlı olmamalı, diğer şartlar gibi hakim tarafından re'sen araştırılmalıdır¹⁸⁴.

¹⁸² Dinç, **agt**, s. 88; Ertaş, **agm**, s. 407; Göger, **age**, s. 254.

¹⁸³ Doğan, **age**, s. 107.

¹⁸⁴ İngiliz hukukunda, davalının davadan usulüne uygun şekilde haberdar edilmemesi tanımaya engel bir şart olarak kabul edilmektedir. Ancak mahkemenin kendiliğinden dikkate alıp almayacağı konusunda kesin bir ilke yoktur: Dicey/ Morris, **age**, s. 499.

Bunun yanında, MÖHUK m. 54/(ç)'de sayılan haller savunma haklarının sadece bir bölümünü kapsamaktadır. Davalının, davacının talepleri hakkında sahip olduğu savunma hakkı m. 54/(ç) ile sınırlı değildir. Burada sayılan hususlar dışında savunma hakları ile ilgili olarak yapılacak itirazlar (ç) bendi kapsamında yapılamayacaktır. Örneğin, sadece davanın tebliğinin değil, davaya ilişkin bütün usuli işlemlerin tebligatının usulüne uygun olması gerekir. Yine, belirli usuli sürelerle uyulmuş olması da (ç) bendinde sayılmayan ancak savunma hakkına dahil olan hususlardandır. Bunlar gibi (ç) bendinde sayılmayan ancak savunma hakları ile ilgili hususların, m. 54/(c)'de yer alan kamu düzenine açıkça aykırılık haline dayanılarak tanıma ve tenfiz reddine neden olacağı doktrinde ileri sürülmektedir¹⁸⁵. Çünkü savunma haklarının kullanılması, evrensel ölçütlerde yargılamada bulunması zorunlu olan adil ve dürüst yargılamanın sağlanması bakımından vazgeçilmez niteliktedir¹⁸⁶. Ancak, bu hususta bir tanıma ve tenfiz incelemesi yapılırken, kamu düzeni müdahalesinin bir istisna oluşturmasına karşın, savunma haklarına uyulmasının bir kural niteliğinde olduğu göz önünde bulundurulmalıdır¹⁸⁷.

Savunma hakkının MÖHUK m. 54/(ç)'de yer alan şekillerde ihlal edilip edilmediği, yabancı ilâmı veren mahkemenin usul hukuku kurallarına göre tespit edilecektir. Hükümde sayılan hususlar usul hukukuna ilişkindir. Usule hakim hukuku uygulanacağından¹⁸⁸, bu hususlar da ilâmı veren mahkemenin hukukuna tabidir. Ancak, verildiği ülkenin usul hukuku kurallarına uygun olmakla birlikte, bu usul Türk usul hukukunun kamu düzenine ilişkin temel ilkelerini ihlal ediyorsa, bu usul sonucu verilen kararın tenfizi MÖHUK m. 54/(c)'ye göre kamu düzenine açıkça aykırılık nedeniyle reddedilecektir¹⁸⁹. Örneğin, davacı hileli yollara başvurarak, ancak ilâmı

¹⁸⁵ Çelikel/ Erdem, **age**, s. 616; Çelikel, **Yeni Kanun**, s. 11; Gökyayla, **age**, s.215; Nomer/ Şanlı, **age**, s. 498.

¹⁸⁶ Ruhi/ Kaplan, **agm**, s. 649; İngiliz hukukunda, yargılamada doğal hakim ilkesine aykırı bir usul izlenmiş olması yabancı mahkeme kararının tenfizinin reddi sebeplerinden biridir: Dicey/ Morris, **age**, s. 527.

¹⁸⁷ Uluocak, **agm**, s. 52.

¹⁸⁸ Nomer/ Şanlı, **age**, s. 374 vd.

¹⁸⁹ Doğan, **age**, s. 108.

veren mahkemenin ülkesinin usul hukuku kuralları uyarınca nafaka ilâmını elde etmişse, mahkeme kamu düzenine açıkça aykırılık bulunduğuna karar vererek tanıma ve tenfizi reddedebilir.

Yapılan usulsüzlük nedeniyle ayrıca savunma hakkının ihlal edilmiş olmasının mutlaka aranmayacağı, usul hukukuna aykırılığın tenfiz talebinin reddi için yeterli olduğu da ifade edilmektedir¹⁹⁰.

IV. TANIMA VE TENFİZ USULÜ

A. Ön Açıklama

Yabancı mahkeme ilâmlarının tenfizinde uygulanacak usul MÖHUK m. 50-53 ve m. 55-57 arasında düzenlenmiştir. Tanıma usulü ise kanunda ayrıca düzenlenmemiştir. Tanıma ise 58. maddede düzenlenmiş ve bu maddede tenfiz hükümlerine atıf yapılmıştır. Yabancı mahkeme kararlarının tenfizinde izlenen usulün, tanımanın niteliğine uygun düştüğü ölçüde yabancı mahkeme ilâmlarının tanınmasında da izlenmesi gerekecektir¹⁹¹.

B. Görevli ve Yetkili Mahkeme

MÖHUK m. 51'de tenfiz davasında görevli ve yetkili mahkeme tespit edilmiştir. MÖHUK m. 51/1'e göre, tenfiz kararı hakkında görevli mahkeme asliye mahkemesidir. Yabancı ilâmın asliye, sulh ya da istinaf mahkemesi tarafından verilmiş olması ise tenfiz davasında görevli mahkemeyi etkilemez¹⁹².

Öte yandan, asliye mahkemeleri arasındaki iş bölümü sonucu olarak ticaret ya da iş mahkemesi de tenfiz davasında görevli olabilir¹⁹³. Aile hukukuna ilişkin davalarda ise görevli mahkeme, 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun¹⁹⁴,un 4. maddesi hükmü uyarınca aile mahkemeleridir. Aile hukukuna ilişkin davanın

¹⁹⁰ Şanlı, *age*, s. 209.

¹⁹¹ Çelikel/ Erdem, *age*, s. 633; Dinç, *age*, s. 53; Doğan, *age*, s. 110; Tiryakioğlu, *age*, s. 61.

¹⁹² Dinç, *agt*, s. 93; Tiryakioğlu, *age*, s. 85.

¹⁹³ Çelikel/ Erdem, *age*, s. 586.

¹⁹⁴ RG. 18.01.2003-24997.

açıldığı yerde aile mahkemesi varsa tanıma ve tenfiz davası görevli aile mahkemesinde açılacaktır. Davanın açıldığı yerde bir aile mahkemesi yoksa o yerdeki asliye mahkemesi tenfiz davasına aile mahkemesi sıfatıyla bakar¹⁹⁵.

Görev kamu düzeni ile ilgilidir. Mahkeme tarafından re'sen gözönüne alınır¹⁹⁶.

Yabancı ilâmların tenfizinde yetkili mahkeme, m.51/2'de belirtilmiştir. Bu hükümde kademeli bir yetki kuralı getirilmiştir. Tenfiz kararı sırasıyla;

- kendisine karşı tenfiz istenen kişinin yani nafaka borçlusunun Türkiye'deki yerleşim yeri mahkemesinden,
- yoksa nafaka borçlusunun sakin olduğu yer mahkemesinden,
- bu da yoksa, Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinden istenebilir.

Böylece, yabancı mahkeme ilâmının tenfizi için her zaman yetkili bir Türk mahkemesi bulmak mümkün kılınmıştır. Tenfiz davasının konusu, uyuşmazlığı çözüme bağlayan ilâmın Türkiye'de icrasının sağlanmasıdır. Mahkemelerimizin her zaman yetkili sayılması da bu amaca hizmet etmektedir. Böylece Türkiye'de malları bulunan borçlu, nafaka gibi zorla icrayı gerektirecek hükümleri içeren yabancı ilâma dayanılarak burada her zaman takip edilebilecektir¹⁹⁷.

Tanımaya, niteliğine uygun düştüğü ölçüde tenfize ilişkin hükümler uygulanacağı için, görevli ve yetkili mahkeme konusunda da MÖHUK m. 51 hükmü uygulanacaktır. Tanıma talebi, bu yetkili mahkemelerden başka bir mahkemede yapıldığı takdirde, davalı yetkisizliği ilk itiraz olarak ileri sürebilir.

C. Teminat

Teminata ilişkin hükümler HUMK m. 97 ve MÖHUK m. 48'de yer almaktadır¹⁹⁸. Teminata ilişkin bu hükümler Türkiye'de açılan bütün davalar

¹⁹⁵ Çelikel/ Erdem, *age*, s. 586; Nomer/ Şanlı, *age*, 479.

¹⁹⁶ Kuru/ Arslan/ Yılmaz, *age*, s. 151

¹⁹⁷ Tiryakioğlu, *age*, s. 86.

¹⁹⁸ Nafaka ilâmlarının tanınması ve tenfizi konusunda Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerde de teminata ilişkin hükümler yer almıştır (1956 tarihli New York Sözleşmesi m. 9,

açısından geçerlidir. Yabancı ilâmın tenfizi de dava yolu ile talep edileceğinden (MÖHUK m. 51-52) teminat hükümleri tenfiz davasında da uygulanacaktır¹⁹⁹.

MÖHUK m. 48'e göre, Türk mahkemesinde dava açan yabancı gerçek ve tüzel kişiler, yargılama ve takip giderleriyle karşı tarafın zarar ve ziyanını karşılamak üzere mahkemenin belirleyeceği teminatı göstermek zorundadır. Ancak mahkeme, davacıyı karşılıklılık esasına göre teminattan muaf tutar (MÖHUK m. 48/2). HUMK m. 97'ye göre ise, davacının ikâmetgahı Türkiye'de değilse teminat göstermek zorundadır. Teminat gösterme yükümlülüğü MÖHUK ve HUMK'ta iki ayrı sebebe dayanılarak düzenlenmiştir. MÖHUK'ta teminat gösterme yabancılık sıfatına bağlanmışken, HUMK'ta teminat gösterme sebebi Türkiye'de ikâmetgah sahibi olmamaktır. Tenfiz davası açan kimse MÖHUK'ta belirtildiği şekilde yabancı değil de Türk vatandaşı olsa dahi, Türk mahkemesinde dava açtığı takdirde HUMK'a göre teminat göstermekle yükümlüdür. Teminat hükümleri konusunda HUMK ve MÖHUK arasındaki diğer bir fark da karşılıklılığa ilişkindir. MÖHUK'a göre, teminattan muafiyet için karşılıklılığın akdi, kanuni ya da fiili olması açısından fark gözetilmemiştir (MÖHUK m. 48/2). Oysa, HUMK'ta teminattan muafiyet ancak akdi karşılıklılık halinde mümkündür (HUMK m.97).

D. Taraflar, Tanıma ve Tenfiz İstemi ve Gerekli Belgeler

1. Taraflar

Yargıtay önceleri, yabancı kararın tanıma ve tenfiz taleplerinin, sadece yabancı kararın taraflarınca yapılabileceğini kabul etmiştir. Sonraları ise, yabancı mahkeme kararının tanıma ve tenfizini, taraflar yanında külli haleflerin de isteyebileceğini ifade etmiştir²⁰⁰. Yargıtay, baba tarafından

1958 tarihli La Haye Sözleşmesi m. 9, 1973 tarihli La Haye Sözleşmesi m. 16). Bu durumda HUMK m. 97 ve MÖHUK m. 48 yerine sözleşme hükümleri uygulanacaktır (AY. m. 90/son fıkra, MÖHUK m. 1/2).

¹⁹⁹ Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 130

²⁰⁰ Yar. 2. HD., 29.12.1992 T., E.1995/12665, K.1995/13059; Yar. 2. HD., 19.12.1994 T., E.1994/1120, K.1994/12667.

anaya nafaka ödenmesine hükmedilmiş olan bir yabancı nafaka kararında, nafakanın çocukların giderlerini karşılama niteliğinde olmasının çocukları nafaka kararının tarafları durumuna getirmeyeceğini söylemiştir²⁰¹. Davanın tarafları ya da külli halefleri yanında, kararın tanınması ve tenfizinde hukuki yararı olanların veya yabancı mahkeme kararından kesin hüküm olarak yararlanmak ya da idari bir işlemde kullanmak hakkına sahip olanların da tanıma ve tenfiz talebinde bulunabilmeleri gerekir²⁰².

Yine Yargıtay'a göre, yabancı mahkeme ilâmının tanınması veya tenfizine karar verilebilmesi için ilâmın taraflarının Türk vatandaşı olmasına gerek yoktur. İki taraf da Türk vatandaşı olmasa bile hukuki menfaatlerinin bulunması koşuluyla yabancı ilâmın tenfizi veya tanınmasını isteyebilirler²⁰³.

2. Tanıma ve Tenfiz İstemi

MÖHUK m. 52'de yer alan hükme göre “ *Tenfiz istemi dilekçe ile olur. Dilekçeye karşı tarafın sayısı kadar örnek eklenir. Dilekçede aşağıdaki hususlar yer alır:*

- a) *Tenfiz isteyenle, karşı tarafın ve varsa kanuni temsilci ve vekillerinin ad, soyad ve adresleri.*
- b) *Tenfiz konusu hükmün hangi devlet mahkemesinden verilmiş olduğu ve mahkemenin adı ile ilâmın tarih ve numarası ve hükmün özeti.*
- c) *Tenfiz, hükmün bir kısmı hakkında isteniyorsa bunun hangi kısım olduğu.”*

Bu hususlar dışında, her dava dilekçesinde yer alması gerekli kayıtlar tanıma ve tenfiz dilekçesinde de yer alacaktır. HUMK m. 179 gereğince, tenfiz dilekçesinde, talep sonucunun ve cevap süresinin de bulunması

²⁰¹ “...Çocukların infak ve iâşesi için verilen iştirak nafakası hakkındaki yabancı ilâmın tarafları ana ve babadır. Çocuklar tenfiz isteyemez. Yabancı mahkeme ilâmının tenfizini ilâmın tarafları ya da külli halefleri isteyebilir. Tenfizi istenen nafaka ilâmında nafakanın baba tarafından anaya ödenmesine karar verilmiştir. Nafakanın çocukların giderlerini karşılama mahiyetinde olması çocukları ilâmın tarafı durumuna getirmez...” Yar. 2. HD., 18.12.1995 T., E.1995/13170, K.1995/13888 (Ata Sakmar/ Nuray Ekşi/ İlhan Yılmaz, **Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun**, 3. bs., İstanbul, 2001, s. 322-323).

²⁰² Nomer, **Yargıtay Kararları**, s. 706.

²⁰³ Yar. 2. HD., 25.06.2008 T., E.2008/9629, K.2008/9345.

gerekir. Hükümün bir kısmı hakkında tenfiz isteniyorsa, bunun hangi kısım olduğu da belirtilecektir.

Davacının tanıma ve tenfiz talebi, yabancı ilâm ile sınırlıdır. Davacı, bunun dışında ilâmda yer almayan yeni taleplerde bulunamaz. Örneğin, yabancı ilâmdaki nafaka miktarından daha yüksek bir miktar ödenmesi için tenfiz davasında talepte bulunamaz. Ancak, yabancı kararın verildiği tarihten sonra işleyen nafaka alacağıının gecikme faizlerini talep edebileceği belirtilmektedir²⁰⁴.

Maddi vakıaların ispatına gerek olmadığından maddi vakıaların, delillerin ve ispatla ilgili diğer hususların ise dilekçede yer alması gerekli değildir²⁰⁵.

3. Gerekli Belgeler

MÖHUK'un dilekçeye eklenecek belgeler başlığını taşıyan m. 53, aşağıdaki hükmü getirmiştir.

“ Tenfiz dilekçesine aşağıdaki belgeler eklenir:

(a) Yabancı mahkeme ilâmının o ülke makamlarınca usulen onanmış aslı veya ilâmı veren yargı organı tarafından onanmış örneği ve onanmış tercümesi.

(b) İlâmın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesi.”

Yabancı mahkeme ilâmının ve bunun kesinleştiğini gösteren belgenin, o ülke makamları; Türkçe tercümesinin de yetkili Türk makamları tarafından onanmış olması gerekmektedir. Dolayısıyla hakim, böyle bir belgeyi görmeden tanıma ve tenfiz kararı veremeyecektir²⁰⁶. Yargıtay, mahkemeye belgelerin asıllarının ve onanmış tercümelerinin verilmesi yerine, fotokopilerinin verilmiş olmasını kanun hükümlerine uygun bulmamaktadır²⁰⁷.

²⁰⁴ Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 128.

²⁰⁵ Çelikel/ Erdem, **age**, s. 587.

²⁰⁶ Esen, **agm**, s. 56.

²⁰⁷ Mehmet Şirin Erdoğan, “Boşanma Kararlarının Tenfizi”, **ABD**, Y. 54, S. 2, 1997, s. 82; Nomer, **Usul Hukuku**, s. 187.

E. Yargılama Usulü

Tenfiz kararı, taraflar arasındaki uyuşmazlığı çözen bir karar olmayıp yabancı mahkeme tarafından verilmiş olan ilâmın icrasını sağlamak için icra organlarını harekete geçiren bir karardır (MÖHUK m. 50). Tanıma ve tenfiz kararı verilirken esasa ilişkin bir inceleme yapılmaz (*revision* yasağı). Kanunda öngörülen şartların varlığı tespit edilince tanıma ve tenfiz kararı verilir. Hakimin şartların gerçekleştiğine ilişkin kanaati oluştuğundan sonra, bu konuda bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Bundan ibaret olan tenfiz usulünün çabuk işlemlerini sağlamak amacıyla asliye mahkemelerinde uygulanan yazılı usulün değil, MÖHUK m. 55/1'de basit yargılama usulünün uygulanması kabul edilmiştir. Tenfiz kararının yazılı yargılama usulüne tabi olmasının, davanın uzaması ve hakkın elde edilmesinin gecikmesine neden olacağı düşünülmüştür²⁰⁸. Basit yargılama usulü, HUMK'ta belirtilen bazı davalar için uygulanan basit ve çabuk işleyen bir yargılama usulüdür²⁰⁹.

Basit yargılama usulüne göre görülecek bu davada, kanunda belirtilen hususları taşıyan dilekçe (MÖHUK m.52) ve diğer belgeler (MÖHUK m. 53) tenfiz talep eden kişi tarafından asliye mahkemesine verildikten sonra mahkeme bir duruşma günü tayin eder. Tenfiz istemine ilişkin dilekçe duruşma günü ile birlikte karşı tarafa tebliğ edilir (MÖHUK m. 55). Tenfiz davası açıldığında, dilekçeye eklenecek belgelerde eksiklik olması halinde, mahkemece nasıl bir işlem yapılacağı MÖHUK'ta gösterilmemiştir. Bu durum, tenfizin reddine neden olmamalıdır²¹⁰. Yargıtay kararlarına göre²¹¹, dilekçede eksiklikler olması halinde genel kanun niteliğinde olan HUMK uygulanacaktır. HUMK m. 187/7'de dava dilekçesindeki eksiklikler ilk itiraz olarak belirlenmiştir. Hakim, eksik belgelerin tamamlanması için davacıya kesin süre verecek ve sonuca göre karar verecektir. Davalı, tenfiz şartlarının bulunmadığına veya yabancı mahkeme ilâmının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş veya yerine getirilmesine engel bir sebep ortaya çıkmış

²⁰⁸ Çelikel/ Erdem, *age*, s. 622.

²⁰⁹ Kuru/ Arslan/ Yılmaz, *age*, s. 911-913.

²¹⁰ David F. Cavers, "Report of the United States Delegation to the Twelfth Session of the Hague Conference" ,(United States), **International Legal Materials**, Vol. 12, 1973, s. 890.

²¹¹ Yar. 2. HD., 05.07.1994 T., E.1994/6006, K.1994/6993; Yar. 2. HD., 30.04.1997 T., E.1997/3268, K.1997/4496.

olduğuna ilişkin itirazlarını (MÖHUK m. 55/2) esasa cevap süresi olan on gün içinde yapabileceği gibi ilk oturumda yazılı veya sözlü olarak da yapabilir (HUMK m. 509).

Yargıtay içtihatlarına göre, hasımsız açılan tenfiz davaları reddedileceği gibi, dosya üzerinde de karar verilmeyecek ve mutlaka duruşma yapılacaktır²¹².

Yukarıda belirtildiği üzere, tenfiz usulüne ilişkin hükümler uygun düştüğü takdirde tanıma için de geçerlidir. Tanımayı düzenleyen MÖHUK m. 58'e göre:

“ (1) Yabancı mahkeme ilâmının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilâmın tenfiz şartlarını taşıdığıının mahkemece tespitine bağlıdır. Tanımada 54 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi uygulanmaz.

(2) İhtilafsız kaza kararlarının tanınması da aynı hükme tâbidir.

(3) Yabancı mahkeme ilâmına dayanılarak Türkiye'de idarî bir işlemin yapılmasında da aynı usul uygulanır.”

Buna göre tanıma, Türk mahkemesinde açılmış ve görülmekte olan bir davada kararın kesin hüküm veya kesin delil etkisinin ileri sürülmesi veya yabancı mahkeme ilâmına dayanılarak Türkiye'de idari bir işlem yapılmak istenmesi halinde bağımsız tanıma talebi ile ayrı bir tanıma davası açılması şeklinde söz konusu olacaktır²¹³. Bu durumda, tenfizde olduğu gibi basit yargılama usulüne göre görülecek olan tanıma davasında da m. 52-53'te yer alan hususları taşıyan dilekçe karşı tarafa tebliğ edilecek ve karşı tarafa itiraz imkanı sağlanacaktır²¹⁴.

²¹² Erdoğan, **agm**, s. 82.

²¹³ Nomer/ Şanlı, **age**, s. 507

²¹⁴ Çelikel/ Erdem, **age**, s. 633-634; Nomer, **Usul Hukuku**, s. 185; “...Tanıma talebinin incelenmesi ve karar bağlanması tenfizdeki gibidir. Dava dilekçesi ve duruşma günü davalıya tebliğ edilmeyerek taraf teşkili sağlanmaksızın yazılı biçimde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır...” Yar. 2. HD., 27.04.2006 T., E.2006/21493, K.2006/6346. Aksi yönde görüş için bkz. Ertaş, **agm**, s. 401; Şanlı, **agm**, s. 123.

F. İtirazlar

MÖHUK m. 55/2'de, tenfiz istemine karşı davalı tarafın itirazlarının neler olabileceği düzenlenmiştir. Bu itirazlar:

- tenfiz şartlarının bulunmadığı,
- yabancı mahkeme ilâmının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş olduğu,
- yabancı mahkeme ilâmının yerine getirilmesine engel bir sebep ortaya çıkmış olduğudur.

HUMK m. 187'deki ilk itirazlar da tenfiz davasının niteliğine uygun düştüğü ölçüde davada ileri sürülebilir²¹⁵.

Yabancı mahkeme kararındaki usul ve esasa ilişkin tespitler ise yeniden inceleme konusu yapılamayacağından, bunlara ilişkin yapılmış olan hatalar da tanıma ve tenfiz kararına kural olarak etkili olmayacaktır²¹⁶. Bu konularda yapılacak itirazlar da dikkate alınmayacaktır²¹⁷.

Tenfiz davasında basit yargılama usulü uygulanacağından, MÖHUK m. 55/2'deki itirazlar en geç ilk oturumda mahkemeye bildirilmelidir (HUMK m. 509). Bundan sonra davalının yapacağı itirazlar dinlenmez. Böylece davalının ilâmın tenfizine engel olması veya işi uzatması önlenmektedir.

1. Tenfiz Şartlarının Bulunmadığı İtirazı

Yabancı ilâmların tenfizi, ancak kanunda sayılan şartlar dahilinde mümkündür. Bu şartlardan birinin dahi yokluğu halinde tenfiz istemi reddedilir. Kanunda yazılı olmayan hususlara ilişkin ise itirazda bulunulamaz. Hakim de kanunda yazılı olan tenfiz şartları dışındaki gerekçelere dayanarak takdiri olarak tenfiz istemini reddedemez.

Tenfiz şartlarından karşılıklı işlem (m. 54/a), münhasır yetki (m.54/b) ve kamu düzenine açıkça aykırılık (m. 54/c) şartlarının varlığı, yabancı mahkeme ilâmının metninden anlaşılabilir. Bu şartların ilâmda bulunup bulunmadığı hakim tarafından re'sen araştırılır. Bu şartların gerçekleşmiş

²¹⁵ Tiryakioğlu, *age*, s. 90.

²¹⁶ Nomer, *Usul Hukuku*, s. 154.

²¹⁷ Nomer, *Usul Hukuku*, s. 178.

olduğu hususunda taraflara bir ispat külfeti yükletilemez²¹⁸. Varlığı re'sen araştırılacak olan bu şartlara ilişkin davalı tarafından bir itirazda bulunulmasa bile, bu şartlar gerçekleşmemişse tenfiz istemi reddedilecektir.

Ancak aşkın yetki (m. 54/b) ve savunma haklarına uygunluk (m.54/ç) şartlarının yokluğunun tenfiz isteminin reddine neden olabilmesi için davalının bu konuda itiraz etmesi aranmıştır. Bu şartlar hakim tarafından re'sen göz önüne alınmaz.

Kendisine karşı tenfiz talep edilen kişi, savunma haklarına uyulmadığına ilişkin itirazını maddi olgulara dayandıracaktır. Yabancı mahkeme ilâmı dışındaki belge ve delillerle itirazını ispat edebilir. Davalı yabancı ilâmın alındığı devletin usul hukuku hükümlerine uyulmayarak savunma hakkının ihlal edildiğini ispat edebilir. MÖHUK m. 54/(ç)'de sayılmayan hususlara ilişkin yabancı usul hükümlerine uyulmamış olması halinde ise bu hal kamu düzenimize açıkça aykırılık teşkil ediyorsa davalının itirazı aranmayacaktır çünkü kamu düzenine açıkça aykırılık hali hakim tarafından re'sen araştırılır. Buna rağmen davalı, re'sen gözetilecek şartlardan birinin bulunmadığını ileri sürerek itiraz edebilir. Bu durumda maddi olgulara dayanan davalı itirazını ispat edecektir. Örneğin, nafaka borçlusunu, ilâmı veren devlet kanunlarında belirli usuli işlemler için aranan sürelerle riayet edilmemiş olduğunu ya da nafaka miktarının ödeme gücünün üzerinde olduğunu ileri sürerek itirazda bulunabilir.

Nafaka borçlusunun münhasır yetki itirazında (m. 54/(b)) bulunması söz konusu değildir. Nafaka davalarında Türk mahkemelerinin münhasır yetkisi yoktur²¹⁹.

Karşılıklı işlem şartının gerçekleşip gerçekleşmediği de hakim tarafından re'sen araştırılır. Nafaka borçlusunu bu konuda da itirazda bulunabilir; ancak bu itirazın dayandığı olguların ispatına gerek yoktur. Karşılıklı işlem esasına dayanan bir anlaşmanın, yabancı devlette karşılıklılığı sağlayan bir kanun hükmünün veya fiili bir uygulamanın bulunup bulunmadığını mahkeme araştıracaktır.

²¹⁸ Nomer, **Usul Hukuku**, s. 176.

²¹⁹ Bkz. s. 36.

2. Yabancı Mahkeme İlâmının Kısmen Veya Tamamen Yerine Getirilmiş Olduğu İtirazı

Yabancı nafaka ilâmında hükme bağlanan nafaka miktarı daha önce tamamen ödenmişse, nafaka borçlusu ödemediğini ispat ettiği takdirde davacının tenfiz istemi reddedilir. İspat edemezse, nafaka borçlusu ikinci kez aynı borcu ödemek zorunda kalacaktır. Eğer nafaka borçlusu, yabancı nafaka ilâmındaki nafaka hükmünün bir kısmının yerine getirildiğini itiraz olarak ileri sürüp ispat ederse, sadece yerine getirilmeyen kısım için tenfiz kararı verilebilir.

3. Yabancı Mahkeme İlâmının Yerine Getirilmesine Engel Bir Sebep Ortaya Çıkmış Olduğu İtirazı

Tenfiz istemine karşı yapılacak diğer bir itiraz da yabancı ilâmın tenfizine engel bir sebebin ortaya çıkması halidir.

Yabancı mahkeme ilâmının yerine getirilmesine nelerin engel olacağı MÖHUK'ta gösterilmemiştir. İç hukukta olduğu gibi milletlerarası hukuk alanında da hata, hile ve sahte deliller yoluyla elde edilen kararlara karşı yargılamanın iadesi yoluna başvurulabileceği ileri sürülmüştür²²⁰. Bu şekilde, yabancı ilâma konu teşkil eden uyuşmazlığa ilişkin olarak yargılamanın iadesi sebeplerinden birinin ortaya çıkması ve bunun ileri sürülmesi halinde, mahkeme bu sebepleri ancak uyuşmazlığı esastan inceleyerek tespit edebilir. Türk hukukunda ise *revision* sistemi kabul edilmemiştir. Hakim sadece m. 54'te sayılan şartlarının varlığını inceleyecektir. Ayrıca kendisine karşı tenfiz talep edilen kişinin ileri sürebileceği itirazlar da m. 55/2'de sınırlandırılmıştır. Bu nedenle, ilâmın yerine getirilmesine engel olacak yargılamanın iadesine ilişkin konulardaki itirazlar da dinlenmez²²¹. Ancak, yabancı ilâmın yerine getirilmesine engel olacak yargılamanın iadesi sebeplerinden birinin ortaya çıkması halinde, bu durum somut olayda kamu düzenine açıkça aykırılık (m.54/(c)) teşkil ediyorsa, tenfiz şartlarının yokluğu itirazına dayanılarak itiraz

²²⁰ Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 138.

²²¹ Nomer/ Şanlı, **age**, s. 501.

edilebilir²²². Yabancı ilâmın verildiği ülkede yargılamanın iadesi yoluna gidilmiş ve bu konuda karar verilmiş de olabilir. Bu husus, kendisine karşı tenfiz talebinde bulunulan kişi tarafından ileri sürülürse, ilâmın yerine getirilmesine engel bir sebebin ortaya çıkması nedeniyle talep reddedilecektir²²³.

Yine, davacının tenfizi istenen ilâmdaki alacak için davalıyı ibra etmiş olması da tenfize engel bir sebep olarak düşünülebilir.

Nafaka kararının yerine getirilmesine, kararın verilmesinden sonra engel bir sebebin çıktığı yolundaki itiraza şöyle bir örnek verebiliriz: İştirak nafakasının tenfizini talep eden eşin, çocuğun ölümünü veya kendisinin sonradan velayet hakkını kaybettiğini gizleyerek ilâmın tenfizini istemesi halinde nafaka borçlusu eş nafaka ilâmının yerine getirilmesine engel bir sebebin ortaya çıktığını ileri sürerek tenfizine engel olabilir.

G. Tanıma ve Tenfiz Talebi Hakkında Verilebilecek Kararlar

1. Tanıma

a. Ön Açıklama

Türk mahkemesinin, MÖHUK m. 58'e göre yabancı mahkeme ilâmının tanıma şartlarını taşıdığını bir kararla tespit etmesi halinde, yabancı mahkeme kararının maddî anlamda kesin hüküm kuvvetinin etkileri, Türkiye'de kabul edilmiş olacaktır²²⁴. Kabul edilen bu etkiler, yabancı mahkeme kararının maddi hukuka ilişkin hükümlerinin usul hukukuna ait etkileridir²²⁵.

Nafaka kararlarında, belirli aralıklarla ifa edilecek nafaka miktarı hüküm altına alınır. Nafaka kararının alındığı andaki şartların değişmesi durumunda taraflar, nafaka miktarının arttırılmasını, azaltılmasını ya da nafakanın kesilmesini bir dava açarak talep edebilirler. Bu nedenle, nafaka kararları açısından kesin hüküm kuvvetinin sınırlı bir anlamı

²²² Çelikel/ Erdem, **age**, s. 623.

²²³ Dinç, **agt**, s. 99.

²²⁴ Nomer/ Şanlı, **age**, s. 473.

²²⁵ Nomer, **Usul Hukuku**, s. 145.

bulunmaktadır²²⁶. Nafaka miktarının değiştirilmesine ilişkin talebin kabulü de yabancı nafaka ilâmının kesin hüküm etkisine aykırılık teşkil etmez²²⁷.

Türk usul hukukunda maddî anlamda kesinlik, kararın sadece hüküm fıkrası içindir. Hüküm fıkrasında hakkında karar verilmemiş olan talepler, gerekçede yer alsa bile bunlar kesin hüküm teşkil etmez²²⁸. Ancak bazı hallerde maddî anlamda kesinliğin kapsamına gerekçe de dahil olabilir²²⁹.

Tanınan yabancı mahkeme kararının kesin hüküm kuvvetinin kapsamının esas olarak kararın verildiği ülke hukukuna göre tespit edileceği ileri sürülmektedir. Bununla birlikte, kararı veren ülke hukukuna göre tespit edilen bu kapsamın sınırı, tanıma kararının verildiği ülke hukukudur. Yani, tanınan karara, bu kararla aynı nitelikteki kararlara, kararı tanıyan ülke hukukunda verileden daha geniş kapsamda bir kesin hüküm kuvveti sağlanamaz²³⁰. Buna göre, mahkeme kararlarının etkisi, verildikleri ülke hukukuna göre belirlenmekle birlikte, bir yabancı mahkeme kararına ülkemizde aynı tür ve değerinde bir mahkeme kararına bağlanan etkilerden daha fazla etkinlik tanınmaz²³¹. Aynı şekilde, yabancı mahkeme kararının kendi hukukuna göre sahip olduğu, ancak tanımanın talep edildiği devlet hukukunca tanınmayan hukuki sonuçlar da geçerlilik kazanamaz²³².

MÖHUK m. 59'a göre, tanınan yabancı mahkeme kararı, tanımaya konu olan yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren kesin hüküm veya kesin delil teşkil edecektir. Bu durum, tanımanın amacı ve hukuki niteliğinin bir sonucudur²³³. Tanıma ile yabancı mahkeme kararı tenfiz devleti hukuku ile bütünleşmekte ve tenfiz devletinin mahkemelerinden verilen kararlar ile eşit hale gelmektedir²³⁴. Yabancı ilâmın bu etkisi, Türk

²²⁶ Bkz. s. 23-25.

²²⁷ Nomer, **Nafaka**, s. 146.

²²⁸ Nomer/ Şanlı, **age**, s. 473-474.

²²⁹ Kuru/ Arslan/ Yılmaz, **age**, s. 823-824.

²³⁰ Doğan, **age**, s. 96; Nomer/ Şanlı, **age**, s.473; Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 182; Şener, **Tanıma ve Tenfiz**, s. 6.

²³¹ Ertaş, **agm**, s. 370.

²³² Nomer, **Usul Hukuku**, s. 146.

²³³ Ansay, **agm**, s. 35.

²³⁴ Ertaş, **agm**, s. 378.

mahkemesinin verdiği tanıma kararından itibaren değil, kararın verildiği ülke hukukuna göre kesinleştiği tarihten itibaren söz konusu olacaktır²³⁵.

b. Tanınmayan Mahkeme Kararının Etkisi

Tanınmayan bir mahkeme kararı ileri sürüldüğü ülkede kesin hükmün etkilerini göstermez. Bu durum, devletlerin birbirlerinden bağımsız adalet ve icra makamlarına sahip olmalarının doğal bir sonucudur²³⁶. Bununla birlikte, tanınmayan yabancı ilâm hukuki bakımdan tamamen etkisiz değildir²³⁷. Tanınmayan yabancı mahkeme ilâmına takdiri delil olarak dayanılabilir²³⁸. Mahkeme, yabancı mahkeme kararında belirtilen olayları ispatlanmış olarak kabul edebilir²³⁹. Bu takdirde, tanıma şartlarını taşımadığı için hakkında tanıma kararı verilmeyen ilâmda, yabancı mahkemece varlığı tespit edilmiş olan olgular, Türkiye’de görülmekte olan bir dava sırasında veya açılan yeni bir davada mahkemece göz önünde bulundurulur, buna göre karar verilebilir. Ancak, doğru olarak kabul edilecek olguların kararda bulunmayan tanıma şartına ilişkin olmaması gerekir. Örneğin, yabancı mahkeme kararı, kamu düzenine açıkça aykırılık nedeniyle tanınmamışsa ve kararın kamu düzenine aykırılığı söz konusu olgulardan kaynaklanıyorsa, karardaki bu olgular delil olarak kullanılamamalıdır.

²³⁵ Nomer/ Şanlı, **age**, s. 502; Özbakan, **age**, s. 138.

²³⁶ Nomer, **Usul Hukuku**, s. 146.

²³⁷ Çelikel/ Nomer, **age**, s. 204.

²³⁸ Ertaş, **agm**, s. 374; Çelikel/ Erdem, **age**, s. 632; “...Dosya kapsamına göre davacı vekilinin istemi haksız fiilden doğan alacağın tahsiline ilişkin olmasına göre bu bir eda davasıdır. Eda davası ne tenfiz ne tanımadır. Eda davasında davacı tanınmamış ve tenfizi istenmemiş yabancı mahkeme ilâmına takdiri delil olarak dayanabilir. Usul Yasasında açıklandığı şekilde bu tür delil diğer delillerle birlikte takdir edilir ve değerlendirilir (HUMK.nun m. 242)...” Yar. HGK., 24.10.2001 T., E.2001/4-962, K.2001/750 ; “...Tenfizden farklı olarak, tanıma, yabancı mahkeme kararının Türkiye’de -bir Türk Mahkemesi kararı gibi- infazına değil; sadece, ilişkin bulunduğu olgu ve uyumsuzluk bakımından kesin delil veya kesin hüküm olarak kabulüne olanak verir. Tenfiz veya tanıma şartlarını taşımayan bir yabancı mahkeme kararının, bazı hallerde takdiri delil olarak değerlendirilmesi dahi olanaktır...” Yar. HGK., 27.05.2009 T., E. 2009/19-161, K. 2009/207 (Doğan, **age**, dn. 37).

²³⁹ Nomer, **Usul Hukuku**, s. 147.

2. Tenfiz Kararı

a. Ön Açıklama

MÖHUK m. 56'ya göre, tenfiz talebini inceleyen Türk mahkemesi ilâmın kısmen veya tamamen tenfizine ya da tenfiz isteminin reddine karar verebilir. Mahkemenin istemin reddi veya kabulünün dışında başka bir karar verme yetkisi yoktur. Türk hukukunda *revision* ilkesi kabul edilmediğinden mahkemenin işin esası hakkında yeni bir karar vermesi ya da yabancı ilâmın değiştirilerek tenfizi mümkün değildir.

Tenfiz davasını gören yetkili mahkeme tenfiz şartları gerçekleşmişse, tenfiz kararını vermek zorundadır. Mahkemenin bu konuda takdir yetkisi yoktur. Bu husus, yabancı nafaka kararları açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü, tenfiz şartlarında hakimin takdir hakkının bulunması nafakanın tahsilini geciktirir ve zorlaştırır²⁴⁰. Nafaka alacaklısı için önemli olan ise nafakasını zamanında elde edebilmesidir.

MÖHUK m. 54'te, yetkili mahkemenin tenfiz kararını maddede sayılan tenfiz şartları dahilinde vereceği belirtilmiştir. Hakimin bu şartlar dışında yabancı mahkeme ilâmının esasını incelemesi mümkün değildir²⁴¹.

MÖHUK m. 56'nın ikinci cümlesinde tenfize ilişkin kararın yabancı mahkeme ilâmının altına yazılıp, hakim tarafından mühürlenip imzalanacağı bildirilmektedir. Bununla beraber, tenfiz talebinin reddi kararı veya ilgilinin tenfize itirazının reddedilerek tenfiz kararı verilmesi halinde, tenfiz kararının gerekçeli yazılması gerekebilir²⁴².

Bu hükme yönelik doktrinde getirilen eleştiriye göre; Türk mahkemesinin vereceği hükmün yabancı kararın altına yazılması doğru değildir. Tenfiz, idari bir tasdik işlemi değildir. Tenfiz, bağımsız bir dava şeklinde yürütülmektedir. Türk mahkemesinin tenfiz kararının ayrı bir karar şeklinde olması, onun niteliğine daha uygun düşer. Nitekim icra kabiliyeti yabancı ilâma değil, Türk

²⁴⁰ Contini, **agm**, s. 116.

²⁴¹ "...Kendisinden boşanma hükmünün tanınması ya da tenfizi istenilen hakimin yabancı mahkemede karar oluşturulurken hangi vakaların kabul edileceğini veya edilmeyeceğini değerlendirme yetkisi yoktur. Yabancı kararda uygulanmış usul hükümleri ile maddi ve hukuki tespitler tanıma ve tenfiz konusunu dışındadır..." Yar. 2. HD., 10.06.2004 T., E.2004/6723, K.2004/7597.

²⁴² Dinç, **agt**, s. 102; Tiryakioğlu, **age**, s. 96.

mahkemesinin kararına bağlanmaktadır²⁴³. Bu konudaki diğer bir görüş ise, tenfiz kararının esasa ilişkin bir karar olmadığını ve tenfiz kararının yabancı ilâmın altına yazılmasının, bu kararın yabancı ilâmın icrasına ilişkin işlevi yerine getirmesine engel teşkil etmediğini belirtmektedir²⁴⁴.

b. Kararın Kısmen Tenfizi

Tenfiz şartlarını taşıyan yabancı mahkeme ilâmında yer alan hükümlerden bir kısmının icra edilmiş olması halinde icra edilmemiş olan kısım için tenfiz isteminde bulunulabilir. Kendisine karşı tenfiz talep edilen kişi tarafından da yabancı mahkeme ilâmının kısmen yerine getirildiği ispat edilirse, mahkeme sadece yerine getirilmemiş olan kısım için de tenfiz kararı verebilir.

Yabancı ilâmda yer alan hükümlerden sadece bir bölümüne yönelik olarak da kısmi tenfiz kararı verilebilir. Örneğin, yabancı boşanma kararında hem maddi tazminata hem de nafakaya hükmedilmiştir. Mahkemenin hükmettiği maddi tazminat davalı tarafından ödenmiştir; ancak davalı nafaka kararına uymamış ve nafaka ödememiştir. Bunun üzerine davacı, nafakanın ödenmesini sağlamak için boşanma kararının Türkiye’de tenfizini talep etmiştir. Bu durumda davalı, yabancı ilâmdaki maddi tazminatı ödediğini ispat ederse, tenfiz hakimi kısmi tenfiz kararı verecektir. Yabancı ilâm m.54’teki şartları taşıyorsa, mahkeme nafakaya ilişkin hüküm için tenfiz kararı verecektir.

MÖHUK m. 56’da tanınan kısmi tenfiz imkanı, yabancı ilâmın değiştirilmesine yol açacak şekilde yorumlanmamalıdır²⁴⁵. Örneğin yabancı nafaka ilâmındaki nafaka miktarının borçlunun ödeme gücünü aşması nedeniyle daha az bir nafaka miktarının tenfizine karar verilemez. Yine, yabancı bir mahkeme kararının tenfizinde, hükümde yazılı olan para biriminin esas alınması gerekir. Örneğin, yabancı bir ülke mahkemesinin verdiği

²⁴³ Çelikel/ Erdem, *age*, s. 624-625; Sakmar, *Yabancı İlamlar*, s. 142.

²⁴⁴ Tiryakioğlu, *age*, s. 96.

²⁴⁵ Tiryakioğlu, *age*, s. 95.

nafaka hükmündeki yabancı para birimi, ülke parasına çevrilmemelidir²⁴⁶. Ancak kambiyo mevzuatımıza uygun olarak bu paranın davanın açıldığı tarihteki Merkez Bankası kurları dikkate alınarak Türk parasına çevrilerek tenfizinin istenmesi mümkündür. Bu durum yabancı ilâmda yer alan hükmün değiştirilmesi yasağına girmez²⁴⁷.

c. Tenfizine Karar Verilen Yabancı İlâmın İcrası

MÖHUK m. 50/1'e göre, yabancı ilâm Türkiye'de icra kabiliyetini tenfiz kararıyla kazanabilir. Tenfiz kararı verilmeden, yabancı ülke mahkemesinden verilmiş ilâm Türkiye'de icra edilemez.

Tenfiz kararı esas itibariyle iki bölümden meydana gelmektedir:

- Yabancı ilâmın kanunda gösterilen şartlara uygunluğunu tespit etmek;
- Bu şartlara uygun olan ilâmın icrasına karar vermek²⁴⁸.

Tenfiz kararı, yabancı ilâmın hukuki varlığının ve kesin hüküm kuvvetinin kabulü anlamına gelen tanımayı da kapsar. Tanıma ve tenfiz için aranan şartlardan da anlaşılacağı üzere (MÖHUK m. 54 ve m. 58), tenfizine karar verilen yabancı ilâm aynı zamanda tanınmış olacaktır. Tanımanın sonucu olan kesin hüküm kuvveti, yabancı ilâmın verildiği tarihten itibaren söz konusudur. İcra kabiliyeti ise, tenfiz kararından sonra hüküm ve sonuç doğurur²⁴⁹; çünkü icra kabiliyeti yabancı ilâma değil, Türk mahkemesinin kararına bağlanmaktadır²⁵⁰. Ancak, yabancı bir nafaka kararının tenfizine karar verilmişse, tenfiz kararı geçmişe etkili olur ve vadesi gelmeyen nafaka borçlarıyla birlikte vadesi gelen nafaka borçları hakkında da sonuç doğurur²⁵¹. Aksi takdirde, yabancı bir mahkeme kararının öngördüğü

²⁴⁶ Hakan Pekcanitez, **Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukunda Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, 3. bs., Ankara, 1998, s. 68.

²⁴⁷ "...Mahkemece kabul edilen Merkez Bankası döviz satış kurunun esas alınması, alacaklılar arasında eşitlik sağlayacaktır..." Yar. 19. HD., 19.12.1996 T., E: 1996/8116, K:1996/11491 (Pekcanitez, **age**, s. 144).

²⁴⁸ Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 144 vd.

²⁴⁹ Ansay, **agm**, s. 35; Nomer/ Şanlı, **age**, s. 475.

²⁵⁰ Çelikel/ Erdem, **age**, s. 625; Sakmar, **Yabancı İlamlar**, s. 144-145.

²⁵¹ Dinç, **agt**, s. 105; Tiryakioğlu, **age**, s. 99.

nafakanın, Türkiye'deki tenfiz kararı verilinceye kadar muaccel olan kısmı tahsil edilemeyecektir.

MÖHUK m. 57/1'de, tenfizine karar verilen yabancı ilâmların Türk mahkemelerinden verilen ilâmlar gibi icra olunacağı hükme bağlanmıştır. Hakkında tenfiz kararı verilen yabancı ilâm, Türk mahkemelerinden verilen diğer ilâmlar gibi sonuç doğuracak ve gerektiğinde devletin kamu gücünden faydalanılarak icra edilecektir²⁵². Türk mahkemelerinden verilen ilâmlar ise İİK m. 24 vd. hükümlerine göre ilamlı icra yoluyla yerine getirileceğine göre, hakkında tenfiz kararı verilen yabancı ilâmlar da bu takip yoluna göre icra edilecektir. Buna göre, nafaka alacaklısı tenfizine karar verilen yabancı nafaka kararını icra dairesine vererek takip talebinde bulunur. Yabancı nafaka ilâmının tenfizine ilişkin karar kesinleştiyse (MÖHUK m. 57/2), takip talebini alan icra memuru, bir icra emri düzenleyerek nafaka borçlusuna gönderir. Alacaklı, Türkiye'deki herhangi bir icra dairesinde takipte bulunabileceği için (İİK m. 34), borçlu yetki itirazında bulunamaz. Ancak borçlu, tenfiz kararı verilmesinden sonra borcunu ifa ettiğini ileri sürerek itirazda bulunabilir. Bu itirazını icra tetkik mercii önünde ispat edemezse, borçlunun malları haczedilerek ilam zorla icra edilir²⁵³.

3. Tenfiz Talebinin Reddi Kararı

Tenfiz şartlarının bulunmadığı, yabancı mahkeme ilâmının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş olduğu veya yerine getirilmesine engel bir sebep ortaya çıktığı yolundaki itirazlar (m. 55/2) yerinde görülürse, tenfiz talebi reddedilir. Tenfiz talebi, Türk mahkemesi tarafından reddedildiği takdirde, yabancı mahkeme kararı Türkiye'de icra edilemez.

Tenfiz talebi reddedilmiş ve bu ret kararı kesinleşmişse, kesin hüküm nedeniyle aynı yabancı ilâmın ikinci defa tanınması ve tenfizi talep edilemez²⁵⁴. Ancak tenfiz talep edildiği sırada bulunmayan bazı tenfiz şartları sonradan değişebilir. Örneğin, tenfiz talebi, karşılıklı işlem şartının

²⁵² Çelikel/ Erdem, **age**, s. 577; Erdoğan, **agm**, s. 75; Nomer/ Şanlı, **age**, s. 501.

²⁵³ Pekcanitez v.d., **age**, s. 312.

²⁵⁴ Ertaş, **agm**, s. 372.

bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiş ve daha sonra yabancı mahkeme ilâmının verildiği ülke ile Türkiye arasında karşılıklılığı sağlayan bir anlaşma yapılmışsa ya da tenfiz talep edildiği anda kamu düzenimize aykırılık teşkil eden bir durum, sonradan kamu düzenimizden sayılmamaya başlanmışsa yeniden tenfiz davası açılabilir.

Tenfiz davasında istemin reddi, uyuşmazlığın esası ile ilgili değil, kararın tenfiz şartlarını taşıyıp taşımadığı ile ilgilidir. Bu nedenle, tenfiz talebinin reddedilmiş olması, aynı konuda Türk mahkemesinde yeniden dava açılmasına engel teşkil etmez²⁵⁵. Örneğin, yabancı ülkede verilen nafaka kararının Türkiye’de tenfizi, tenfiz şartlarının bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmişse, nafaka alacaklısı Türkiye’de yeni bir nafaka davası açabilir. Çünkü tenfiz talebinin reddi kararı bu davada kesin hüküm teşkil etmez. Tenfiz talebinin reddi kararı, ancak tenfiz şartlarının bulunmadığı konusunda kesin hüküm teşkil edebilir.

Hakkında tenfiz talebi reddedilen yabancı mahkeme ilâmı, kanunda tanıma için öngörülen şartları taşıyorsa (MÖHUK m. 58/1), yani tenfiz talebi sadece karşılıklı işlem şartının bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmişse, Türkiye’de açılan yeni davada söz konusu yabancı mahkeme ilâmının tanınması talep edilebilir. Böylece yabancı mahkeme ilâmı, yeni davada kesin hüküm ve kesin delil teşkil eder. Ancak, yabancı kararın tenfizi talebi, MÖHUK m. 54’te yer alan ve hem tanıma hem de tenfiz için aranan şartlardan birinin bulunmaması sebebiyle reddedilmişse, açılan yeni davada yabancı kararın kesin hüküm veya kesin delil olarak kabul edilmesi için tanınması istenemez.

Tanınmayan yabancı mahkeme ilâmlarında olduğu gibi, tenfiz edilmeyen yabancı mahkeme ilâmlarına da açılan davada takdiri delil olarak dayanılabilir²⁵⁶.

²⁵⁵ Çelikel/ Erdem, *age*, s. 625; Nomer/ Şanlı, *age*, s. 501; Sakmar, *Yabancı İlâmlar*, s. 145.

²⁵⁶ Bkz. dn. 238.

H. Kanun Yolları

1. Temyiz

Tanıma ve tenfiz isteminin kabul veya reddi hususunda verilen kararların temyizi MÖHUK m. 57/2'ye göre genel hükümlere tabidir. Bu hükme göre tanıma ve tenfiz kararı ile tanıma ve tenfiz isteminin reddi kararı, taraflarca HUMK m. 427 vd. maddelerine göre temyiz edilebilir.

Temyiz kural olarak icrayı durdurmaz (HUMK m.443/3). MÖHUK m. 57/2'de ise HUMK'tan farklı bir prensip kabul edilmiştir. Buna göre, tenfiz isteminin kabul veya reddine ilişkin kararlara karşı temyiz yoluna gidilmesi halinde, kararın icrası temyiz incelemesi sonuna kadar duracaktır. Tenfizine karar verilen yabancı ilâm temyiz incelemesi sona ermeden icraya konulursa, icrası geri bırakılır. Bu hüküm tenfiz kararının bozulması halinde hakkın kaybını önlemek bakımından yerinde görülmüştür²⁵⁷.

Nafaka ilâmlarının Türk mahkemelerinden verilmiş olması halinde ise, kararın temyizi kural olarak icrayı durdurmaz (HUMK m. 443/3, İİK m. 36/4). Ancak yabancı bir mahkemeden verilen nafaka ilâmının tenfizi söz konusu olduğunda bu kuraldan ayrılarak, nafaka ilâmının şekli anlamda kesinleşmesi aranacaktır. Böylece tenfiz kararı kesinleşmeden, nafaka borçlusunun Türkiye'de bulunan mallarının davacı lehine paraya çevrilmesi engellenmiş olacaktır.

2. Karar Düzeltme

Karar düzeltme hakkında MÖHUK'ta açık bir hüküm yer almamaktadır. Ancak temyiz MÖHUK'ta genel hükümlere tabi tutulduğundan tanıma-tenfiz kararı için karar düzeltme isteminde bulunulabileceği genellikle kabul edilmektedir²⁵⁸. Nafaka ilâmlarının tenfizine ilişkin kararın temyizi halinde Yargıtay kararına karşı karar düzeltme yoluna gidilmesi, HUMK m. 442'ye göre icrayı durdurmaz²⁵⁹.

²⁵⁷ Çelikel/ Erdem, *age*, s. 627.

²⁵⁸ Çelikel/ Erdem, *age*, s. 626; Kuru/ Arslan/ Yılmaz, *age*, s. 791 vd.; Tiryakioğlu, *age*, s. 97.

²⁵⁹ Aksi yönde görüş için bkz. Çelikel/ Erdem, *age*, s. 627.

3. Yargılamanın İadesi

Tenfiz kararına karşı yargılamanın iadesi yoluna gidilemeyeceği ileri sürülmüştür²⁶⁰. Ancak MÖHUK'ta yargılamanın iadesi yolunu engelleyecek bir hüküm bulunmamaktadır. Tanıma ve tenfiz talebi ile ilgili verilen kararlar, Türk mahkemesi kararıdır. Bunlar hakkında da yargılamanın iadesi yoluna gidilebilmelidir²⁶¹.

HUMK m. 445-454'te yer alan yargılamanın iadesi sebepleri varsa, tenfize ilişkin karara karşı da yargılamanın iadesi yoluna başvurulabilir. Örneğin, yabancı nafaka ilâmını alan davacı bu ilâmın Türkiye'de tenfizini talep etmiştir; fakat nafaka borçlusu adına sahte vekâletname çıkartarak onun tenfiz davasında temsil edilmesine engel olmuştur. Bu durumda davalı nafaka borçlusu, HUMK m. 445/2'ye dayanarak yargılamanın iadesi yoluna başvurup tenfiz kararının iptalini sağlayabilir. Bununla beraber, yabancı mahkeme ilâmı hakkında tanıma-tenfiz kararı verildikten sonra, aynı konuda aynı taraflar arasında ve aynı olaya dayanılarak alınmış ve kesinleşmiş bir mahkeme kararının bulunması durumunda, yargılamanın iadesi söz konusu olur. Çünkü tanıma ve tenfize karar verilen yabancı ilâmlar, Türk mahkemelerinden verilen kararlar gibi kesin hükmün bütün sonuçlarını meydana getirirler²⁶².

²⁶⁰ Göğer, **age**, s. 383.

²⁶¹ Çelikel/ Erdem, **age**, s. 626; Dinç, **agt**, s. 103.

²⁶² Nomer/ Şanlı, **age**, s. 496; Yar. 2. HD., 15.11.1984 T., E.1984/9293, K.1984/9484 (Ruhi,Kaplan, **agm**, s. 651).

İKİNCİ BÖLÜM

MİLLETLERARASI SÖZLEŞMELER REJİMİ

I. ÖN AÇIKLAMA

A. Çok Tarafli Milletlerarası Sözleşmeler

Uluslararası ilişkilerin yoğunlaşması ile birlikte nafaka alacaklarının tahsili sınır aşan bir boyut kazanmıştır. Bu nedenle, nafakaya muhtaç hak sahiplerinin korunması amacının gerçekleştirilmesinde ülkeden ülkeye değişen iç hukuk düzenlemeleri yanında, en önemli araçlardan biri de milletlerarası sözleşmelerdir. Nafaka alacaklısının öncelikli menfaati esas alınarak, gerek uygulanacak hukuka²⁶³, gerekse tanıma ve tenfize ilişkin milletlerarası sözleşmeler akdedilmiştir. Böylece akit devletler arasında yeknesaklığın sağlanmasına hizmet edilmiştir. Bu sözleşmelerin büyük bir çoğunluğu Türkiye tarafından onaylanmak suretiyle Türk hukukuna da intikal ettirilmiştir.

Nafaka ilâmlarının tanınması ve tenfizi ile tahsili konusunda akdedilen çok tarafli milletlerarası sözleşmeler şunlardır:

- Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsiline İlişkin 1956 tarihli Birleşmiş Milletler (New York) Sözleşmesi²⁶⁴
- Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin 1958 tarihli Lahey Sözleşmesi²⁶⁵
- Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin 1973 tarihli Lahey Sözleşmesi²⁶⁶

²⁶³ Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Hukuk Hakkında 24 Ekim 1956 tarihli La Haye Sözleşmesi, 09.09.1971 tarih ve 1482 sayılı Kanunla (RG. 24.12.1971-14052) onaylanmıştır. Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Hukuk Hakkında 2 Ekim 1973 tarihli La Haye Sözleşmesi, 03.11.1980 tarih ve 2331 sayılı Kanunla (RG. 06.02.1983-17951) onaylanmıştır. Nafaka Yükümlülüğüne Uygulanacak Hukuk Hakkında 23 Kasım 2007 tarihli La Haye Protokolü ise Türkiye tarafından henüz imzalanmamıştır.

²⁶⁴ Sözleşme 26.01.1971 tarih ve 1331 sayılı Kanunla (RG. 18.03.1971-13782) onaylanmıştır.

²⁶⁵ Sözleşme 14.09.1972 tarih ve 1620 sayılı Kanunla (RG. 11.01.1973-14418) onaylanmıştır.

²⁶⁶ Sözleşme 03.11.1980 tarih ve 2382 sayılı Kanunla (RG. 16.02.1983-17961) onaylanmıştır.

- Çocuklara Karşı ve Aile İlişkilerinden Doğan Her Türlü Nafaka Alacağı'nın Uluslararası Alanda Tahsili Hakkında 2007 tarihli La Haye Sözleşmesi

Bu sözleşmelerden 1956 tarihli New York Sözleşmesi ile 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmelerine Türkiye de taraf olmuş bulunmaktadır. 2007 tarihli La Haye Sözleşmesini ise henüz imzalamamıştır.

MÖHUK m. 1'de kanunun kapsamı belirlenirken ilk fıkrada yabancı kararların tanınması ve tenfizinin bu kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında ise, Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümleri saklı tutulmuştur.

Buna göre, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda milletlerarası sözleşme olması halinde, MÖHUK'un tanıma ve tenfize ilişkin hükümleri yerine, öncelikle milletlerarası sözleşme hükümleri kendi kapsamına giren konularda uygulanacaktır.

Öte yandan, Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrası gereğince, milletlerarası sözleşmeler kanun hükmündedir ve bunlara karşı Anayasa'ya uygunluk denetimi yolu da kapalı tutulmuştur. Dolayısıyla milletlerarası sözleşmeler ile kanunlar eşdeğerdedir. Hatta, milletlerarası sözleşmeleri kanundan daha ayrıcalıklı ve üstün konumda görenler de mevcuttur²⁶⁷. Böylece, MÖHUK ile milletlerarası sözleşme hükümleri karşı karşıya geldiğinde öncelikle milletlerarası sözleşme hükümleri uygulanacaktır.

Nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi ile ilgili milletlerarası sözleşmeler Türkiye tarafından onaylanmak ve RG'de yayınlanmak suretiyle iç hukukumuzun bir parçası haline gelmiştir. Yabancı nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda Türkiye, milletlerarası bir sözleşmeye taraf olmuş ise, bu sözleşmeye taraf olan devletler bakımından tanıma ve tenfiz hususundaki MÖHUK kuralları uygulanamayacaktır. Öncelikle taraf olunan sözleşme hükümleri uygulanacaktır²⁶⁸. Ancak Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmelere taraf olmayan ülkelerin mahkemeleri tarafından verilen yabancı

²⁶⁷ Ergun Özbudun, **Türk Anayasa Hukuku**, 10. bs., Ankara, 2009, s. 222.

²⁶⁸ Tiryakioğlu, **age**, s. 20-21.

nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi, MÖHUK'ta yer alan hükümler gereğince söz konusu olacaktır.

B. İki Taraflı Milletlerarası Sözleşmeler

Türkiye, bu güne kadar yirmi üç ülke ile yabancı ilâmların karşılıklı tanınması ve tenfizi konusunda iki taraflı sözleşme yapmıştır. Bu sözleşmeler:

- Türkiye-İtalya Arasında Adli Himaye, Adli Makamların Hukuk ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Müzahareti ve Adli Kararların Tenfizi Mukavelenamesi²⁶⁹,
- Türkiye -Romanya Arasında Hukuki ve Cezai İşlerde Adli Yardım Sözleşmesi²⁷⁰,
- Türkiye-Tunus Arasında Hukuki ve Cezai Konularda Adli Kararların Tanınması ve Yerine Getirilmesi Hakkında Sözleşme²⁷¹,
- Türkiye-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma, Tanıma ve Tenfiz, Suçluların Geri Verilmesi ve Hükümlülerin Nakline Dair Sözleşme²⁷²,
- Türkiye-Polonya Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi²⁷³,
- Türkiye-Cezayir Arasında Hukuki İşbirliğine İlişkin Sözleşme²⁷⁴,
- Türkiye-Avusturya Arasında Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Sözleşme²⁷⁵,
- Türkiye-İrak Arasında Hukuki ve Adli İşbirliği Sözleşmesi²⁷⁶,
- Türkiye-Azerbaycan Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi²⁷⁷,

²⁶⁹ RG. 03.03.1929-1133.

²⁷⁰ RG. 03.03.1972-14137.

²⁷¹ RG. 11.10.1984-18512.

²⁷² RG. 13.02.1989-20079.

²⁷³ RG. 23.07.1990-20583.

²⁷⁴ RG. 08.09.1991-20985.

²⁷⁵ RG. 23.09.1991-21000.

²⁷⁶ RG. 02.08.1992-21303.

²⁷⁷ RG. 25.08.1993-21679.

- Türkiye-Çin Halk Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi²⁷⁸,
- Türkiye-Gürcistan Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardım Anlaşması²⁷⁹,
- Türkiye-Arnavutluk Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardım Sözleşmesi²⁸⁰,
- Türkiye-Kazakistan Arasında Hukuki Konularda Adli Yardım Anlaşması²⁸¹,
- Türkiye-Makedonya Arasında Hukuki ve Cezai Konularda Adli Yardım Anlaşması²⁸²,
- Türkiye-Mısır Arasında Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Anlaşması²⁸³,
- Türkiye-Hırvatistan Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardım Anlaşması²⁸⁴,
- Türkiye-Moldovya Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardım Anlaşması²⁸⁵,
- Türkiye-Kuveyt Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardım Anlaşması²⁸⁶,
- Türkiye-Tacikistan Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardım Anlaşması²⁸⁷,
- Türkiye-Ukrayna Arasında Hukuki Konularda Adli Yardımlaşma ve İşbirliği Anlaşması²⁸⁸,
- Türkiye-Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Hukuki ve Adli İşbirliği Anlaşması²⁸⁹,

²⁷⁸ RG. 12.11.1994-22109.

²⁷⁹ RG. 24.08.1997-23090.

²⁸⁰ RG. 09.11.1997-23165.

²⁸¹ RG. 12.11.1997-23168.

²⁸² RG. 14.05.2000-24049.

²⁸³ RG. 22.05.2000-24056.

²⁸⁴ RG. 24.05.2000-24058.

²⁸⁵ RG. 28.05.2000-24062.

²⁸⁶ RG. 30.05.2000-24064.

²⁸⁷ RG. 30.05.2000-24064.

²⁸⁸ RG. 22.12.2003-25324.

²⁸⁹ RG.23.03.2004-25411.

- Türkiye-Litvanya Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Hukuki ve Adli İşbirliği Anlaşması²⁹⁰,
- Türkiye-Moğolistan Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması²⁹¹.

İki taraflı sözleşmeler, nafaka kararlarının tanınması ve tenfizinden bahsetmemiş, bazen de aile hukukuna ilişkin kararlar sözleşmenin kapsamı dışında tutulmuştur. Bu nedenle milletlerarası sözleşmeler rejimi bölümünde, Türkiye'nin yapmış olduğu iki taraflı sözleşmeleri belirtmekle yetinip, taşıdıkları önem ve konu ile olan doğrudan ilişkisi nedeniyle çok taraflı milletlerarası sözleşmelerin konuyu düzenleyiş tarzları ile milletlerarası özel hukuk sistemimizdeki yerini ayrıntılı olarak inceleyeceğiz.

II. ÇOK TARAFLI MİLLETLERARASI SÖZLEŞMELERDE KONUNUN DÜZENLENİŞİ

A. Nafaka Alacaklarının Yabancı Memleketlerde Tahsiline İlişkin Sözleşme

1. Sözleşmeye Katılma

Sözleşme, Birleşmiş Milletlerin Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından 1956 tarihinde hazırlanmıştır. Sözleşme, 31 Aralık 1956 tarihine kadar Birleşmiş Milletler Teşkilatı üyesi olan bütün devletlerin, Birleşmiş Milletler Teşkilatı üyesi olmamakla beraber Beynelmilel Adalet Divanı Statüsüne taraf olan veya Birleşmiş Milletlerin İhtisas Teşekküllerinden birine üye olan devletlerin, aynı zamanda Birleşmiş Milletler Teşkilatı üyesi olmamakla beraber Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından sözleşmeye taraf olmak üzere davet edilmiş bütün devletlerin imzasına açıktır (m. 13/1). Bütün bu devletler sözleşmeye her an katılabilirler (m. 13/3).

Sözleşmeyi onaylayan ve sözleşmeye katılan her devlet, onay ve katılım belgelerini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edecektir (m.

²⁹⁰ RG. 20.04.2004-25439.

²⁹¹ RG. 04.05.2004-25452.

13/2-3). Sözleşmenin yürürlüğe giriş tarihi ise, bu onay ve katılma belgelerinin tevdi tarihini izleyen otuzuncu gündür (m. 14/1).

Üçüncü onay ve katılma belgesinin tevdiinden sonra sözleşmeyi onaylayan veya katılan her devlet için sözleşme, söz konusu devlet tarafından onay veya katılma belgesinin tevdiini takip eden otuzuncu günde yürürlüğe girecektir (m. 14/2).

Türkiye, Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsiline İlişkin Sözleşmeyi onaylayarak iç hukukunun bir parçası haline getirmiş²⁹² ve sözleşmeyi onaylarken herhangi bir çekince ileri sürmemiştir.

2. Sözleşmenin Amacı

Bu Sözleşme, bir tenfiz sözleşmesi değildir. Sözleşme, giriş bölümünde belirtildiği gibi, nafaka davalarının yabancı ülkelerde takibi veya nafaka ilâmlarının yabancı ülkelerde tenfizinin kanuni ve pratikteki güçlükleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Sözleşmenin amacı, akit devletlerden birisinde bulunan nafaka alacaklısının hakkı olan nafakasını, başka bir akit devlette bulunan nafaka borçlusundan tahsilini kolaylaştırmaktır (m.1/1)²⁹³. Sözleşmenin uygulanmasında en önemli koşul, nafaka alacaklısı ve borçlusunun farklı ülkelerde bulunmalarıdır. Yabancı ülkede bulunma durumu, ikâmetgah veya mutad mesken gibi kavramlarla da sınırlandırılmamıştır.

Sözleşme, nafaka ilâmlarının tanınması ve tenfizi konusundaki sözleşmeleri tamamlayıcı bir nitelik taşımaktadır. Mahkeme veya diğer makamlardan nafaka konusunda alınan kararlar, nafaka borçlusunun bulunduğu devlet makamları önünde bir delil niteliğindedir²⁹⁴.

Sözleşmenin sağlamaya çalıştığı amacın gerçekleştirilmesinde, sözleşmede öngörülen hukuk yolları, sözleşmeye taraf olan devletlerin milli hukuklarının ve uluslararası hukuktaki mevcut diğer hukuk yollarının yerini almayacak, yani bunlara aykırı düşmediği takdirde uygulanacaktır (m. 1/2).

²⁹² Bkz. dn. 264.

²⁹³ Nomer/ Şanlı, *age*, s. 164.

²⁹⁴ Nihal Uluocak, *Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri (Uygulama Kuralları)*, İstanbul, 1989, s. 274; Ünal, *agm*, s. 958.

Sözleşme m. 6/3'te ise, Sözleşmenin bütün hükümlerinin uygulanmasında karşılaşılabilecek sorunların çözümünde devletler özel hukukuna ilişkin olanlar da dahil olmak üzere borçlunun bulunduğu devletin kanunlarının uygulanacağı öngörülmüştür. Bu hükümlerle, Sözleşmenin bir tenfiz sözleşmesi olmadığı, Sözleşmenin kolaylaştırıcı hükümlerinin milli hukuklara aykırı düşmediği takdirde uygulanacağı anlaşılmaktadır²⁹⁵.

3. Sözleşmenin Uygulanması

Sözleşme, her akit devletin, sözleşmenin uygulanmasını sağlayacak olan iki merci görevlendirerek Genel Sekretere bildirmelerini öngörmektedir. Bu merciler, nafakanın tahsili için yapılan başvuruları sözleşmeye taraf olan diğer bir devletin yetkili kılınmış merciine intikal ettirecek olan "gönderici makam" ile yabancı ülkelerden yapılacak başvuruları kabul edecek ve gerekli önlemleri alacak olan "aracı kurum"dur. Gönderici makam olarak, idarî veya adlî bir makam; aracı kurum olarak ise, kamusal veya özel bir teşekkül tayin edilebilir. Gönderici makam ve aracı kurumlar, diğer akit devletlerin gönderici makam ve aracı kurumlarıyla doğrudan temasa geçebilirler (m. 2).

Gönderici makam, kendi ülkesinde bulunan nafaka alacaklısının başvurusu üzerine, nafaka borçlusunun yargısına tabi olduğu devletin aracı kurumu ile irtibata geçecektir (m. 1/1)²⁹⁶.

Nafaka alacaklısı, nafakanın tahsili için ülkesinde bulunduğu devletin gönderici makamına gerekli belgeler ile başvuruda bulunur. Sözleşmenin 3. maddesinin 2. fıkrasına göre, her akit devlet, aracı kurumun devletin kanununa göre nafaka taleplerinin normal olarak dayanması gereken beyyineyi, bu beyyinenin kabul edilebilir olması için ne şekilde arz edilmesi gerektiğini ve kanununun gerektirdiği diğer şartları Genel Sekretere bildirecektir. Böylece gönderici makam kendisine yapılan başvurunun, aracı kurumun devletin kanunlarının aradığı bütün koşullara uygunluğunu kontrol

²⁹⁵ Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün 01.03.2008 tarih ve 64/1 no.lu Genelgesi.

²⁹⁶ Nomer, **Nafaka**, s. 166.

edip eksiklikler varsa tamamlanması için nafaka alacaklısına yardımcı olabilecektir.

Gönderici makamın aracı kuruma başvururken sunulması gereken bilgi ve belgeler sözleşmede belirtilmiştir:

“ Alakalı bütün belgeler ve icabında bilhassa Aracı Kuruma alacaklı namına hareket etme veya alacaklı namına hareket etmeye ehil bir şahıs tayin etme yetkisi veren bir vekâletname ile alacaklının ve mümkünse borçlunun birer fotoğrafı nafaka talebi ile beraber sunulmalıdır (m. 3/3).

Gönderici Makam, nafaka alacaklısının talebinin, borçlunun bulunduğu devletin mevzuatına uygun olup olmadığını kontrol etmekle yükümlüdür²⁹⁷. Aracı Kurumun devletin kanununun aradığı bütün şartların yerine getirilmiş olması için mümkün olan bütün tedbirleri alır; bu kanunun hükümleri mahfuz kalmak üzere, nafaka talebi aşağıdaki bilgileri ihtiva eder:

- a) Alacaklının soyadı, adı, adresi, doğum tarihi, milliyeti ve mesleği ile icabında kanuni mümessilin soyadı, adı, adresi;
- b) Borçlunun soyadı, adı, doğum tarihi, milliyeti ve mesleği ile alacaklının malum olduğu ölçüde borçlunun son beş sene içindeki adresleri;
- c) Nafaka talebinin mucip sebeplerinin teferruatlı bir izahı ile talep olunan şey ve bilhassa alacaklının ve borçlunun gelir kaynakları ve aile durumuna müteallik sair alakalı bilcümle malumat (m. 3/4).”

Gönderici makam, nafaka alacaklısının kendisine yaptığı başvuruyu, gerekli belgelerin mevcut olup olmadığını ve usulüne uygun olarak düzenlenip düzenlenmediğini inceleyecektir. Ayrıca, kendisine yapılan başvurunun, aracı kurumun devletin kanunlarının aradığı bütün koşullara uygunluğunu da kontrol edecek ve eksiklikler varsa tamamlanması için nafaka alacaklısına yardımcı olarak gerekli bütün tedbirleri alacaktır (m. 3/4). Gönderici makam, nafaka alacaklısının talebini gereksiz olarak değerlendirmedeği sürece, gerekli belgeleri nafaka borçlusunun mensup olduğu devletin aracı kurumuna iletacaktır. Gönderici makam, aracı kuruma nafaka alacaklısının talebinin haklı olup olmadığına ilişkin kendi fikrini

²⁹⁷ Esat Şener, “Milletlerarası Hukuk Açısından Nafaka İlamlarının Tenfizi” ,(Nafaka), **TNBHD**, S. 47, 1985, s. 5.

bildirebilir ve nafaka alacaklısının adli yardım ve masraf muafiyetinden yararlandırılmasını da tavsiye edebilir (m. 4).

Aracı kurum gerekli belgeler kendisine iletdikten sonra, nafaka alacaklısı adına hareket ederek nafakanın tahsili için gereken bütün önlemleri alacaktır. Bu bağlamda, aracı kurum öncelikle sulh yoluna gidebilir (m. 6/1). Bu imkan, özellikle nafaka alacağının daha önce bir ilâmla tespit edilmiş olması halinde, bu ilâmın aracı kurum açısından kesin hüküm niteliği taşımadığını göstermektedir. Aracı kurum, borçlu ile ilâmdaki nafaka miktarından daha düşük bir miktar üzerinden de sulh yapma yetkisine sahiptir²⁹⁸.

Yine sözleşmeye göre, nafakanın tahsilini sağlamak için borçlunun bulunduğu devletin kanunlarına göre bir tenfiz kararı ya da tescil usulüne başvurabilir (m. 5/3). Aracı kurum gerekirse borçluya karşı yeni bir nafaka davası da açabilir. Bunların sonucu olarak da her hüküm ve adlî işlemin icrasını sağlayacaktır (m. 6/1). Nafaka alacağının tahsili konusunda yapılacak bütün işlemlerde ve açılacak davalarda uygulanacak hukuk, borçlunun milli hukukudur (m. 6/3). Bu nedenle, uygulamada gönderilen belgeler arasında nafaka borçlusunun milli hukukunun nafaka alacakları konusundaki kanun hükümleri de yer almaktadır²⁹⁹.

Sözleşmenin Türkiye’de uygulanmasında, gönderici makam ve aracı kurum görevini Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü üstlenmiş olup, bu görevin yerel Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla yerine getirileceği, Sözleşmenin tevdi makamı olan Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir³⁰⁰.

Nafaka alacaklısının Türkiye’de, nafaka borçlusunun ise başka bir akit devlet ülkesinde bulunduğu nafaka tahsil işlemlerinde, gönderici makam olarak Cumhuriyet Savcılıkları gerekli belgeleri düzenleyerek Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüne ibraz eder. Gönderici makam

²⁹⁸ Ünal, **agm**, s. 959.

²⁹⁹ Ünal, **agm**, s. 960.

³⁰⁰ 18.05.1994 tarih ve 528 sayılı 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinde ve 190 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye Ekli Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname m. 2.

olarak düzenlenecek belgeler şunlardır: Müracaat dilekçesi yerine geçmek üzere üç suret istem formu, üç suret mahkeme ilâmı veya ara karar örneği ve çevirisi, üç suret dava dilekçesi ve nafaka ilâmının borçluya tebliğ edildiğine dair belgeler ve bu belgelerin çevirisi, üç suret vekâletname ve çevirisi, üç suret nüfus kayıt örneği ve çevirisi, nafaka alacaklısının Türkiye’de milli bir bankada açtırmış olduğu hesap numarası, nafaka alacaklısı ve nafaka borçlusunun birer fotoğrafları ile borçlunun bilinen adresleridir³⁰¹.

Nafaka alacaklısının yabancı devlet ülkesinde, nafaka borçlusunun Türkiye’de bulunduğu nafaka işlemlerinde ise Cumhuriyet Başsavcılığı aracı kurum görevini yerine getirecektir. Cumhuriyet Başsavcılığı, ilgili Genel Müdürlüğe nafaka alacaklısı adına yetki veren vekâletnameye dayanarak Sözleşmenin 6. maddesi uyarınca alacaklı namına nafakanın tahsili için bütün önlemleri alır³⁰². Bu bağlamda, Adalet Bakanlığının ilgili Genel Müdürlüğünün de onayı alındıktan sonra sulh yoluna gidilebilir veya gerekirse Sözleşme m. 5/3’e göre yabancı nafaka kararının tenfizi için tenfiz davası veya yeni bir nafaka davası açılabilir.³⁰³

Nafaka talebi, yabancı devlet mahkemesince verilen bir ilâmdan kaynaklanıyorsa, bir tenfiz davası açılarak alınan tenfiz kararı ile Türkiye’de bulunan borçludan nafaka tahsil edilecektir. Tenfiz davası, MÖHUK m. 50 vd. uyarınca karara bağlanacaktır. Cumhuriyet Başsavcılığı, nafaka alacağını tahsil edebilmek için gerekirse bir nafaka davası da açabilir³⁰⁴. Sözleşmenin 6. maddesinin 3. fıkrasına göre, bu davada uygulanacak hukuk, milletlerarası özel hukuk hükümleriyle birlikte nafaka borçlusunun bulunduğu devletin milli

³⁰¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. dn. 295’te anılan genelge.

³⁰² “...Aracı kurumun dava ve takip yetkisi nafakaya özgüdür...” Yar. 2. HD., 24.05.1991 T., E.1991/10002, K.1991/8344.

³⁰³ “...Aracı kurumun görevleri başlıklı 6. maddeye göre aracı kurum alacaklının verdiği yetki sınırları dahilinde hareket ederek alacaklı namına, nafakanın tahsilini temin için icap eden bütün tedbirleri alır. Bu tedbirler beyanında bilhassa sulh yoluna gider. Gerekirse nafaka davası açar ve takip eder ve nafaka tediyesi ile ilgili her hükmü veya sair adli muameleyi icra ettirir...” Yar. 2. HD., 20.06.1996 T., E.1996/4304, K.1996/6944.

³⁰⁴ “...Yabancı uyruklu ana ile davalının birleşmelerinden doğduğu iddia olunan ve anasının yanında bulunan küçük için nafaka istenmiştir. Dava, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından 1956 yılında hazırlanan ve Türkiye’nin sonradan iltihak ettiği, 26.1.1971 günlü 1331 sayılı Yasayla onanan Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsili ile İlgili Sözleşme uyarınca, aracı kurum sıfatıyla Cumhuriyet Savcısı tarafından açılmıştır...” Yar. 2. HD., 9.12.1986 T., E.1986/10431, K.1986/10872 (Ata Sakmar/ Nuray Ekşi/ İlhan Yılmaz, **age**, s. 267).

hukukudur. MÖHUK m. 19'a göre, nafaka taleplerine nafaka alacaklısının mutad meskeni hukuku uygulanacaktır. MÖHUK m. 14/4'e göre, tedbir nafakasında Türk hukuku uygulanacaktır. Nafaka davasında uygulanacak usul ise Türk usul hukuku olacaktır.

New York Sözleşmesi'nin uygulanmasında Cumhuriyet Savcısının yetkileri, özellikle nafaka alacaklısının ülkesinde düzenlenip gönderici makam tarafından Türkiye'ye yollanan dosyadaki nesebe ilişkin kararlar açısından uygulamada tereddüt yaratabilmektedir. Nafakaya ilişkin talepler Sözleşme çerçevesinde istenebilir; ancak yabancı babalık kararının tenfizi Sözleşme uyarınca istenemez. Savcı, nafaka davası açarak dosyada bulunan ve nesebe ilişkin olan kararı da belgeler arasında ibraz ettiğinde, mahkemeler, babalık davası konusunda Sözleşmenin geçerli olmadığını ve yabancı babalık kararına dair Türk mahkemelerinden verilmiş bir tanıma kararı bulunmadığını ileri sürerek davayı reddedebilmektedirler³⁰⁵.

Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından alınacak bütün bu tedbirlerin sonucu olarak her hüküm ve adli işlemin icrası sağlanacaktır. Mahkemeden nafaka konusunda bir karar alındıktan sonra Cumhuriyet Başsavcılığı cebri icra yoluna başvurarak nafakayı tahsil edip nafaka alacaklısına transfer etmek üzere milli bir bankada depo edecek ve alacaklının bulunduğu yabancı ülkeye transfer ederek Genel Müdürlüğe bilgi verecektir. Cebri icraya rağmen nafakanın tahsil edilememesi halinde ise, icra müdürlüklerine haczin semeresiz kaldığı ve borçlunun haczi kabil malı bulunmadığına dair ayrıntılı bir belge düzenlettirilerek, ilgili yabancı devlet merkezi makamına ulaştırılmak üzere Adalet Bakanlığına gönderilecektir³⁰⁶.

³⁰⁵ Gülören Tekinalp, "Türk Hukukunda MÖHUK'tan İtibaren Milletlerarası Aile Hukukundaki Gelişmeler", **Cumhuriyet'in 75. yıl Armağanı**, 1999, s. 773-774; "...New York Sözleşmesinde tanınan yetki münhasıran nafaka istemine yöneliktir. Babalık davası bakımından davacının Türk mahkemeleri huzurunda dava açması gerekir. Babalık ilişkisini de kapsar biçimdeki yabancı kararın, kanunlara göre temsilci olamayacak Cumhuriyet Başsavcılığının huzuru ile incelenerek tenfizine karar verilmesi doğru değildir..." Yar. 2. HD., 24.12.1992 T., E.1992/12539, K.1992/12910.

³⁰⁶ Bkz. dn. 295'te anılan genelge.

4. Kolaylıklar ve Muafiyetler

Nafaka alacaklısı, sözleşmeye göre yapılacak adli işlemlerde masraftan ve açılacak nafaka davasında teminat yatırmaktan muaf tutulmuştur. Gönderici makamlar ve aracı kurumların, sözleşmeye göre sunmakla yükümlü oldukları hizmetlerin ücreti için de muafiyet getirilmiştir (m. 9)³⁰⁷. Bu muaflık, gönderici ve aracı kurumların hizmetleri ile sınırlı olduğundan, gönderici makam ve aracı kurumun bizzat yapmadıkları giderleri, örneğin bir avukatla iş takip edilmiş olması durumunda avukatlık ücretini, kapsamaz³⁰⁸.

Akit devletler, nafaka olarak tahsil edilen ve nafaka davası için yapılan masrafları karşılamak üzere tahsis edilen paraların transferine birinci derecede öncelik tanıyacaklardır (m. 10).

5. Çekince

Sözleşmenin 17. maddesine göre, akit devletler sözleşmenin maddelerinden birine çekince koyabilir ve bunu Genel Sekretere bildirirler. Genel Sekreter de diğer akit devletleri bu çekinceye haberdar eder. Bu çekinceyi kabul etmeyen akit devlet, çekinceyi kabul etmediğini Genel Sekretere süresi içinde bildirebilir. Bu takdirde sözleşme, çekinceyi koyan akit devlet ile çekinceye itiraz eden akit devlet arasında yürürlüğe girmeyecektir. Ayrıca akit devletler koydukları çekinceleri, Genel Sekretere de bildirmek suretiyle istedikleri zaman geri alabilirler.

Bir akit taraf bu sözleşme hükümlerini diğer akit taraflara karşı ancak kendisinin bu sözleşme ile bağlı olduğu derecede ileri sürebilir ve bu hükümlere dayanarak hak iddia edebilir (m.18).

³⁰⁷ Dinç, **agt**, s. 114.

³⁰⁸ Şener, **Nafaka**, s. 5.

B. Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme

1. Sözleşmeye Katılma

Sözleşme, La Haye Devletler Hususi Hukuku Konferansının Sekizinci Oturumuna katılan devletler tarafından 15 Nisan 1958 tarihinde akdedilmiştir. Sözleşme, bu devletler tarafından onaylanacak ve onay belgeleri Hollanda Dışişleri Bakanlığına tevdi edilecektir (m. 15/2).

Sözleşmenin yürürlüğe girme tarihi, dördüncü onay belgesinin tevdiinden itibaren altmışıncı gündür. Sözleşmeyi sonradan onaylayan imzacı devletler yönünden ise onay belgesinin tevdi tarihinden itibaren altmışıncı gün yürürlüğe girecektir (m. 16/1-2).

La Haye Devletler Hususi Hukuku Konferansının Sekizinci Oturumunda temsil edilmemiş bulunan devletler de bu sözleşmeye katılabileceklerdir. Bu devletler, katılma niyetlerini Hollanda Dışişleri Bakanlığına bir belge ile bildireceklerdir. Bakanlık da diplomatik yolla bu belgenin tasdikli kopyalarını Akit Devletlere gönderecektir (m. 17/1). Sözleşme, katılmak isteyen devlet ve katılmayı kabul eden devletler arasında, katılma belgesinin tevdiinden itibaren altmışıncı gün yürürlüğe girecektir (m.17/2).

Katılma, ancak katılan devletle katılmayı kabul ettiğini beyan eden devletler arasındaki ilişkide geçerli olacaktır (m. 17/3).

Türkiye, Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğüne İlişkin Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin 1958 Tarihli Sözleşmeyi onaylayarak iç hukukunun birer parçası haline getirmiştir³⁰⁹.

2. Sözleşmenin Amacı

Sözleşmenin amacı, çocuklara karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin verilen kararların âkit devletler tarafından karşılıklı olarak tanınması ve tenfizini sağlamaktır. Bu amacın gerçekleştirilmesine yardımcı bir hüküm sözleşmenin 11. maddesinde öngörülmüştür. Bu hükme göre, yabancı

³⁰⁹ Bkz. dn. 265.

nafaka ilâmlarının tenfizi bakımından kararın icra edileceği ülkenin iç hukuk kurallarının veya âkit devletler arasındaki başka milletlerarası sözleşmelerin uygulanmasına bu sözleşme engel olmaz. Böylece nafaka kararlarının tenfizi kolaylaştırılarak nafakaya muhtaç çocukların haklarını gecikmeden elde etmeleri sağlanmak istenmiştir.

3. Sözleşmenin Kapsamı

Sözleşme, 1. maddede sayılan evlenmemiş ve yirmi bir yaşını doldurmamış olan³¹⁰ nesebi sahîh veya gayri sahîh veyahut evlat edinilmiş bir çocuğun uluslararası veya ulusal nitelikteki talebi üzerine verilen kararların tanınması ve tenfizine uygulanacaktır. Sayılan nitelikler dışında kalan nafaka talepleri sözleşmenin uygulama alanı dışındadır. Örneğin, hükümde yer alan mahkeme masrafları, avukatlık ücreti, tazminat gibi konular Sözleşme kapsamına girmeyecektir. Sözleşmenin 1. maddesinin son fıkrasında da, sözleşmenin civar hısımlar arasındaki nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararlara uygulanmayacağı belirtilmiştir. Böylece, eş ve kardeşe karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararlar sözleşmenin konusu dışında bırakılmıştır ve sözleşmeye göre tenfize konu olamayacaktır.

Nafaka yükümlülüğünü değiştiren kararlar bakımından da sözleşmenin öngördüğü tanıma ve tenfiz şartları ile usulü uygulanacaktır (m. 8).

Nafaka borcu bakımından ise, sözleşmenin 1. maddesinin ikinci fıkrasında, tanıma ve tenfizin münhasıran kararın nafaka yükümlülüğü konusundaki kısmı bakımından mümkün olacağı, yabancı kararın nafaka yükümlülüğü dışındaki hükümlerinin tanınması ve tenfizinin sözleşmenin kapsamı dışında kaldığı belirtilmiştir. Örneğin, yabancı mahkeme kararında boşanma, ayrılık hükümleri ya da eşe nafaka verilmesine ilişkin hükümler de yer alabilir. Şu halde bu kararın sadece çocuğa nafaka verilmesine ilişkin içerdiği hüküm sözleşme çerçevesinde tanınıp tenfiz edilebilecektir. Yabancı

³¹⁰ Sözleşmede rüşt yaşı olarak yirmi bir yaştan söz edilmesi, rüşt yaşını yüksek tutan taraf devletler için imkan tanıyan bir belirlemedir. Bu belirleme, Medeni Kanunumuzun on sekiz yaş kuralı gibi rüşt yaşının daha düşük kabul edildiği devlet kanunlarının kurallarını değiştirmez.

mahkeme kararının bunun dışındaki konulara ilişkin hükümlerine, tanıma ve tenfiz talep edilen hukukun milletlerarası özel hukuk kuralları uygulanacaktır.

MÖHUK'ta ise nafaka alacaklısı ve nafaka talebinin türü konusunda bir sınırlama yoktur. Sözleşmeye taraf olmayan devletlerden verilen nafaka kararları ile sözleşmenin kapsamı dışında kalan nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine MÖHUK'un genel nitelikteki tanıma-tenfiz hükümleri uygulanacaktır.

4. Sözleşmeye Göre Tanıma ve Tenfiz Şartları

Sözleşmenin 2. maddesine göre, âkit devletlerden birinden verilen ve diğer bir âkit devlette ileri sürülen 1. maddedeki nitelikleri taşıyan nafakaya ilişkin kararlar, 2. maddede sayılan şartları taşıdığı takdirde, esasa ilişkin bir incelemeye tabi tutulmayacak ve âkit devletçe hakkında tanıma ve tenfiz kararı verilecektir.

Sözleşmenin 1. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkrasında yer alan hükümler de 2. madde ile getirilen kuralı tamamlayıcı niteliktedir.

Tenfiz kararı verecek merciin incelemesi 2. maddedeki şartlar ile 4. maddede sayılan belgeler ile sınırlıdır (m.5). Tanıma ve tenfiz şartları 2. maddede beş bent halinde sayılmıştır:

a. Kararı Veren Merciiin Yetkili Olması

Sözleşmenin 2. maddesinin birinci bendinde yer alan bu şart, kararı vermiş olan merciin bu sözleşme uyarınca yetkili olması şeklinde ifade edilmiştir. Tanınıp tenfiz edilecek nafaka kararının bu sözleşmeye göre yetkili kabul edilen bir mercii tarafından verilmemiş olması halinde tanıma ve tenfiz mümkün olmayacaktır.

Çocuklar hakkında nafaka kararı vermeye yetkili merciiler sözleşmenin 3. maddesinde sınırlı bir şekilde sayılmıştır. Buna göre:

1. Davanın açıldığı sırada nafaka borçlusunun mutad meskeninin bulunduğu devletin ülkesi dahilindeki merciler,
2. Davanın açıldığı sırada nafaka alacaklısının mutad meskeninin bulunduğu devletin ülkesi dahilindeki merciler,

3. Nafaka borçlusunun açık olarak veya yetki itirazında bulunmaksızın davanın esasına girmekle kabul ettiği merciden verilen nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi mümkün olabilecektir.

MÖHUK'ta ise yabancı kararın yetkili mahkemeden verilmiş olması şartı kural olarak aranmamıştır. Yabancı kararın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması veya davalının itiraz etmesi şartıyla kendisine (aşırı) yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmiş olmaması halinde karar yetkili mahkemeden verilmiş sayılacaktır. Zaten, nafaka konusunda Türk mahkemelerinin münhasır yetkisi yoktur. MÖHUK'a göre yetki bakımından araştırılacak tek şart aşırı yetkiye ilişkindir. Bu araştırma da davalının itirazına bağlanmıştır. Sözleşmenin amacı çocuğa karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararların tanınması ve tenfizini kolaylaştırmaktır. Sözleşmenin, kararın icra edileceği devletin iç hukuk kurallarının uygulanmasına engel olmayacağına dair 11. madde hükmü de dikkate alındığında, tanıma ve tenfizi kolaylaştırmak amacıyla MÖHUK hükmünün uygulanması yerinde olacaktır. Ancak Sözleşmede belirtilen yetkili merciler MÖHUK'ta bahsedilen aşırı yetkili mercilerin tespitinde uygulama açısından fikir verebilir.

Sözleşmede nafaka kararı veren merciden söz edilmiş, ancak bu mercinin MÖHUK'ta olduğu gibi (m. 50) mutlaka mahkeme olması gerektiği yönünde bir hüküm getirilmemiştir. Kıta Avrupası sistemlerinde mahkemeler yanında vesayet makamları, gençlik teşkilatları gibi kuruluşların da nafaka konusunda karar verme yetkileri vardır³¹¹. Bu kapsamda, sadece mahkemelerden değil, idari makamlardan verilen nafaka kararlarının da sözleşmenin uygulama alanına girdiği kabul edilmektedir³¹². Ancak bu hükmün Türkiye'de uygulanması düşünülemez. Çünkü Türk hukukunda idari mercilere nafaka takdir ve tayin etmek yetkisi tanınmamıştır³¹³.

Sözleşmenin 13. maddesine göre ise, her âkit devlet, nafaka konusunda hüküm verecek yetkili mercilerini bildirecektir.

³¹¹ Ünal, **agm**, s. 963.

³¹² Nomer/ Şanlı, **age**, s. 163.

³¹³ Şener, **Nafaka**, s. 7.

b. Kararın Savunma Haklarına Uygun Olarak Verilmiş Olması

MÖHUK'ta yer alan tebligat, temsil ve gıyapta veya yoklukta karar almaya ilişkin savunma haklarına uyulmuş olmasına ilişkin şart benzer şekilde sözleşmede de yer almıştır. Davalı tarafın kararı veren devlet kanunlarına göre usulü dairesinde mahkemeye çağrılmış veya temsil edilmiş olması gerekir (m.2/2. bent).

Söz konusu bentte, kararın davalının gıyabında verilmiş olması halinde, tenfiz mercinin, davanın cereyanına göre, davalının kendi kusuru olmaksızın takibattan habersiz kalmış veya kendisini savunmamış olduğuna kanaat getirirse tanıma ve tenfizi reddedebileceği de belirtilmiştir. Buna ilişkin olarak, kararın gıyaben verilmesi halinde, tanıma ve tenfiz talep eden davacının, dava dilekçesinin kararı veren devletin kanunlarına göre usulüne uygun olarak tebliğ edildiğini tespit edecek nitelikteki belgeleri de talebine eklemesi gerekir (m. 4/3. bent).

MÖHUK'ta bu savunma haklarına uyulmamış olmasının tanıma ve tenfizin reddine sebep olması, davalının bu konudaki itirazına bağlı tutulmuştur (m. 54/ç). MÖHUK uygulamasında, davalının itirazı yoksa belirtilen savunma haklarına uyulmamış olması kamu düzenine açıkça aykırılık kavramı içerisinde değerlendirilebilir. Sözleşmede ise davalının itirazı aranmamıştır. Bu durumda, sözleşme hükümleri uygulanacaktır.

c. Kararın Verildiği Devlette Kesin Hüküm Kuvvetini Kazanmış Olması

MÖHUK'ta yabancı ilâmın kesinleşmiş olması tanıma ve tenfiz için aranan ön şartlardan biridir. Sözleşmede de kural olarak, nafaka kararının, verildiği devlet kanunlarına göre kesin hüküm teşkil etmesi gerekir. Bununla beraber, tenfiz mercinin mensup olduğu devlette, kanun yollarının açık bulunmasına rağmen geçici icra kabiliyeti olan kararlar verilebiliyor veya ihtiyati tedbirler alınabiliyorsa tenfiz mercii, diğer akit devletlerden verilen bu tür kararlar hakkında tenfiz kararı verecektir (m. 2/3. bent). Böylece, MÖHUK'a göre tenfizi mümkün olmayan kesinleşmemiş nitelikteki çocuğa

karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararlar sözleşmeye göre Türkiye’de tanınıp tenfiz edilebilecektir.

d. Kararın İleri Sürüldüğü Devlette Konusu ve Tarafları Aynı Olan Bir Karara Aykırı Olmaması

Tanınması ve tenfizi talep edilen yabancı nafaka kararı, tanıma ve tenfizin talep edildiği devlette konusu ve tarafları aynı olan bir davada verilen karara aykırı hükümler içeriyorsa, yabancı kararın tanınması ve tenfizi reddedilecektir. Bu esas, tenfiz devletinin kararına öncelik tanınarak farklı devletlerden aynı konuda verilen nafaka kararlarında çelişkinin önlenmesi ve yeknesaklık sağlanması amacına yöneliktir³¹⁴.

Ayrıca, nafaka kararının tefhiminden önce, kararın ileri sürüldüğü devlette derdest olan başka bir nafaka davası varsa, tanıma ve tenfiz yine reddedilebilir (m.2/ 4. bent).

MÖHUK’ta yer verilmeyen bu şartlar, uygulamada ancak kamu düzenine açıkça aykırılık nedeniyle tanıma-tenfizin reddine neden olabilir³¹⁵.

e. Kararın Kamu Düzenine Aykırı Olmaması

Sözleşmenin 2. maddesinin son bendinde yer alan bu şarta göre, karar ileri sürüldüğü devletin kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil ediyorsa, tanınıp tenfiz edilmeyecektir. Tanınıp tenfiz edilecek kararın hukuki sonuçlarının tenfiz devletinin kamu düzenini ihlal etmemesi gerekir.

5. Tanıma ve Tenfiz Usulü

Sözleşme başka bir şekil öngörmediği sürece, tenfiz usulüne tenfiz merciinin bulunduğu devletin kanunu uygulanacaktır (m. 6). Bu durumda, tanıma-tenfiz usulüne MÖHUK’un ilgili hükümleri uygulanacaktır.

Sözleşmede uygulama makamları öngörülmemiştir. Nafaka alacaklısı bizzat, vekili ya da 1956 tarihli New York Sözleşmesindeki uygulama

³¹⁴ Ünal, **agm**, s. 964.

³¹⁵ Bkz. s. 40.

makamları aracılığı ile yabancı nafaka ilâmının tanınması veya tenfizini yetkili Türk mahkemelerinden talep edebilir³¹⁶.

Tenfiz kararı verecek merciin incelemesi, 2. maddede sayılan şartlar ve 4. maddede belirtilen tenfiz talebine eklenmesi gereken belgelerle sınırlıdır (m.5). Bunlar dışında, tenfiz mercii nafaka kararının esasını inceleyemez (m. 2).

Tenfizi talep edilen karar, nafakanın belirli aralıklarla ödenmesine ilişkinse, verilecek tenfiz kararı muaccel olan nafaka borçları hakkında olduğu gibi henüz vadesi gelmeyen nafaka borçları hakkında da hüküm ifade edecektir.

Sözleşmenin 6. maddesinin 2. fıkrasına göre, hakkında tenfiz kararı verilmiş olan nafaka kararı, tenfizin talep edildiği ülkenin yetkili makamlarından verilmiş kararlarla aynı kuvvete sahip olacak ve aynı sonuçları meydana getirecektir.

6. Kolaylıklar ve Muafiyetler

Sözleşmenin 9. maddesinde adli yardım ve teminata ilişkin kolaylıklar getirilmiştir. Kararın verildiği ülkede adli yardımdan yararlanmış olan taraf, kararın bu sözleşmeye göre tenfizi usulünde de bundan yararlanabilecektir. Ayrıca, sözleşmeye göre kararın tenfizini talep eden tarafın teminat göstermesine de gerek yoktur.

Bunun yanında sözleşmede, tenfiz usulüne göre elde edilecek belgeler tasdik ve vizeden muaf tutulmuştur.

Akit devletler, çocuklar için hükmedilen nafaka paralarının transferini kolaylaştırmakla yükümlü tutulmuştur (m. 10).

7. Çekince

Sözleşmenin 18. maddesine göre, sözleşmeyi onaylayan veya ona sonradan katılan her devlet, nafaka alacaklısının oturduğu yer sebebiyle yetki kazanmış diğer bir akit devletin merciinden verilen kararların tanınması ve

³¹⁶ Bkz. dn. 295'te anılan genelge.

tenfizi konusunda sözleşmenin uygulanmasını istemediğini bildirebilir. Bu tür bir çekince koyan devlet, kendi ülkesinin yetkili mercileri nafaka alacaklısının oturduğu yer sebebiyle yetkili olduğu zaman, bunların verdiği kararlara sözleşmenin uygulanmasını isteyemeyecektir (m. 18/2).

8. Fesih

Sözleşme, usulüne uygun olarak yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıllık süreyle yürürlükte olacaktır. Feshedilmedikçe de beşer yıllık sürelerle zımnen yenilenecektir. Fesih, beş yıllık sürenin bitiminden en az altı ay önce Hollanda Dışişleri Bakanlığı'na bildirilecektir. Fesih, ülkeyle veya bazı ülkelerle sınırlanabilir (m.19).

C. Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşme

1. Sözleşmeye Katılma

Sözleşme, 2 Ekim 1973 tarihinde La Haye Devletler Özel Hukuku Konferansının on ikinci dönem toplantısında akdedilmiştir. Sözleşme, La Haye Devletler Özel Hukuku Konferansının on ikinci dönem toplantısı sırasında, Konferansın üyesi olan devletlerin imzasına açıktır (m. 30/1). On ikinci dönem toplantısından sonra Konferansa üye olan veya Birleşmiş Milletler Teşkilatına veya onun bir ihtisas kuruluşuna mensup veya Uluslararası Adalet Divanının Statüsüne taraf olan her devlet, bu sözleşmeye 35. maddenin 1. fıkrası uyarınca yürürlüğe girmesinden sonra da katılabilir (m. 31/1).

Sözleşmenin 30. maddeye göre onay, kabul veya tasvip belgeleri ile 31. maddeye göre sözleşmeye katılma belgesi Hollanda Dışişleri Bakanlığına tevdi edilecektir. Sözleşme, 30. maddedeki onay, kabul veya tasvip belgelerinden üçüncüsünün tevdiini izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü yürürlüğe girecektir (m. 35/1). Sözleşme, onu sonradan onaylayan, kabul eden veya tasvip eden her imzalayan devlet için, onay kabul veya tasvip belgesinin tevdiini izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü, katılan her

devlet için ise, 31. maddede öngörülen sürenin hitamını izleyen üçüncü takvim ayının birinci günü yürürlüğe girecektir (m. 35/2).

Türkiye, Nafaka Yükümlülüğüne İlişkin Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin 1973 Tarihli Sözleşmeyi onaylayarak iç hukukunun birer parçası haline getirmiştir³¹⁷.

2. Sözleşmenin Amacı

Sözleşmenin amacı sözleşmenin giriş bölümünde belirtildiği üzere; büyüklere karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararların karşılıklı olarak tanınması ve tenfizini sağlamak ve 1958 tarihli Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Sözleşmenin hükümleriyle uyum sağlamaktır. Aynı devletlerin her iki sözleşmeye de taraf olmaları halinde taraf olan devletler açısından 1973 tarihli Sözleşme, 1958 tarihli Sözleşmenin yerini alacaktır³¹⁸.

3. Sözleşmenin Kapsamı

Sözleşmenin 1. maddesine göre, nesebi sahih olmayan bir çocuğa karşı nafaka yükümlülüğü de dahil olmak üzere, aile, hısımlık, evlilik veya sıhriyet ilişkisinden doğan nafaka yükümlülüğü sözleşmenin kapsamını teşkil etmektedir. Böylece, 1958 tarihli sözleşmenin kapsamı genişletilmiş olup, belirtilen ilişkilerden doğan tüm nafaka talepleri sözleşmenin kapsamına alınmıştır.

Sözleşme, nesebi sahih olmayan bir çocuğa karşı nafaka yükümlülüğü dahil, aile, hısımlık, evlilik veya sıhriyet ilişkilerinden doğan nafaka yükümlülüğü konusundaki kararların tanınması ve tenfizine uygulanacaktır. MÖHUK'ta ise nafaka talebinin türü konusunda bir sınırlama getirilmemiştir. Sözleşmeye taraf olmayan devletlerin mahkemelerinden verilen nafaka kararlarının tanınması ve tenfizine MÖHUK'un genel nitelikteki tanıma-tenfiz hükümleri uygulanacaktır.

³¹⁷ Bkz. dn. 266.

³¹⁸ Çelikel, **Tanıma ve Tenfiz**, s. 1; David F. Cavers, “Draft Convention on the Recognition and Enforcement of Decisions Relating to Maintenance Obligations”, (Draft Convention), **The American Journal of Comparative Law**, Vol. 21, 1973, s.155.

Sözleşmede hem adlî hem de idarî merciler tarafından verilmiş olan nafaka kararlarının tanınip tenfiz edilebileceği ifade edilmiştir (m. 1/1). Böylece MÖHUK'un sadece mahkemeden verilen kararların tanınip tenfiz edilebileceğine ilişkin düzenlemesinden farklı, ancak amacına ve nafakanın toplumsal ilişkilerdeki özelliğine uygun olan bir esas benimsenmiştir³¹⁹.

Ayrıca, sadece nafaka borçlusu ile nafaka alacaklısı arasındaki kararların değil, bir kamu kurumu tarafından nafaka alacaklısına yapılmış ödemelerin nafaka borçlusu tarafından iadesine hükmeden kararların tanınması ve tenfizi de sözleşmenin kapsamına dahil edilmiştir (m. 1). Sözleşmenin bu özelliğinin pratik önemi büyüktür³²⁰. Sözleşmeye taraf bazı devletlerde kamu kurumlarına ilişkin bu tanıma-tenfiz usulünün uygulaması, nafaka alacaklısı ile nafaka borçlusu arasındaki kararlara oranla daha yaygın olabilmektedir³²¹.

Kararda nafakanın yanında babalığa, boşanmaya veya ayrılığa da karar verilmiş olabilir. Sözleşmeye göre, ilâmın sadece nafakaya ilişkin bölümünün tanınması ve tenfizi istenebilir.

Sözleşme tanıma ve tenfizi, adlî veya idarî merciler önünde yapılmış sulhler için de mümkün kılmıştır (m. 1/2). Örneğin, noterde yapılan nafaka anlaşmaları da şartları varsa tanınip tenfiz edilebilecektir³²².

Sözleşme, akit olmayan bir devlette verilmiş veya yapılmış olan, önceki bir kararı veya sulhü değiştiren kararlara veya sulhlere de uygulanır (m. 2/2).

Karar veya sulhün münhasıran nafaka yükümlülüğüne ilişkin olmaması halinde, sözleşmenin etkisi sadece nafaka yükümlülüğü ile sınırlıdır (m. 3). Karar veya sulhün sadece nafaka yükümlülüğüne ilişkin hükümleri bu sözleşmeye göre tanınip tenfiz edilecektir. Nafaka yükümlülüğü dışındaki hükümler ise bu sözleşmenin konusuna girmediğinden iç hukuk kurallarına göre tanınip tenfiz edilecektir.

³¹⁹ Çelikel, **Tanım ve Tenfiz**, s. 4.

³²⁰ Cavers, **United States**, s. 871.

³²¹ Cavers, **Draft Convention**, s. 154.

³²² Cavers, **Draft Convention**, s. 156.

Sözleşme nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararın verildiği tarihe bakılmaksızın uygulanacaktır (m. 24/1). Karar, kararın verildiği devletle tanıma ve tenfiz talep edildiği devlet arasında sözleşmenin yürürlüğe girmesinden önce verilmişse, sadece yürürlüğe giriş tarihinden sonra muaccel olacak nafaka borçları sözleşmeye göre tenfiz edilebilecektir (m. 24/2).

4. Sözleşmeye Göre Tanıma ve Tenfiz Şartları

Sözleşmenin düzenleyiş tarzına göre, tanıma ve tenfiz şartları olumlu ve olumsuz şartlar olarak gruplandırılabilir:

a. Olumlu Şartlar

(1) Nafaka Kararının Sözleşmeye Göre Yetkili Sayılan Bir Mercii Tarafından Verilmiş Olması

Yetkili sayılan merciler, sözleşmenin 7. ve 8. maddelerinde belirtilmiştir:

- Nafaka borçlusunu veya alacaklısının mutad meskeninin davanın açıldığı sırada kararın verildiği devlette bulunması halinde, kararın verildiği devletin mercii (m. 7/1. bent),

- Nafaka borçlusunu veya alacaklısının davanın açıldığı sırada kararın verildiği devlet vatandaşlığını haiz olması halinde, kararın verildiği devletin mercii (m.7/2. bent),

- Davalının açıkça veya yetki konusunda hiçbir itirazda bulunmaksızın davanın esasına girmek suretiyle yetkisini kabul ettiği devletin mercii (m. 7/3. bent),

-Nafaka kararını veren akit devletin, talep edilen devletin hukukuna göre yetkili kabul edilen mercii (m.8), sözleşmenin uygulanması bakımından yetkili sayılacaktır.

7. maddenin nafaka kararları için yürürlükte olduğu, boşanma, ayrılık, evliliğin butlanı gibi kararlarla birlikte verilen nafaka kararları hakkında 8.

maddedeki yetki kuralının yürürlükte olduğu belirtilmektedir³²³. Ancak bu kural boşanma gibi kararlar açısından değil, yalnız nafaka kararları açısından geçerli olacaktır.

Nafaka kararını veren merciin yetkisinin Sözleşmede belirtilenlerden farklı bir esasa dayanması, Sözleşmeye göre nafaka kararının tanınması ve tenfizine engel değildir. Sözleşmenin 7. ve 8. maddesinde öngörülen mercilerden biri olması yeterlidir. Örneğin, davanın tebliği anında nafaka borçlusunun kararın verildiği devlet ülkesinde bulunması sözleşmedeki yetkiye ilişkin şartlardan biri değildir. Ancak, borçlunun mutad meskeni de o devlette bulunuyorsa (m.7/1. bent), sözleşmedeki yetki şartı da karşılanmış olacaktır³²⁴.

MÖHUK'ta ise sözleşmede olduğu gibi nafaka kararını vermeye yetkili merciler sayılmamıştır. Kararın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması veya davalının itirazı üzerine yapılan incelemede kendisine aşırı yetki tanıyan bir devlet mahkemesince verilmemiş olması yetki şartının gerçekleşmiş olması için yeterlidir (m. 54/b). Sözleşme, nafaka kararının tanınması ve tenfizini sağlamak için tenfiz devletinin hukukunun uygulanmasına engel değildir (m. 23). Önemli olan sözleşmenin amacı olan nafaka kararlarının tanınmasının ve tenfizinin kolaylaştırılmasıdır. Sözleşmenin getirdiği bu imkan doğrultusunda, eğer tenfiz devletinin hukuku, nafaka alacaklısının nafaka kararının tanınması ve tenfizi kararını elde etmesine daha müsaitse sözleşme hükümleri yerine tenfiz devletinin hukuku uygulanabilmelidir. Bu nedenle yetki konusunda MÖHUK hükmünün uygulanması daha isabetli olacaktır. Sözleşmede sayılan yetkili merciler ise davalının itirazı üzerine merciin yetkisinin aşırı olup olmadığını tespitinde takdir hakkını kullanırken hakime yardımcı olabilir.

³²³ Çelikel, **Tanım ve Tenfiz**, s. 4.

³²⁴ Cavers, **Draft Convention**, s. 155.

(2) Karar Hakkında Verildiği Devlette Mutad Kanun Yollarının Tüketilmiş Olması

Nafaka kararının sözleşmeye göre tanınıp tenfiz edilebilmesi için, kararın verildiği devlette karara karşı mutad kanun yollarına başvurma imkanının bulunmaması şarttır. Yani nafaka kararının verildiği devlet ülkesinde kesinleşmiş olması gerekir (m. 4/2. bent). Kararın tanınması ve tenfizini talep eden taraf da, karara karşı verildiği devlette mutad kanun yollarına başvurulamayacağını ve gerekiyorsa kararın bu devlette icra edilebilir olduğunu gösteren bir belgeyi, tanıma ve tenfiz talebine eklemelidir (m. 17/2. bent).

4. maddenin son fıkrasında ise kesinleşme şartına bir istisna getirilmiştir. Buna göre, nafaka kararına karşı mutad kanun yolları açık olmasına rağmen, geçici olarak icra edilebilen ara kararları ve geçici tedbirler de, tanıma ve tenfizin talep edildiği devlette bu tür kararların verilebilir ve icra edilebilir olması halinde sözleşmenin kapsamında sayılmıştır. Ara karar niteliğindeki ihtiyati tedbir nafakası kararları Türk hukukuna göre de verilmekte ve icra edilmektedir. Bu nedenle taraf devletlerden verilen kesinleşmemiş nitelikteki bu tür kararlar sözleşmeye göre Türkiye’de tanınıp tenfiz edilebilecektir. Sözleşmeye taraf olmayan devletlerden verilen nafaka kararlarının Türkiye’de tanınması ve tenfizi için ise verildiği devlet hukukuna göre kesinleşmiş olması gerekecektir (MÖHUK m. 50).

b. Olumsuz Şartlar

5. maddede yer alan şartların varlığı halinde ise tanıma ve tenfiz talebi reddedilebilir. Buna göre:

- Kararın tanınması veya tenfizinin talep edildiği devletin kamu düzeniyle açıkça bağdaşmaması (m. 5/1. bent),
- Kararın usul işlemlerinde yapılan bir hilenin sonucu olması (m. 5/2. bent),
- Tarafları ve konusu aynı olan bir davanın, daha önce talep edilen bir devletin merciinde açılmış ve görülmekte olması (m. 5/3. bent),

- Kararın talep edilen devlette veya talep edilen devletteki tanıma ve tenfiz için gerekli olan şartlara sahip olsa dahi başka bir devlette, aynı konuda ve aynı taraflar arasında verilmiş bir kararla bağdaşmaması (m. 5/ 4. bent) halinde sözleşmeye göre tanıma ve tenfiz talebi reddedilebilir.

MÖHUK'ta yer alan kamu düzenine açıkça aykırı olmama şartına (m. 54/c) sözleşmede de olumsuz bir şekilde kaleme alınarak yer verilmiştir.

Nafaka kararının usul işlemlerinde yapılan bir hile sonucu alınmış olması, kararın tanınması ve tenfizine engel bir sebep olarak sayılmıştır. MÖHUK'ta savunma haklarına ilişkin olarak m. 54/ç'de yer alan şart ise daha dar kapsamlıdır, savunma haklarının tamamını kapsamamaktadır. Söz konusu hükümde, sadece aleyhine tenfiz talep edilen kişinin ilâmın verildiği yabancı mahkemeye usulüne uygun olarak çağrılıp temsil edilmemesi ve yine o yer kanunlarına aykırı bir şekilde gıyabında veya yokluğunda karar verilmesinin davalının itirazı şartıyla tenfizin reddine sebep olacağı düzenlenmiştir. Bunun dışındaki hallerin, kamu düzenine aykırılık kavramı içerisinde ele alınabileceği ileri sürülmektedir³²⁵. Bu bakımdan sözleşmenin kapsamına giren hususlarda sözleşme hükümlerinin uygulanması yerinde olacaktır.

Tanıma-tenfizin talep edildiği devlette tarafları ve konusu aynı olan derdest bir dava bulunması ve kararın tenfiz devletinde veya başka bir devlette tarafları ve konusu aynı olan daha önce verilmiş bir kararla bağdaşmaması hallerine ise MÖHUK'ta yer verilmemiş olmakla birlikte, bu hallerin de MÖHUK uygulamasında kamu düzenine açıkça aykırılık olarak değerlendirilebileceği belirtilmektedir³²⁶.

5. Tanıma ve Tenfiz Usulü

Sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadığı sürece, nafaka kararının tanınması ve tenfizi usulüne tanıma ve tenfizin talep edildiği devletin hukuku uygulanacaktır (m. 13). Bu durumda, tanıma-tenfiz usulüne MÖHUK'un ilgili hükümleri uygulanacaktır.

³²⁵ Bkz. s. 44.

³²⁶ Bkz. s. 40.

Yine, sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadığı sürece, tanıma ve tenfizin talep edildiği devlet mercii nafaka kararı hatalı bile olsa³²⁷, kararın esasını inceleyemeyecektir (m. 12). Aynı esas, önünde yapıldıkları mercii tarafından da esası incelenemeyen sulhler için de geçerlidir (m.1/2).

Ayrıca, tanıma ve tenfizin talep edildiği devletin mercii, nafaka kararının verildiği devletin kendi yetkisini tespit için dayandığı vakıalarla bağlı olacaktır (m. 9).

Nafaka kararının kısmen tanınması veya tenfizi talep edilebilir (m. 14). Karar, nafaka konusunda birden fazla talebe ilişkinse ve tanıma ve tenfiz bu taleplerin tümü için kabul edilemiyorsa, sözleşme kararın tanınabilecek ve tenfiz edilebilecek kısmına uygulanacaktır (m. 10).

Nafaka kararının tanınması ve tenfizini talep eden taraf, 17. maddede belirtilen belgeleri tanıma ve tenfiz talebine eklemelidir. Tanıma ve tenfizin talep edildiği devlet mercii, söz konusu belgelerin ibraz edilmesi için gerekirse belirli bir süre tayin eder (m. 17/2).

Nafaka kararının gıyapta verilmiş olması halinde, dava dilekçesinin gaip olan tarafa kararın verildiği devletin hukukuna uygun şekilde tebliğ edildiği ve gaip olan tarafa savunması için yeterli süre verildiği takdirde, tanınıp tenfiz edilebilir (m. 6). Aksi takdirde, kararın tanınması ve tenfizi, usul işlemlerinde hile yapılmış olması nedeniyle reddedilebilir (m. 5/ 2. bent). Bu nedenle, gaip olan tarafa usulüne uygun şekilde tebligat yapıldığını gösteren belgenin de tanıma ve tenfiz talebine eklenmesi gerektiği öngörülmüştür (m. 17/ 3. bent).

Nafaka kararında nafakanın belirli aralıklarla ödenmesinin öngörülmesi halinde, sözleşmeye göre verilecek olan tenfiz kararı birikmiş nafaka borçlarıyla birlikte işleyecek nafaka borçları hakkında da hüküm ifade edecektir (m. 11).

³²⁷ Cavers, **Draft Convention**, s. 156.

6. Kolaylıklar ve Muafiyetler

Nafaka alacaklısı, nafaka kararının verildiği devlette adli yardım veya masraf muafiyetinden kısmen dahi yararlanmışsa, tanıma ve tenfize ilişkin işlemler sırasında da tanıma ve tenfizin talep edildiği devletin öngördüğü en ziyade yardımdan ve en geniş muafiyetten yararlanacaktır (m. 15). Bu nedenle, nafaka alacaklısının nafaka kararının verildiği devlette adli yardımdan veya masraf muafiyetinden yararlandığını gösteren belgeyi de tanıma ve tenfiz talebine eklemesi gerekir (m. 17/ 4. bent).

Sözleşmeye göre, tanıma ve tenfizin talep edildiği devlette nafaka alacaklısından kefalet ve teminat da istenemeyecektir (m. 16).

Mevzuatı para transferine kısıtlamalar koyan akit devletler, nafaka olarak ödenecek ve nafaka talebi için yapılan masrafları karşılamak üzere tahsis edilen paraların transferine birinci derecede öncelik tanıyacaklardır (m. 22).

7. Çekinceler

Her âkit devlet, 26. maddede sayılan hallerde tanıma ve tenfiz talebini reddetme hakkını saklı tutabilir:

- Nafaka alacaklısının evliliğinden veya yirmi bir yaşını bitirdikten sonraki döneme ait olup, eşi veya eski eşi dışındaki bir borçlu tarafından verilmesi gerekli nafakaya ilişkin kararlar ve sulhler,
- Civar hısımları ve sıhri hısımlar arasındaki nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararlar ve sulhler,
- Belirli aralıklarla nafaka ödenmesini hükme bağlayan kararlar ve sulhler.

Sayılan bu hallerden biri için çekince koyan akit devlet, Sözleşme taraf devletlere karşılıklı yükümlülükler yüklediği için³²⁸, kendi çekincesine konu olan karar ve sulhlere Sözleşmenin uygulanmasını talep edemez (m. 34/2). Her akit devlet, koyduğu çekinceyi, Hollanda Dışişleri Bakanlığına bildirmek suretiyle her zaman geri alabilir (m. 34/3).

³²⁸ Cavers, **Draft Convention**, s.155

Türkiye de Sözleşmeyi onaylarken m. 26/2 ve m. 26/3'teki konularda verilmiş olan nafaka kararları ve sulhler için çekince koymuştur³²⁹. Bu konulara ilişkin yabancı nafaka kararları MÖHUK hükümlerine göre tanınıp tenfiz edilecektir.

8. Fesih

Sözleşme yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıl boyunca yürürlükte olacaktır. Feshedilmedikçe de beşer yıllık sürelerle zımnen yenilenecektir. Fesih, beş yıllık sürenin bitiminden en az altı ay önce Hollanda Dışişleri Bakanlığı'na tebliğ edilecektir. Fesih, sözleşmenin uygulandığı bazı bölgelerle sınırlanabilir (m.36).

D. Çocuklara Karşı ve Aile İlişkilerinden Doğan Her Türü Nafaka

Alacağının Uluslararası Alanda Tahsili Hakkında La Haye Sözleşmesi

1. Ön Açıklama

Mevcut La Haye Sözleşmeleri ile 1956 tarihli New York Sözleşmesinin uygulanması ve denetimine ilişkin problemlerin varlığı, özellikle New York Sözleşmesi sisteminin artık ihtiyaçları karşılamaması ve nafakanın tahsilinde gelişen bilgi teknolojilerinden yararlanma ihtiyacı sonucunda nafakanın uluslararası alanda tahsili konusunda yeni bir sözleşme hazırlanması La Haye Devletler Özel Hukuku Konferansının 19. oturumunda kararlaştırılmıştır³³⁰. Bu Sözleşme, 23 Kasım 2007 tarihinde, La Haye Devletler Özel Hukuku Konferansı'nın 21. oturumunda imzalanmıştır³³¹. Sözleşme, ayrıntılı olarak incelediğimiz Türkiye'nin taraf olduğu ve hukuk düzenimizin parçası haline gelen 1958 ve 1973 tarihli Nafaka Kararlarının

³²⁹ Çelikel, **Tanma ve Tenfiz**, s. 3.

³³⁰ Alegria Borrás/ Jennifer Degeling; "Explanatory Report on the Convention on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance", (Erişim) <http://hcch.e.vision.nl/upload/expl38e.pdf>, 30 Nisan 2010, s. 6; William Duncan; "The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance. Comments on its Objectives and Some of its Special Features", **Yearbook of Private International Law**, Vol. 10, 2008, s. 317.

³³¹ Sözleşmenin İngilizce metni için bkz. http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=131.

Tanınması ve Tenfizine İlişkin La Haye Sözleşmeleri ile 1956 tarihli Nafaka Alacaklarının Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesinin kapsamına giren hususların tek bir sözleşme altında düzenlenmesi olarak ifade edilebilir. Yeni sözleşme, bu sözleşmelerdeki tüm ilkelerle uyumlu olmakla birlikte, çocuk ve yetişkinlerin nafaka alacağıının korunması bakımından daha ileri ve önemli bir adımdır. Sözleşme şu ana kadar, Konferansa üye ülkelerden Amerika Birleşik Devletleri, Norveç ve Ukrayna ile Konferansa üye olmayan ülkelerden Burkina-Faso tarafından imzalanmıştır. Türkiye henüz sözleşmeye taraf değildir. Ancak 2007 tarihli sözleşme, taraf devletler arasında yürürlüğe girmesiyle birlikte bu üç sözleşmenin yerini alacaktır (m. 48-49). Bu nedenle, sözleşmenin Türk hukukunda da incelenmesi önem kazanmıştır. Bu bölümde yapılacak açıklamalar, sözleşmenin Türkiye'de yürürlüğe girmesi halinde pozitif hukuk bakımından önem taşıyacaktır.

2. Sözleşmenin Amacı

Sözleşmenin amacı, 1. maddesinde de belirtildiği üzere, çocuklara karşı ve aile ilişkilerinden doğan her türlü nafaka alacağıının uluslararası alanda tahsilini temin etmektir. Sözleşme, sadece bir tanıma-tenfiz sözleşmesi değildir. Tanıma ve tenfiz, nafakanın tahsili amacını gerçekleştirmede izlenecek yollardan biri olarak Sözleşmede düzenlenmiştir (m. 19-31).

Sözleşme, tahsil amacını;

- taraf devletler arasında etkili ve uyumlu bir işbirliği sistemi oluşturulmasını,
- taraf devletlerde nafaka kararlarının tesis edilmesi ve bu kararlarda değişiklik yapılması konusunda gerekli uygulamalar yapılmasını,
- nafaka alacaklılarının yabancı devletlerdeki nafakaya ilişkin usul işlemlerine kolay bir şekilde erişimini,
- nafaka kararlarının taraf devletlerde hızlı ve basit bir usule tabi olarak tanınması ve tenfizini,
- nafaka kararlarının gecikmeden icra edilmesini sağlayarak gerçekleştirecektir (m. 1).

Sözleşmede belirtilen amaçların gerçekleştirilmesinde; usul işlemlerinde kullanılacak dil (m. 44), standart formlar (m. 12/2, 11/4), akit devletlerin nafakaya ilişkin kanuni düzenlemeleri hakkında bilgi beyanında bulunmaları (m. 57) gibi konulara da önem verilmiştir. Ayrıca Sözleşmenin giriş bölümünde de belirtildiği gibi, nafaka alacağının tahsilinde masrafları azaltmak ve gecikmeyi önlemek için yeni bilgi teknolojilerinin kullanımı da teşvik edilmiştir.

Sözleşmenin bütün bu yönleriyle, La Haye Sözleşmeleri ile New York Sözleşmesinin aynı zamanda diğer uluslararası sözleşmelerin en elverişli hükümlerini bünyesinde toplamaya çalıştığı söylenebilir³³².

3. Sözleşmenin Kapsamı

Sözleşmenin kapsamına bakıldığında, 1973 tarihli La Haye Sözleşmesinin geniş kapsamının yeni sözleşmede de korunmak istendiği görülmektedir. Ancak La Haye Sözleşmesinden farklı olarak, Sözleşmenin başlığından da anlaşılacağı üzere yeni Sözleşme, eşe karşı ve diğer aile ilişkilerinden doğan nafaka yükümlülüğünden çok çocuğa karşı nafaka yükümlülüğü odaklı bir Sözleşmedir. Diğer nafaka yükümlülüklerinin Sözleşmenin kapsamına girmesi, Sözleşmenin belirli Bölümleriyle ve taraf devletlerin bildirimleriyle sınırlanmıştır (m. 2).

Sözleşmenin tamamı 21 yaşından küçüklere karşı nafaka yükümlülüğüne zorunlu olarak uygulanacaktır (m.2/1/a). Böylece Sözleşmede 21 yaşından küçükler çocuk kavramı kapsamında kabul edilmiştir. Ancak taraf devletler koyacakları çekinceyle yaş sınırını 18'e düşürebilirler (m.2/2). Yine La Haye Sözleşmelerinde olduğu gibi, Sözleşmenin uygulanması için çocuğun evlilik içinde doğmuş olması şartı aranmayacaktır (m. 2/4).

Eşe karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin tanıma ve tenfiz talepleri ise ancak çocuğa karşı nafaka ile birlikte ileri sürüldüğünde Sözleşmenin kapsamında olacak ve Sözleşmenin bütün bölümleri bunlara uygulanabilecektir (m. 2/1/b). Tek başına eşe karşı nafaka yükümlülüğüne

³³² "Outline Hague Child Support Convention", (Erişim) <http://www.hcch.net/upload/outline38e.pdf>, 10 Ocak 2010, s. 1-2.

ilişkin tanıma ve tenfiz talepleri de Sözleşmenin zorunlu kapsamına girmekle birlikte, Merkezi Makamlar aracılığıyla idari işbirliği sistemine ilişkin Sözleşmenin İkinci ve Üçüncü Bölümleri bu taleplere uygulanmayacaktır (m.2/1/c).

Bunun dışında, taraf devletler isterlerse, aile ilişkilerinden, evlilikten veya ebeveynlikten kaynaklanan diğer nafaka yükümlülüklerine de Sözleşmenin tamamının veya bir kısmının uygulanacağı konusunda bildirimde bulunabilirler (m.2/3). Bu kapsamda taraf devletler, İkinci ve Üçüncü Bölüm hükümlerinin eşe karşı nafaka yükümlülüğüne de uygulanacağını bildirerek Sözleşmenin kapsamını genişletebilirler³³³. Taraf devletler arasındaki yükümlülükler de bu bildirimlerle geçerli olacaktır.

Ayrıca, doğrudan tanıma ve tenfiz talepleri açısından 21 yaşından büyük savunmasız yetişkinlere karşı nafakaya hükmeden kararlar da Sözleşmenin kapsamına alınmıştır (m. 37/3). Bu husus, Sözleşmenin getirdiği bir yeniliktir.

Türkiye'nin sözleşmeye taraf olması halinde, çekince ve beyanlar nedeniyle sözleşmenin kapsamı dışında kalabilecek olan yabancı nafaka ilâmları ile sözleşmeye taraf olmayan devlet mahkemelerinden verilen yabancı nafaka ilâmları MÖHUK hükümlerine göre tanınıp tenfiz edilecektir.

4. Sözleşmenin Uygulanması

a. Uygulama Makamları

2007 tarihli La Haye Sözleşmesi hazırlanırken, New York Sözleşmesindeki uygulayıcı organlar olan gönderici makam ve aracı kurum müessesesinden esinlenilerek taraf devletlerde merkezi makamların tayin edilmesi öngörülmüştür. Taraf devletler, Sözleşmenin uygulanmasını sağlamak üzere ülkelerinde merkezi makam/makamlar belirleyecek ve bunu La Haye Devletler Özel Hukuku Daimi Bürosu'na bildireceklerdir (m. 4).

³³³ Duncan, *agm*, s. 319.

Merkezi makamların niteliği, yani adli mi idari mi yoksa özel bir teşekkül mü olacağı konusunda Sözleşmede herhangi bir düzenleme getirilmemiştir.

Merkezi makamlar işbirliğinde bulunarak Sözleşmenin amaçlarının gerçekleştirilmesini sağlayacak ve uygulamada ortaya çıkacak sorunların çözümü için çalışacaklardır (m. 5).

Merkezi makamların başvurulara ilişkin esas görevleri; başvuruları iletmek ve almak, başvuruya ilişkin işlemleri başlatmak veya kolaylaştırmaktır (m. 6/1). Bununla birlikte, gerekirse borçlu ve alacaklının belirlenmesi, borçlu ve alacaklının maddi durumuna ilişkin bilginin elde edilmesi, nafaka borcunun barışçıl yollardan ödenmesini teşvik etmek konusunda yardımcı olmak, nafaka borcunun icrasını, tahsil edilmesini ve para transferini kolaylaştırmak, nafakanın tahsili için gerekirse soybağının kurulması için çalışmak ve gerekli diğer bütün tedbirlerin alınmasını sağlamak şeklinde düzenlenmiştir (m. 6/2).

Nafaka alacağını tahsil etmek isteyen nafaka alacaklısı talep edilen devlette; nafaka kararının tanınması ve tenfizine, nafaka kararının icrasına, mevcut bir nafaka kararı yoksa veya kararın tanınması ve tenfizi mümkün değilse, yeni bir nafaka kararı ve gerekirse soybağına ilişkin bir karar temin edilmesine ve nafaka kararında değişiklik yapılmasına ilişkin başvurusunu bulunduğu devletin merkezi makamı aracılığıyla yapabilecektir (m. 10/1).

Aynı zamanda, nafaka borçlusu da nafaka kararının icrasını durduran ya da sınırlayan bir kararın tanınmasına ve nafaka kararında değişiklik yapılmasına ilişkin başvurusunu merkezi makam aracılığıyla yapabilecektir (m. 10/2).

Söz konusu taleplere ilişkin başvurularda bulunması gereken asgari hususlar; başvuruda bulunanın, karşı tarafın ve kendisi için nafaka talep edilen kişinin adı, adresi ve doğum tarihi, başvurunun niteliği ve dayanağı, tahsil edilen nafaka bedelinin nereye gönderileceğine ilişkin bilgi, başvuruda bulunulan merkezi makamda yetkili kişi ya da birimin adı ve iletişim bilgileridir (m. 11/1). Nafaka alacaklısı ve borçlusunun maddi durumları ile gerekli olabilecek başka bilgi ve belgeler de başvuruya eklenebilir (m.11/2-3).

Başvuruda bulunan tarafın bulunduğu ülkedeki merkezi makam, kendisine yapılan başvuruda gerekli bütün bilgi ve belgelerin mevcut olup olmadığını kontrol edecek ve eksiklik varsa bunun tamamlanması için başvuru sahibine yardımcı olacaktır (m. 12/1). Eğer başvuru Sözleşmedeki şartları taşıyorsa, merkezi makam başvuru sahibinin adına ve onun rızasıyla başvuruyu diğer akit devletin merkezi makamına gönderecektir (m. 12/2). Başvuruyu alan merkezi makam, altı hafta içinde başvuruya ilişkin yapılacak işlemler ve başvuruyla ilgili sorumlu kişi ya da birimin adı ile iletişim adresi konusunda başvuruyu gönderen merkezi makamı bilgilendirecektir (m. 12/3). Bu bilgilendirmeden sonraki üç ay içinde de başvurunun durumu hakkında başvuruyu gönderen makamı bilgilendirecektir (m. 12/4).

b. Doğrudan Talepler

Sözleşme, taraf devletlerdeki Merkezi Makamların işbirliğine dayanan az masraflı ve etkili bir sistemin gelişmesini öncelikli olarak benimsemiştir³³⁴. Bununla birlikte, başvuru sahibinin Merkezi Makamların aracılığına başvurmadan, talep edilen devletin mahkemelerine veya yetkili bir makamına doğrudan başvuru yolunu da kapatmamıştır (m. 37). Tanıma ve tenfiz başvuruları da aracı Merkezi Makam usulüne gidilmeden doğrudan talep edilen devletteki yetkili makama yapılabilir (m. 19/5).

Sözleşmedeki tanıma ve tenfiz şartları ile hızlandırılmış tanıma ve tenfiz usulü genel olarak doğrudan taleplerde de uygulanacaktır³³⁵. Ancak, Sözleşmenin temel bir prensibi olan adli veya idari usul ve işlemlere etkili erişimin sağlanmasına ilişkin hükümlerin sadece bir kısmı doğrudan taleplere uygulanabilecektir (m. 37/2). Sözleşme, Merkezi Makamlar aracılığıyla yapılan başvurularda, gerekli bütün yardım ve hizmetler ücretsiz olarak sağlanabildiği için, taraf devletleri doğrudan taleplerde de aynı şekilde ücretsiz adli yardım imkanını sağlamak zorunda bırakmamıştır³³⁶.

³³⁴ Borrás/ Degeling, **agr**, s. 87.

³³⁵ Duncan, **agm**, s. 326.

³³⁶ Borrás/ Degeling, **agr**, s. 119.

5. Sözleşmeye Göre Tanıma ve Tenfizin Kapsamı

Yeni sözleşmede tanıma ve tenfizin kapsamı La Haye Sözleşmelerine göre daha geniş tespit edilmiştir. Böylece Sözleşmeye daha büyük oranda katılım sağlanması amaçlanmıştır³³⁷.

Sözleşmede La Haye Sözleşmelerinde olduğu gibi hem yargı kararlarının hem de idari makamlardan verilen nafaka ödenmesine ilişkin kararların ve sulhlerin tanınıp tenfiz edileceği kabul edilmiştir. Yeni sözleşmede kararların yanı sıra, nafaka anlaşmalarının da Sözleşme kapsamında tanınması ve tenfizi imkanı getirilmiştir.

a. Nafaka Kararları ve Sulhler

Sözleşmede tanıma ve tenfizin hangi kararlara uygulanacağı, “karar”ın tanımı verilmeden ifade edilmiştir. Sözleşmeye göre; nafaka yükümlülüğüne ilişkin olarak adli veya idari makamlar tarafından verilen kararlar ile bu makamlar önünde yapılan veya onlar tarafından onaylanan sulhler tanınıp tenfiz edilebilecektir. Nafaka borcunun değişen şartlara göre uyarlanmasına, vadesi geçtiği halde ödenmemiş nafaka borçlarına, geçmişe etkili nafakaya, nafaka borcunun faizine ve yargılama masraflarına ilişkin kararlar da buna dahildir (m. 19/1).

Sözleşmede La Haye Sözleşmelerinden farklı olarak, “idari makam” kavramı tanımlanmıştır. Bu sayede, 1973 tarihli La Haye Sözleşmesine katılmaktan çekinen devletlerin de yeni sözleşmeye katılması beklenmektedir³³⁸. Sözleşmedeki tanıma göre “idari makam”; öncelikle bir kamu kurumu olmalı, bu makam tarafından verilen kararlar adli makamlar önünde temyize veya benzer bir incelemeye konu edilebilmeli ve bu kararlar yargı kararlarına benzer bir kuvvet ve etkiye sahip olmalıdır (m. 19/3).

Sözleşmeye göre, karar sadece nafaka yükümlülüğüne ilişkin bir karar değilse, Sözleşmenin tanıma ve tenfize ilişkin hükümlerinin uygulanması, kararın nafaka yükümlülüğüne ilişkin kısmıyla sınırlı olacaktır (m. 19/2). Bu hüküm, Sözleşmenin genel kapsamına dair bir sınırlama olmayıp, yalnızca

³³⁷ Duncan, **agm**, s. 324.

³³⁸ Borrás/ Degeling, **agr**, s. 85-86.

tanıma ve tenfize ilişkin Beşinci Bölümün uygulama alanına dair bir sınırlamadır³³⁹. Örneğin, kararda nafakayla birlikte soybağının kurulmasına da hükmedilmişse, soybağının kurulmasına ilişkin kısmın tanınması ve tenfizi Sözleşme kapsamında değildir.

Ayrıca, sadece nafaka borçlusu ile nafaka alacaklısı arasındaki kararların değil, bir kamu kurumu tarafından nafaka alacaklısına yapılmış ödemelerin nafaka borçlusu tarafından iadesine hükmeden veya bir kamu tarafından nafaka alacaklısına yapılmış ödemeler ölçüsünde nafaka alacaklısı ve borçlusu arasındaki kararların tanınması ve tenfizi de o kamu kurumu tarafından talep edilebilir (m. 36/3).

Sözleşmede MÖHUK'tan farklı olarak, tanıma ve tenfiz için kararın kesinleşmiş olması şartından bahsedilmemektedir. Sözleşmeye göre, nafaka kararı verildiği devlette hukuki etkiye sahipse tanınacak, verildiği devlette icra edilebiliyorsa tenfiz edilecektir (m. 20/6). Buna göre, nafaka kararının kesinleşmiş olması şart değildir.

b. Nafaka Anlaşmaları

Yeni Sözleşme, kararlar yanında nafaka anlaşmaları için de Sözleşmeye göre tanınıp tenfiz edilme imkânı sağlamıştır (m. 19/4).

“Nafaka anlaşması” kavramından ne anlaşılması gerektiği Sözleşmede bir tanımla ifade edilmiştir. Buna göre nafaka anlaşmaları; yetkili bir makam tarafından resmi şekilde düzenlenen, tescil edilen ya da onaylanan veya yetkili bir makam ile akdedilen nafaka ödenmesine ilişkin anlaşmalardır (m. 3/e). Nafaka anlaşmasının Sözleşme kapsamında tanınıp tenfiz edilebilmesi için temel şart, anlaşmanın, yapıldığı devlette bir yargı kararı gibi icra edilebilir olmasıdır (m. 30/1). Yapıldığı devlette yargı kararından çok sözleşme gibi uygulanan nafaka anlaşmaları Sözleşme kapsamı dışında olacaktır³⁴⁰.

Nafaka anlaşmalarının hangi şartlar ve usulle tanınıp tenfiz edilebileceği Sözleşmede ayrıca düzenlenmiştir (m. 30). Taraf devletler,

³³⁹ Borrás/ Degeling, *agr*, s. 86.

³⁴⁰ Borrás/ Degeling, *agr*, s. 108.

nafaka anlaşmalarının tanınması ve tenfizi konusunda çekince koyma hakkına da sahiptir (m. 30/8).

Bu tür anlaşmalar Sözleşmenin kapsamına alınırken, nafaka ödenmesi konusundaki gönüllülüğü uluslararası çerçevede yaygınlaştırma amacı güdülmüştür. Aynı zamanda bu düzenleme ile daha barışçıl olan alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına karşı artan genel eğilim açısından önemli bir mekanizma oluşturulmuştur³⁴¹. Nitekim, nafaka anlaşmalarının da tanınip tenfiz edilebilmesi imkanı nafakanın gönüllü olarak ödenmesini sağlamak için Merkezi Makamların barışçıl çözümleri teşvik etme yükümlülüğüyle de uyumludur³⁴².

6. Sözleşmeye Göre Tanıma ve Tenfiz Şartları

Nafaka kararlarının Sözleşmeye göre tanınması ve tenfize ilişkin şartlar oldukça geniştir. Bu şartlar; tanıma- tenfiz için bulunması gereken yetkiye ilişkin şartlar ve tanıma-tenfizin reddine sebep olabilecek olumsuz şartlar şeklinde düzenlenmiştir. Sözleşmede tanıma-tenfiz için aranan şartlar tek başına tanıma talepleri için de geçerli olacaktır (m. 26).

a. Kararı Veren Makamın Yetkili Olması

Sözleşmede, kararı veren devletin makamının yetkisi, tanıma-tenfizin en önemli şartlarından biri olarak düzenlenmiştir. Adli ya da idari makamlardan verilen nafaka kararının talep edilen devlette tanınip tenfiz edilebilmesi için kararın verildiği ülke makamının Sözleşmeye göre yetkili kabul edilmesi gerekir. Makamların yetkili kabul edildiği haller sınırlıdır³⁴³. Tanınip tenfiz edilecek kararı vermeye yetkili makamlar, 1973 tarihli La Haye Sözleşmesine göre daha geniştir. Böylece 1973 tarihli Sözleşmeye katılmayan devletlerin yeni Sözleşmeye katılımı sağlanmak istenmiştir³⁴⁴.

Nafaka kararı sayılan makamlardan biri tarafından verilmemişse Sözleşmeye göre tanınip tenfiz edilemeyecektir. MÖHUK'a göre ise, tenfiz

³⁴¹ Borrás/ Degeling, **agr**, s. 107.

³⁴² Duncan, **agm**, s. 325.

³⁴³ Borrás/ Degeling, **agr**, s. 88.

³⁴⁴ Duncan, **agm**, s. 324.

kararını verecek olan hakimin yabancı nafaka ilâmının verildiği mahkemenin yetkisine ilişkin araştıracağı tek şart, aşırı yetkiye ilişkin şarttır (m. 54/b). Bu araştırmasını da re'sen değil, davalının itirazı varsa yapabilecektir. Sözleşmenin 52. maddesi hükmüne göre sözleşme, talep edilen devletin daha elverişli olan tanıma ve tenfiz şartlarının uygulanmasını engellemeyecektir. Sözleşmenin temel amacının nafaka alacağına kolay ve hızlı bir şekilde tahsilini sağlamak olduğu da dikkate alınır, yetki konusunda MÖHUK hükmünün uygulanması tanıma-tenfizi kolaylaştırmak açısından daha isabetli olacaktır. Sayılan yetkili makamlar ise hakime aşırı yetkili makamı tespitinde fikir verebilir.

(1) Davalının Mutad Meskeninin Nafaka Talep Edildiği Sırada Kararın Verildiği Ülkede Bulunması (m. 20/1/a)

Yetkiye ilişkin ilk ilke, davalının mutad meskeninin kararın verildiği ülkede bulunmasıdır. Bu şartın, nafakanın talep edildiği ya da davanın açıldığı sırada mevcut olması aranacaktır. Davalının mutad meskeninin daha sonra değişmiş olması tanıma-tenfize engel değildir.

(2) Davalının Kararı Veren Merciin Yetkisini Açıkça ya da Zımnen Kabul Etmiş Olması (m. 20/1/b)

Davalı, kararı veren merciin yetkisini zımnen kabul etmiş sayılmamak için yetki itirazını herhangi bir zamanda değil, o devletin kanunlarına göre ilk itiraz edebileceği anda yapmalıdır³⁴⁵. Aksi takdirde itiraz etmemiş sayılacaktır.

Davalının kararı veren merciin yetkisini kabul etmesi, diğer bir alternatif yetki şartı olan yetki konusunda sözleşme yapılmış olmasından (m. 20/1/e) farklıdır.

³⁴⁵ Borrás/ Degeling, *agr*, s. 89.

(3) Nafaka Alacaklısının Mutad Meskeninin Nafaka Talep Edildiği Sırada Kararın Verildiği Ülkede Bulunması (m. 20/1/c)

Nafaka alacaklısının mutad meskeni ilkesi, zayıf taraf olarak nafaka alacaklısını korumak amacıyla kabul edilmiştir³⁴⁶. Bu şartın da davanın açıldığı sırada mevcut olması aranacaktır.

Taraf devletler isterlerse bu şart için Sözleşmeye çekince koyabilirler (m. 20/2).

(4) Nafaka Alacaklısı Çocuğun Mutad Meskeninin Nafaka Talep Edildiği Sırada Kararın Verildiği Ülkede Bulunması ve Davalının O Ülkede Çocukla Birlikte Yaşamış ve Çocuğa Bakmış Olması (m. 20/1/d)

Bu şart La Haye Sözleşmelerinde daha önce yer almamış olan yeni bir şarttır. Bu şart, çocukla aynı ülkede yaşayarak nafaka ödemiş olan nafaka borçlusunun daha sonra iş ya da benzer sebeplerle başka ülkeye göç ettiği hallerde sıklıkla rastlanan bir duruma ilişkindir. Dolayısıyla, çocuğun mutad meskeninin bulunduğu ülke ile borçlu arasında bir bağ kurulmuştur³⁴⁷.

(5) Çocuğa Karşı Nafaka Yükümlülüğü Hariç Olmak Üzere, Tarafların Yetki Konusunda Bir Anlaşma Yapmış Olmaları (m. 20/1/e)

Bu hükümde, nafaka konusundaki yetkiyi tespit için taraf iradesi esas alınmıştır. Ancak çocuğa karşı nafaka yükümlülüğü konusundaki uyuşmazlıklarda yapılan yetki anlaşması kabul edilmemiştir.

Taraf devletler isterlerse bu şart için Sözleşmeye çekince koyabilirler (m. 20/e).

³⁴⁶ Borrás/ Degeling, *agr*, s. 89.

³⁴⁷ Borrás/ Degeling, *agr*, s. 89.

(6) Nafaka Kararının, Sadece Tarafların Vatandaşlığına Bağlı Olarak Yetki Kazanmamış Olan ve Kişilerin Şahsi Statüleri ile Ebeveyn Sorumluluğuna İlişkin Konularda Yetkili Makamlar Tarafından Verilmiş Olması (m. 20/1/f)

Bu kural, örneğin boşanma gibi nafakaya da hükmedilen davalar açısından uygulama alanı geniş olan bir kuraldır. Bu hüküm ile sadece vatandaşlığa bağlı yetki kazanımı kabul edilmeyerek, aşırı yetki kurallarına dayanarak yetki kazanan makamlar tarafından verilen nafaka kararlarının tanınması ve tenfizinin azaltılması amaçlanmıştır³⁴⁸.

Taraf devletler isterlerse bu şart için Sözleşmeye çekince koyabilirler (m. 20/1/f).

b. Tanıma ve Tenfizin Reddine İlişkin Şartlar

Sözleşmeye göre tanıma ve tenfizin şartları “tanıma ve tenfizin reddi sebepleri” olarak olumsuz bir şekilde ifade edilmiştir. Nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi için Sözleşmede sayılan şartların tamamının kararda bulunması gerekir. Bu şartlardan birinin yokluğu halinde, talep edilen devletin yetkili makamı tanıma-tenfiz talebini reddedebilir (m. 22). Ancak Sözleşmedeki ifade şeklinden de anlaşılacağı üzere, bu şartların yokluğu tanıma ve tenfizin reddi konusunda taraf devletin yetkili makamı açısından bir yükümlülük doğurmayacaktır³⁴⁹.

(1) Kararın Kamu Düzenine Aykırı Olması (m. 22/a)

Sözleşmeye göre tanıma ve tenfizin reddi sebeplerinden ilki, nafaka kararının, tanıma-tenfizin talep edildiği devletin kamu düzenine açıkça aykırı olmasıdır. MÖHUK'ta da yer alan kamu düzenine açıkça aykırı olmama şartı sözleşmede olumsuz bir şekilde kaleme alınmıştır.

Kararın, tanıma-tenfizin talep edildiği devletin iç hukukuyla bağdaşmaması bu şartın bulunmadığı anlamına gelmez. Böyle bir kararın tanınması ve tenfizinin kamu düzenine aykırılığının açık olması yani; talep

³⁴⁸ Borrás/ Degeling, *agr*, s. 90.

³⁴⁹ Borrás/ Degeling, *agr*, s. 94.

edilen devlette tahammül edilemez sonuçlara yol açması aranacaktır³⁵⁰. Kamu düzenine aykırılığın tanıma-tenfizin reddine sınırlı hallerde sebep olması, Sözleşmeden beklenen amaca uygun olacaktır.

Ayrıca kararın esasının kamu düzenine aykırılığının incelenmesi de Sözleşmede yasaklanmıştır (m. 28).

(2) Kararın Usul İşlemlerinde Yapılan Bir Hile Sonucu Verilmiş Olması (m. 22/b)

Bu şart, kamu düzenine aykırılık şartından ayrı olarak düzenlenmiştir. Kamu düzenine aykırılık ve usul işlemlerinde hile birbirinden farklıdır. Usul işlemlerinde hile yapılan haller her zaman kamu düzenine aykırılık kavramı içinde değerlendirilemez. Davacının ilâmın yanlış adrese tebliğ edilmesine neden olan, karar verecek makamı yanıltıcı ve delilleri saklama filleri usul işlemlerinde hileye örnek verilebilir³⁵¹.

(3) Derdest Bir Dava Olması (m. 22/c)

Tanıma-tenfizin talep edildiği devlette aynı taraflar arasında ve aynı konuda daha önce açılmış derdest bir dava olması Sözleşmeye göre tanıma-tenfizin reddine sebep olabilir. Önemli olan tanıma-tenfizin talep edildiği sırada derdest bir davanın bulunmamasıdır. Davanın ne zaman derdest sayılacağı konusunda ise Sözleşme bir kural getirmemiştir. Bu konu, talep edilen devletin iç hukukuna tâbi olacaktır³⁵².

(4) Kararla Bağdaşmayan Başka Bir Karar Bulunması (m. 22/d)

Kararın, tanıma-tenfizin talep edildiği devletteki bir kararla ya da başka bir devlette aynı taraflar arasında ve aynı konuda verilmiş ve tanıma-tenfiz için gerekli bütün şartları taşıyan bir kararla bağdaşmaması da tanıma-tenfizin reddi sebepleri arasında sayılmıştır. Çelişen bir karardan

³⁵⁰ Borrás/ Degeling, *agr*, s. 94.

³⁵¹ Borrás/ Degeling, *agr*, s. 95.

³⁵² Borrás/ Degeling, *agr*, s. 95.

bahsedebilmek için bu kararın aynı taraflar arasında ve aynı konuda verilmiş olması gerekir.

Ayrıca, tanıma-tenfiz taleple edilen kararlarla bağdaşmayan üçüncü bir devlette verilen kararın tanıma-tenfiz engeli olabilmesi, bunun tanıma-tenfiz için gerekli şartları taşıyor olmasına bağlıdır.

(5) Kararın Savunma Haklarına Uygun Olarak Verilmiş Olmaması (m. 22/e)

Sözleşme, tebligat ve temsile ilişkin savunma haklarına uygunluğu bir tanıma-tenfiz şartı olarak düzenlemiştir. Kararın verildiği devletin usul hukuku kurallarında öngörülmüş olsun ya da olmasın davalıya uygun bir tebligat yapılmamış ve davalı temsil edilmemişse tanıma ve tenfiz reddedilebilir. Burada, davalıya yapılacak olan tebligatın tamamen usulüne uygun olmasına gerek yoktur. Karara itiraz imkanı sağlayacak şekilde davalının karardan haberdar edilmiş olması yeterlidir³⁵³. Böylece savunma haklarına ilâmın verildiği yer kanunlarına göre uyulmuş olmasını arayan MÖHUK hükmünden (m. 54/ç) farklı bir esas benimsenmiştir. Ayrıca bu konuda davalının tenfiz merciine itirazı şartı da aranmamıştır.

(6) Kararın m. 18'e Aykırı Olarak Verilmiş Olması (m. 22/f)

Sözleşme m. 18/1'e göre, karar alacaklının mutad meskeninin bulunduğu taraf devlet ülkesinde alınmışsa ve alacaklının mutad meskeni hâlâ o ülkedeysen, borçlu bu kararın değiştirilmesi veya yeni bir karar alınması için başka bir taraf devlet ülkesinde talepte bulunamaz. Bu kuralın istisnaları da m. 18/2'de belirtilmiştir. Bu hükme aykırı olarak alınan kararların tanınması ve tenfiz talebi reddedilebilir.

7. Tanıma ve Tenfiz Usulü

2007 tarihli Sözleşmede, tanıma ve tenfiz usulü konusunda ayrıntılı bir düzenleme getirilmiştir (m. 23-24). Böylece, tenfiz devleti hukukundan

³⁵³ Borrás/ Degeling, *agr*, s. 96.

kaynaklanabilecek karmaşık ve külfetli usul işlemlerinin, nafaka alacaklısının alacağını elde etmesinde gecikmeye engel olunmak istenmiştir³⁵⁴.

Sözleşmede tanıma ve tenfiz için öngörülen esas usul, kararın icrası için kayıt edilmesi veya icra edilebilir olduğunun ilânı usulüdür (m. 23). Ancak kayıt veya ilân, tanıma ve tenfiz için doğrudan mahkemeye başvuru devletlerin usul hukuku sistemlerine yabancı usullerdir³⁵⁵. Bu nedenle, Sözleşmeye katılımı artırmak açısından esas usule alternatif bir tanıma-tenfiz usulü de Sözleşmede yer almıştır (m. 24). Taraf devletler beyanlarıyla bu alternatif usulü tercih edebilirler (m. 24/1).

Sözleşmede nafaka anlaşmalarının tanınması ve tenfizi usulü de ayrıca düzenlenmiştir (m. 30).

Aynı zamanda taraf devletler, Sözleşmede taraflara tanınan haklar ve korumaya uygun olmak şartıyla, daha basit ve hızlı tanıma-tenfiz usullerini de benimseyebilirler (m. 52).

a. Kayıt veya İlân Usulü

Sözleşmeye göre, tanıma ve tenfiz usulü Sözleşmede düzenlenen hususlar dışında talep edilen devletin hukukuna tâbi olacaktır (m. 23/1).

Merkezi makamlar aracılığıyla tanıma ve tenfiz başvurusu yapıldığında, merkezi makam iki şekilde hareket edebilir: Talep edilen devlette bu konuda yetkili makam kendisiyse kararı icrası için kayıt veya ilân edecek ya da kararı kayıt veya ilân için talep edilen devletin yetkili makamına iletacaktır. Yetkili makam gecikmeden kayıt veya ilâna karar vermelidir (m. 23/2).

Sözleşmede öngörülen usul basit ve hızlı bir usuldür. Oldukça sınırlı bir re'sen inceleme sistemi öngörülmüştür³⁵⁶. Talep edilen devletin yetkili makamı tanıma-tenfiz başvurusunu sadece kamu düzeni şartı bakımından re'sen inceleyebilir. Nafaka kararının icrası için kayıt veya ilânı sadece kamu düzenine açıkça aykırılık gerekçesiyle reddedilebilir (m. 23/4).

³⁵⁴ Duncan, **agm**, s. 324.

³⁵⁵ Borrás/ Degeling, **agr**, s. 96; Duncan, **agm**, s. 324.

³⁵⁶ Duncan, **agm**, s. 324.

Kayıt ya da ilâna veya red kararına karşı taraflar m. 20 ve 22'deki tanıma-tenfiz şartları ile tanıma-tenfiz başvurusuna eklenecek belgelerin (m.25) sıhhatine ve doğruluğuna dayanarak talep edilen devletin hukukuna göre itirazda veya temyiz talebinde bulunabilirler (m. 23/7). Aynı zamanda davalı, geçmişte yaptığı nafaka ödemelerinin tanınması ve tenfizine ilişkin olarak da itiraz veya temyizde bulunabilir (m. 23/8). Sözleşmeyle getirilen önemli bir yenilik de tarafların itiraz veya temyiz taleplerinin belli bir süreyle sınırlandırılmasıdır. Böylece nafakanın olabildiğince çabuk tahsil edilmesi sağlanmak istenmiştir³⁵⁷. İtirazda bulunma süreleri ise tenfiz devletinde ikamet ediyorlarsa kayıt veya ilân kararının tebliğinden itibaren 30 gün, başka bir devlette ikamet ediyorlarsa 60 gündür (m.23/6).

Sözleşmeye göre, tenfiz devleti hukukunda yer alan karara karşı başka bir başvuru yolu, istisnalar dışında kararın icrasını durdurmaz (m.23/10).

Tanıma ve tenfiz başvurusuna eklenecek belgeler de Sözleşmede ayrıntılı biçimde sayılmıştır (m. 25/1). Bunlar; kararın tam metni, kararın verildiği devlette icra edilebilir olduğunu tespit eden belge, kararın davalıya usulüne uygun tebliğ edildiğini ve savunma imkanı verildiğini ispat eden belge, vadesi geçtiği halde ödenmemiş borç miktarını ve bu miktarın hesaplanmasını gösteren belge, nafakanın uyarlanması için gerekli bilgi ve belge ile başvuru sahibinin kararın verildiği devlette aldığı adli yardımı gösteren belgedir. Bunların yanında, akit devletler başvuruya eklenecek belgeler konusunda ayrıca bir beyanda da bulunabilirler (m. 25/3, m. 57).

Sözleşmede, nafaka kararlarının kısmen tanınması ve tenfizi de kabul edilmiştir (m. 21). Ayrıca, talep edilen devletin yetkili makamlarının nafaka kararının esasını yeniden inceleyemeyeceği (m.28) ve kararı veren makamın esasa ilişkin maddi bulgularıyla bağlı olduğu (m. 27) Sözleşmede öngörülmüştür.

³⁵⁷ Borrás/ Degeling, *agr*, s. 99.

b. Alternatif Usul

Nafaka kararının, önce icra edilebilir olduğunun yetkili makam tarafından kayıt veya ilân edilmesi, daha sonra taraflara tanınan itiraz veya temyiz imkanını içeren iki aşamalı tanıma-tenfiz usulü, tanıma ve tenfiz kararı için doğrudan mahkemeye başvuru devletler açısından yabancı bir usul olduğu için Sözleşmede tek aşamalı alternatif bir tanıma-tenfiz usulü getirilmiştir³⁵⁸. Buna göre, ancak davalı taraf tanıma-tenfiz talebinden haberdar edilip taraflara beyanda bulunmaları için imkan verildikten sonra tanıma ve tenfiz kararı verilecektir (m. 24/3). Kararı verecek olan yetkili makam m. 22/1-a), c) ve d)'de yer alan şartları re'sen inceleyebilir. Bunun dışında, Sözleşmede yer alan bütün tanıma ve tenfiz şartlarını davalının itirazı üzerine veya tanıma-tenfiz başvurusuna eklenecek belgelerin içeriğinden anlaşılabilirse inceleyebilir (m. 24/4).

Tanıma ve tenfize ilişkin karara karşı, tenfiz devleti kanunlarında tanınan hiçbir başvuru yolu, istisnalar dışında kararın icrasını durdurmaz (m. 24/6).

Bu hususlar dışında, kayıt ve ilân usulünde söz edilen düzenlemeler (m. 20, 27 ve 28) alternatif usul için de geçerlidir.

c. Nafaka Anlaşmalarının Tanınması ve Tenfizi Usulü

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına doğru olan eğilim nedeniyle, nafaka anlaşmalarının tanınması ve tenfizi önem kazanmıştır. Sözleşmede de bu konuda özel bir düzenleme getirilmiştir (m. 30). Nafaka anlaşmalarının Sözleşmeye göre tanınması ve tenfizi için temel şart, bunların yapıldıkları ülkede bir yargı kararı gibi icra edilebilir olmasıdır (m. 30/1). Nafaka anlaşmasının tam metni ve yapıldığı ülkede yargı kararı gibi icra edilebilir olduğunu gösteren belge tanıma-tenfiz başvurusuna eklenecektir (m. 30/3).

Nafaka anlaşmalarının tanınması ve tenfizde kayıt ve ilân usulü kabul edilmişse, yetkili makam sadece kamu düzeni şartını re'sen inceleyebilir ve talebi reddedebilir (m. 30/5/a). Kayıt veya ilâna ilişkin karara

³⁵⁸ Borrás/ Degeling, *agr*, s. 101.

karşı ise kamu düzenine, hileye, nafaka anlaşmasıyla bağdaşmayan bir karar bulunmasına veya başvuruya eklenecek belgelerin doğruluğu ve sıhhatine dayanılarak itiraz veya temyiz yoluna gidilebilir (m. 30/5/b).

Nafaka anlaşmasının tanınması ve tenfizinde alternatif usulün uygulanacağı taraf devletçe beyan edilmişse, yetkili makam sadece kamu düzeni şartını re'sen inceleyecektir. Bunun dışında, kayıt veya ilân usulünde itiraz veya temyize konu olabilecek diğer şartları, ancak bu şartlar davalı tarafından ileri sürülmüşse veya başvuruya eklenecek belgelerin içeriğinden anlaşılabilirse inceleyebilir (m. 30/5/c).

Nafaka anlaşmasının geçerliliğine ilişkin bir dava söz konusuysa, nafaka anlaşmasının tanınması ve tenfizi talebi askıya alınacaktır (m. 30/6).

8. Kolaylıklar ve Muafiyetler

Sözleşmenin sağladığı hizmetlere ve başvuru usullerine etkili şekilde erişim hakkı, Sözleşmenin temel bir ilkesidir³⁵⁹. Nafaka alacaklıları genellikle sınırlı maddi imkanlara sahip kimseler olduğu için başvuru masraflarının alacaklıların Sözleşmeden yararlanmasına engel olmamasına büyük önem verilmiştir. Böylece, özellikle çocuğa karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin başvurularda ücretsiz adli yardım hakkı tanıyan bir sistem benimsenmiştir (m. 14-17).

Taraf devletler, merkezi makamlar aracılığıyla yapılan nafaka başvuruları ve nafakanın tahsili işlemlerine başvuru sahiplerinin etkili erişimini sağlayacaklardır (m. 14/1). Bunun için de talep edilen devletin ücretsiz hukuki yardım sağlaması öngörülmüştür (m. 14/2). Ancak talep edilen devlette, böyle bir yardıma gerek kalmadan gerekli hizmetler ücretsiz olarak merkezi makamlar tarafından sağlanıyorsa, talep edilen devletin böyle bir yükümlülüğü olmayacaktır (m. 14/3).

Sözleşmeye göre, çocuğa karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin başvurularda adli yardım, talep edilen devlet tarafından ücretsiz olarak sağlanacaktır (m. 15/1). Bu hüküm, nafaka kararının alınması ve nafaka

³⁵⁹ Borrás/ Degeling, *agr*, s. 72.

kararının tanınması ve tenfizi başvurularında da geçerlidir³⁶⁰. Taraf devletler, yapacakları bir beyanla sağlayacakları adli yardımı, çocuğun malvarlığına ilişkin bir teste de tâbi tutabilirler (m. 16).

Merkezi makamlar aracılığıyla yapılacak olan çocuğa karşı nafaka yükümlülüğü dışındaki başvurulara ilişkin adli yardım talepleri de taraf devletler tarafından bir malvarlığı testine tâbi tutulabilir (m. 17).

Sözleşmeye göre sağlanacak olan adli yardım, taraf devletin kendi iç hukuk meselelerinde sağladığı yardımdan daha sınırlı olamaz (m. 14/4).

Sözleşme kapsamındaki başvurularda talep edilen devlette nafaka alacaklısından kefalet ve teminat da istenmeyecektir (m. 15/5).

Ayrıca taraf devletler, gerekirse uluslararası sözleşmeler yoluyla nafaka olarak ödenecek paraların transferi için en masrafsız ve etkili yolların kullanımını geliştirecekler ve paraların transferine en üstün önceliği vereceklerdir (m. 35).

9. Çekinceler – Beyanlar

Sözleşme, taraf devletlere bazı sınırlı konularda ve sözleşmenin imzalanması, onaylanması veya sözleşmeye katılım sırasında çekince koyma hakkı tanımıştır (m. 62/1). Çekincelerle ilgili yeni Sözleşmede önceki La Haye Sözleşmelerinden farklı bir kural benimsenmiştir. Buna göre, 17 yaşından büyük çocuklara karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin konulan çekince (m. 2/2) hariç olmak üzere, Sözleşmeye konulan çekinceler taraf devletler arasında karşılıklı etkiye sahip olmayacaktır (m. 62/4). Örneğin, bir taraf devlet nafaka anlaşmalarının tanınması ve tenfizi konusunda Sözleşmeye çekince koymuş olsa bile (m. 30/8), böyle bir çekince koymamış olan taraf devletler bu devlette yapılmış olan nafaka anlaşmalarını tanıyıp tenfiz edeceklerdir. Her devlet, koyduğu çekinceyi Sözleşmenin tevdi makamaına bildirmek suretiyle her zaman geri alabilir (m. 62/2).

Ayrıca Sözleşme, taraf devletlere belirli bazı konularda sözleşmenin uygulanmasına ilişkin beyanda bulunma hakkı da tanımıştır. Ancak

³⁶⁰ Duncan, *agm*, s. 323.

çekinceden farklı olarak, beyanda bulunma zamanı konusunda daha esnek bir düzenleme kabul edilmiştir³⁶¹. Buna göre, taraf devletler beyanda bulunma haklarını mutlaka sözleşmenin imzalanması, onaylanması veya sözleşmeye katılım sırasında kullanmak zorunda değildir. Şartlara göre her zaman beyanda bulunabilir, beyanını değiştirebilir veya geri alabilirler (m. 63/1). Beyanlar da Sözleşmenin tevdi makamına bildirilecektir (m. 63/2).

10. Fesih

Sözleşme, tevdi makamına yapılan yazılı bir bildirimle feshedilebilir. Fesih, sözleşmenin uygulandığı bazı bölgelerle sınırlanabilir (m. 64/1). Fesih, bu bildirim tevdi makamınca alınmasından sonraki on iki ayın bitimini takip eden ayın ilk gününden itibaren geçerli olacaktır. Ancak, bildirimde fesih yürürlüğe girmesi için daha uzun bir süre de öngörülebilir. Bu durumda fesih, bildirim alındığı tarihten sonra belirlenen sürenin bitiminden itibaren geçerli olacaktır (m. 64/2).

III. ÇOK TARAFLI MİLLETLERARASI SÖZLEŞMELERİN DÜZENLEMELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

A. 1956 Tarihli New York Sözleşmesi ile La Haye Sözleşmelerinin Karşılaştırılması

1. Amaç

1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmeleri, nafaka ilâmlarının taraf devletlerde tanınması ve tenfizini kolaylaştırmak amacıyla akdedilmiştir. New York Sözleşmesi, 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmeleri gibi bir tanıma-tenfiz sözleşmesi değildir. New York Sözleşmesinin amacı, nafaka borçluları yabancı ülkelerde bulunan nafaka alacaklarının tahsilini kolaylaştırmaktır. Nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi de New York Sözleşmesinin bu amacını gerçekleştirmede bir yoldur (m. 5).

³⁶¹ Borrás/ Degeling, *agr*, s. 144.

2007 tarihli La Haye Sözleşmesi de New York Sözleşmesi gibi nafakanın tahsili amacına yönelik hazırlanmış bir sözleşmedir. Bununla birlikte Sözleşme, tanıma ve tenfiz ile adli yardım konusunda da hükümler içerdiğinden New York Sözleşmesinden farklı olarak aynı zamanda bir tanıma-tenfiz sözleşmesidir.

2. Tanıma ve Tenfiz Şartları ile Usulü

La Haye Sözleşmelerinde tanıma ve tenfiz şartları, taraf devlet hukuklarından bağımsız olarak belirlenmiştir. Usul bakımından ise Sözleşmelerde başkaca bir hüküm yoksa, tanıma ve tenfizin talep edildiği devletin hukuku uygulanacaktır. 1956 tarihli New York Sözleşmesinde öngörülen usul ise nafaka borçlusunun devletinin kanununa göre bir tenfiz kararı veya tescil usulü olabilecektir (m. 5/3).

3. Uygulama

1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmelerinde, New York Sözleşmesinde olduğu gibi uygulayıcı organlar öngörülmemiştir. Nafaka alacaklısı bizzat veya vekili aracılığı ile borçlunun devletinin tenfiz kararı vermekle görevli mercilerine başvuruda bulunabilir. Bununla birlikte, nafaka alacaklısı nafaka ilâmının tenfiz ve tahsil edilmesi için New York Sözleşmesinin uygulayıcı organlarına da başvurabilir. Bu açıdan New York Sözleşmesi, 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmelerini tamamlayıcı bir nitelik taşımaktadır.

2007 tarihli La Haye Sözleşmesinde de New York Sözleşmesinde olduğu gibi uygulayıcı merkezi makamlar tayin edilmiş olup, işlemler merkezi makamlar aracılığıyla yürütülecektir. Ayrıca, New York Sözleşmesindeki gibi sadece nafaka alacaklısı değil, nafaka borçlusu da lehine olan bir kararın tanınması veya bir kararda değişiklik yapılması için merkezi makamlara başvurabilir (m. 10/2). Yine New York Sözleşmesinden farklı olarak, uygulayıcı makamlar aracılığıyla başvuru imkanı yanında taraf devletin yetkili makamına doğrudan başvuru imkanı da tanınmıştır (m. 37).

4. Nafakanın Tahsil Yolları

New York Sözleşmesinde tanınan yetki sadece nafaka istemine ilişkindir. Nafakanın tahsilini sağlamak için aracı kurum sulh yoluna gidebilir, tenfiz veya tescil usulüne başvurabilir ya da yeni bir nafaka davası açabilir (m. 5-6). 2007 tarihli La Haye Sözleşmesinde nafakanın tahsili için öngörülen yollar ise daha kapsamlıdır. Dostane çözüm yolları, nafaka kararının tanınması ve tenfizi ile yeni bir nafaka kararı alınması yanında, mevcut kararda değişiklik yapılması ve gerekirse soybağının kurulmasına ilişkin kararlar alınması da merkezi makamlar aracılığıyla sağlanabilir (m. 10/1).

5. Yürürlük

New York Sözleşmesi, genel olarak 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmeleri ile birlikte uygulanmakta ve birbirlerinin yürürlüğüne etki etmemektedir. Ancak, 2007 tarihli La Haye Sözleşmesi uygulama alanı bakımından New York Sözleşmesini de kapsamaktadır. Bu nedenle 2007 tarihli Sözleşme, taraf olan devletler arasındaki nafakanın tahsili işlemlerinde New York Sözleşmesinin yerini alacaktır (m. 49).

B. La Haye Sözleşmelerinin Karşılaştırılması

1. Yürürlük

1973 tarihli Sözleşme, taraf olan devletler arasındaki ilişkilerde 1958 tarihli Sözleşmenin yerini almıştır (m. 29). Yani, daha önce de belirtildiği üzere, her iki Sözleşmeye de taraf olan devletler bakımından 1958 tarihli La Haye Sözleşmesi yürürlükten kalkmış olacak ve genel nafaka alacaklarına ilişkin 1973 tarihli La Haye Sözleşmesinin hükümleri nafaka ilâmlarının tanınması ve tenfizinde uygulanacaktır. Sadece 1958 tarihli Sözleşmeye taraf olan devletler bakımından ise, çocuklara karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararlar bu Sözleşme hükümlerine uygun olarak tanınıp tenfiz edilecektir.

2007 tarihli La Haye Sözleşmesi ise taraf devletler arasındaki ilişkilerde 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmelerinin yerini almıştır (m. 48). Ancak taraf devlette bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden önce verilen

nafaka kararının, Sözleşme hükümlerine göre tanınması ve tenfizi mümkün değilse, nafaka kararı kararın verildiği sırada yürürlükte olan 1958 veya 1973 tarihli Sözleşmelere göre tanınıp tenfiz edilecektir (m. 56/2).

2. Kapsam

1958 tarihli La Haye Sözleşmesi, sadece 21 yaşını doldurmamış ve evli olmayan çocukların nafaka alacaklarına ilişkin ilâmların tanınması ve tenfizini kapsamına almıştır. 1973 tarihli La Haye Sözleşmesi ise çocuklar yanında büyüklere karşı nafaka yükümlülüğü konusundaki nafaka kararlarının da tanınması ve tenfizini düzenlemektedir. Bu açıdan, 1973 tarihli Sözleşme, daha geniş kapsamlıdır. Hısımlık ve aile ilişkilerinden doğan her türlü nafaka alacağını kapsamaktadır (m. 1).

1973 tarihli Sözleşme, adli ve idari merciler tarafından verilen nafaka kararlarının yanı sıra, bu merciler önünde yapılmış sulhler için de sözleşmedeki şartlara bağlı olarak tanıma ve tenfizi kabul etmiş bulunmaktadır (m. 1/III). Böylece Sözleşmede farklı, ancak nafakanın amacına ve aile ilişkilerindeki özelliğine uygun bir esas kabul edilmiştir³⁶². Nafaka konusunda yetkili merciler önünde yapılan sulhler yapıldığı devlette icra edilebilme şartıyla ve kararların tabi olduğu şartlara ve kararların tabi olduğu şartların sulhlere uygulandığı ölçüde tanınacak ve haklarında tenfiz kararı verilebilecektir (m. 21). Buna karşılık, 1958 tarihli Sözleşme, sadece yetkili mercilerden alınan nafakaya ilişkin kararların tanınıp tenfiz edileceğini hüküm altına almıştır.

1958 tarihli Sözleşmede, sadece akit devlet mercilerinden verilen çocuklara karşı nafaka yükümlülüğüne ilişkin kararların tanınması ve tenfizi kabul edilmiştir. Nafaka yükümlülüğünü değiştiren kararların da akit devletlerden verilmiş olması aranacaktır (m. 8). 1973 tarihli Sözleşmede ise, akit devlet mercilerinden verilen kararlar ve sulhlerle beraber, akit olmayan bir devlette verilmiş veya yapılmış da olsa, önceki bir kararı veya sulhü

³⁶² Çelikel, **Tanıma ve Tenfiz**, s. 4.

değiştiren karar veya sulhlere de sözleşmenin uygulanacağı öngörülmüştür (m. 2/2).

2007 tarihli La Haye Sözleşmesi ise gerek 1958 gerekse 1973 tarihli La Haye Sözleşmelerinden daha geniş kapsamlı bir düzenlemeye sahiptir. 2007 tarihli Sözleşme sadece bir tanıma-tenfiz sözleşmesi değildir. Sözleşmede yer alan tanıma-tenfize ilişkin düzenleme, sözleşmenin asıl amacı olan nafakanın tahsili için öngörülen yöntemlerden biridir (m. 10/1/a).

2007 tarihli Sözleşmede de 1973 tarihli Sözleşmedeki gibi adli veya idari merciler tarafından verilen nafaka kararlarının ve bu merciler önünde yapılan sulhlerin tanınması ve tenfizi kabul edilmiştir (m. 19/1). Bunun yanı sıra, 2007 tarihli Sözleşmeye göre yapıldığı devlette bir karar gibi icra edilebilen ve yetkili merci tarafından düzenlenen veya onaylanan nafaka sözleşmeleri de sözleşmedeki şartlarla tanınıp tenfiz edilecektir (m. 19/4, m. 30).

1973 tarihli Sözleşmede sadece nafaka alacaklısının nafaka talebine ilişkin kararlara değil, kamu kurumlarının nafaka alacaklısına yaptığı ödemelerin nafaka borçlusundan iadesine ilişkin kararlara da Sözleşmeye göre tanıma ve tenfizden yararlanma hakkı tanınmıştır (m. 1). 2007 tarihli Sözleşmeye göre ise kamu kurumları, hem borçlu aleyhine verilen kendilerinin taraf oldukları bu iade kararlarının hem de nafaka alacaklısına nafaka yerine geçmek üzere yaptığı ödemeler ölçüsünde alacaklı ve borçlu arasındaki kararların da tanınması ve tenfizini isteyebilirler (m. 36/3).

3. Tanıma ve Tenfiz Şartları

La Haye Sözleşmelerinde yer alan tanıma ve tenfiz şartları hemen hemen aynıdır. Ancak; kamu düzeni, savunma haklarına uygunluk, kararın tanıma-tenfiz talep edilen devlette konusu ve tarafları aynı olan başka bir kararla bağdaşmaması ve tanıma- tenfiz talep edilen devlette konusu ve tarafları aynı olan derdest başka bir dava bulunmaması şartları, 1973 ve 2007 tarihli La Haye Sözleşmelerinde olumsuz bir şekilde kaleme alınmıştır. 1973 ve 2007 tarihli Sözleşmelere göre, bu şartların gerçekleşmemiş olması halinde tanıma ve tenfiz reddedilebilecektir (m. 5). 1958 tarihli Sözleşmenin

2. maddesinde ise bu şartlara uyulmuş olması, tanıma ve tenfiz için aranan şartlar başlığında ele alınmıştır.

Ayrıca 1973 ve 2007 tarihli Sözleşmeye göre, kararın, tanıma- tenfiz talep edilen devlet yanında başka bir devlette de aynı konuda ve aynı taraflar arasında verilmiş bir kararla bağdaşmaması tanıma ve tenfizin reddine neden olabilecektir. 1958 tarihli Sözleşmeye göre ise, kararın sadece tanıma ve tenfiz talep edilen devlette aynı konuda ve aynı taraflar arasında verilmiş bir kararla bağdaşmaması aranacaktır.

Şekli anlamda kesinleşmemiş olan nafaka kararlarının da tanınip tenfiz edileceği La Haye Sözleşmelerinin hepsinde kabul edilmiştir. Bununla birlikte, bu tür kararların tanınması ve tenfizi 1958 ve 1973 tarihli Sözleşmelerde talep edilen devlette benzer kararların icra edilebilir olmasına bağlı tutulmuşken, 2007 tarihli Sözleşmede kararın verildiği devlette icra edilebilir olması şartına bağlanmıştır.

Yine 2007 tarihli Sözleşmede, nafaka kararının tenfiz edilebilirliğini artırmak açısından kararı veren merciin yetkili kabul edilebileceği haller daha fazladır (m. 20/1).

Öte yandan, tanıma ve tenfiz şartlarına ilişkin olarak 2007 tarihli Sözleşmenin 1958 ve 1973 tarihli Sözleşmelerden en büyük farkı, bu Sözleşmede sadece kamu düzenine uygunluk şartının re'sen incelemeye tâbi tutulmuş olması ve sayılan diğer şartların itiraz veya kanun yolunda ileri sürülmesi halinde tanıma ve tenfize engel olacağıının kural olarak kabul edilmiş olmasıdır (m. 23/4-7).

4. Zaman İtibarıyla Uygulama

1958 tarihli Sözleşme, nafakaya ilişkin kararların verildiği devlet ile ileri sürüldüğü devlet arasında sözleşmenin yürürlüğe girmesinden sonraki kararlara uygulanır (m. 12). 1973 ve 2007 tarihli Sözleşmelerde ise, elde edilen kararın tarihine bakılmaksızın uygulanır. Ancak 1973 tarihli Sözleşmeye göre karar, verildiği devlet ile talep edildiği devlet arasında sözleşmenin yürürlüğe girmesinden önce verilmişse, talep edilen devlette sadece yürürlük tarihinden sonra muaccel olacak nafaka borçları için karar

hakkında tenfiz kararı verileceği de hüküm altına alınmıştır (m. 24). 2007 tarihli Sözleşmede de, yürürlük tarihinden önce verilen kararın bu Sözleşmeye göre tenfiz edilememesi halinde, kararın verildiği sırada yürürlükte olan 1958 veya 1973 tarihli La Haye Sözleşmelerine göre tanınıp tenfiz edileceği kabul edilmiştir (m. 56/2).

5. Çekinceler

1973 tarihli La Haye Sözleşmesinde (m. 26), akit devletlere, 1958 tarihli La Haye Sözleşmesi (m. 18) ve 2007 tarihli La Haye Sözleşmesinden (m. 62) farklı olarak, daha çok çekince koyma hakkının tanınmış olması, nafaka konusunda farklı sistemlere sahip olan devletlerin sözleşmeye katılımını artırmak amacına hizmet etmektedir. Ancak bu tür hükümler, sözleşmeden beklenen amacın gerçekleşmesine ve nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda yeknesak bir uygulamanın oluşmasına engel olabilir.

2007 tarihli Sözleşmede de 1973 tarihli Sözleşmeye nazaran tanınan çekinceler daha azdır. Ayrıca 1958 ve 1973 tarihli Sözleşmelerin aksine, 2007 tarihli Sözleşmede konulan çekincelerin nafaka alacaklısı çocuğun yaşına ilişkin çekince hariç olmak üzere, akit devletler arasında karşılıklı sonuç doğurmayacağı kabul edilmiştir (m. 62/4).

SONUÇ

Nafaka ilâmları, belirli bir miktar para alacağına ilişkin olduğundan tanınmasından çok tenfizi talep edilmektedir. Yabancı bir nafaka ilâmının Türkiye'de tanınması ve tenfizi talep edildiğinde, kararın verildiği devlet ile Türkiye arasında bu konuda bir milletlerarası sözleşme yoksa, karar MÖHUK hükümlerine göre tanınıp tenfiz edilecektir.

MÖHUK'ta nafaka ilâmlarının tanınması ve tenfize ilişkin özel bir düzenleme yoktur. Bu konu, kanunun genel hükümlerine tâbidir. MÖHUK'ta aranan tanıma ve tenfiz şartları yabancı nafaka ilâmında mevcutsa, ilâm Türk mahkemesi tarafından tanınıp tenfiz edilecektir. Kanunda tanıma şartları konusunda tenfiz şartlarına atıf yapılmıştır. Karşılıklı işlem şartı dışındaki bütün şartlar tanıma ve tenfizde aranan ortak şartlardır. Savunma haklarına uygunluk şartı, 5718 sayılı MÖHUK'ta tanımada aranmayan şartlardan biri olmaktan çıkarılmıştır. Yürürlükten kalkan 2675 sayılı MÖHUK'ta tanıma ve tenfizi güçleştiren bir şart olan kanunlar ihtilafına uygunluk şartına 5718 sayılı MÖHUK'ta yer verilmemiştir. Ayrıca yeni MÖHUK'ta yapılan önemli bir düzenleme ile aşırı yetki kuralına dayalı olarak verilmiş yabancı ilâmların tanınması ve tenfizi de hukukumuzda engellenmiştir.

Yabancı nafaka ilâmlarının Türkiye'de tanınması ve tenfizi meselesinde tereddüte yol açabilecek nokta, kesinleşme şartıdır. Kararın yabancı devlet kanunlarına göre kesinleşmiş olması tanıma ve tenfiz için MÖHUK'ta aranan ön şartlardan biridir. Nafaka kararları ise nafaka alacaklısı ve borçlusunun değişen durumlarına göre her zaman uyarlanabilir. Ancak, nafaka kararlarının sonradan değişebilmesi, nafaka kararlarının niteliği gereği olduğundan kesinleşme şartı açısından tanınıp tenfiz edilebilmelerine engel değildir. Bununla birlikte, ara karar niteliğindeki kesinleşmemiş ihtiyati tedbir nafakası kararları MÖHUK'a göre Türkiye'de tanınıp tenfiz edilemeyecektir.

Nafaka kararlarının anınması ve tenfizi konusunda birçok milletlerarası sözleşme de mevcuttur. Nafaka kararlarına ilişkin çok taraflı sözleşmeler, MÖHUK m. 1 bakımından önem taşımaktadır. Nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi ile nafaka alacağına tahsilini düzenleyen Türkiye'nin taraf olduğu

üç milletlerarası sözleşme vardır: Nafaka Alacaklarının Yabancı Ülkelerde Tahsiline İlişkin New York Sözleşmesi ile 1958 ve 1973 tarihli La Haye Sözleşmeleri. Sözleşmeler, MÖHUK'un tanıma ve tenfize ilişkin hükümlerinin uygulama alanını daraltan niteliktedir. Milletlerarası sözleşmelerin uygulama alanına girdiği ölçüde nafaka kararlarının tanınması ve tenfizi bu hükümlere tabidir (MÖHUK m. 1/2). Sözleşmelerde, bazı konularda taraf olan devletlerin iç hukuklarına atıf yapılmıştır. Bu konularda MÖHUK'un ilgili hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Türkiye'nin bu sözleşmelere taraf olmasıyla, nafaka ilâmlarının tanınması ve tenfizi ile nafaka alacaklarının tahsili konusunda hak sahiplerine büyük kolaylık sağlanmıştır. 2007 tarihli La Haye Sözleşmesi ise New York Sözleşmesi gibi sadece nafaka alacağının tahsiline yönelik olmayıp, tanıma ve tenfize ilişkin hükümleri de içermektedir. Bu açıdan, her üç sözleşmenin konusunu bünyesinde topladığı söylenebilir. Türkiye bu sözleşmeyi henüz imzalamamıştır. Sözleşmenin, Türk hukuk sistemi ve kurumları bakımından değerlendirilip gerekli çekinceler konulduktan sonra imzalanarak yürürlüğe girmesi halinde, sözleşmeye taraf olan devletlerle Türkiye arasında diğer üç sözleşmenin yerini 2007 tarihli sözleşme alacak ve daha kapsamlı bir değerlendirme yapılabilmesi mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

AKINTÜRK, Turgut/ KARAMAN, Derya Ateş; **Türk Medeni Hukuku- Aile Hukuku**, C. 2, 12. bs., İstanbul, 2010.

ALTUĞ, Yılmaz; **Devletler Özel Hukuku**, İstanbul, 1995.

ANSAY, Tuğrul; “ Türkiye’de Tanınan Bir Yabancı Mahkeme Kararı Hangi Andan İtibaren Geçerli Olur?”, **MHB: Prof. Dr. Ergin Nomer’e Armağan**, Y. 22, S. 2, 2002, s. 29-37.

ARAT, Tuğrul; “ Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi”, **AÜHFD**, C. 21, 1964, s. 421-524.

BORRAS, Alegria/ DEGELING, Jennifer; “Explanatory Report on the Convention on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance”, (Erişim) http://hcch.e_vision.nl/upload/expl38e.pdf, 30 Nisan 2010.

BOZOVALI, Haluk; **Türk Medeni Hukukunda Bakım Nafakaları**, İstanbul, 1990.

CAVERS, David F.; “Draft Convention On The Recognition And Enforcement Of Decisions Relating To Maintenance Obligations”, (Draft Convention), **The American Journal of Comparative Law**, Vol. 21, 1973, s. 154-165.

CAVERS, David F.; “ Report of the United States Delegation to the Twelfth Session of the Hague Conference”, (United States), **International Legal Materials**, 1973, s. 856-887.

COLLIER, J. G.; **Conflict of Laws**, Cambridge, 1987.

CONTINI, Paolo; “ International Enforcement of Maintenance Obligations”, **California Law Review**, Vol. 41, 1953, s. 106-123.

ÇELİKEL, Aysel; “Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınmasına ve Tenfize İlişkin Sözleşme ve Türk Hukuku”, (Tanıma ve Tenfiz), **MHB**, Y. 3, S. 1, 1983, s. 1-7.

ÇELİKEL, Aysel; “ Yeni Kanuna Göre Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfiz Şartları”, (Yeni Kanun), **MHB**, Y. 2, S. 2, 1982, s. 7-13.

ÇELİKEL, Aysel/ ERDEM, Bahadır; **Milletlerarası Özel Hukuk**, 9. bs., İstanbul, 2009.

- ÇELİKEL, Aysel/ NOMER, Ergin; **Devletler Hususi Hukuku Örnek Olaylar- Mahkeme Kararları**, 6. bs., İstanbul, 1997.
- DARDAĞAN, Esra; **Milletlerarası Usul Hukukunda Aşkın Yetki Kavramı**, Ankara, 2005.
- DEMİR, GÖKYAYLA, Cemile; **Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni**, Ankara, 2001.
- DICEY/ MORRIS; **The Conflict of Laws**, 13. ed. (by Lawrence Collins and Others), Vol. 2, Londra, 2000.
- DİNÇ, F. Bilge; “Nafaka İlamlarının Tanınması ve Tenfizi” (Tez), Ankara, 1985.
- DOĞAN, Vahit; **Milletlerarası Özel Hukuk**, Ankara, 2010.
- DOĞAN, Vahit/ AYGÜL, Musa/ ŞİT, Banu; **Milletlerarası Özel Hukuk Mevzuatı**, Ankara, 2008.
- DUNCAN, William; “The Hague Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance. Comments on its Objectives and Some of its Special Features”, **Yearbook of Private International Law**, Vol. 10, 2008, s. 313-331.
- DURAK, Bahar Yeşim; “ Yabancı Mahkeme Kararlarının Tenfizinde Mütakabiliyet Açısından Bazı Ülke Hukuklarının Durumu ve Bu Ülkelerle Türkiye Arasında Özellik Taşıyan Hususlar”, **İBD**, Y. 65, S. 2, s. 18-47.
- DURAL, Mustafa/ ÖĞÜZ, Tufan/ GÜMÜŞ, Alper, **Türk Özel Hukuku Aile Hukuku**, C. 3, İstanbul, 2005.
- EKŞİ, Nuray; “Devletler Özel Hukukunda Aşırı Yetki Kuralları”, **Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay’ın Anısına Armağan**, İstanbul, 1999, s. 247-258.
- EKŞİ, Nuray; **Kanunlar İhtilafı Kurallarına Milletlerarası Usul Hukukuna Vatandaşlık ve Yabancılar Hukukuna İlişkin Seçilmiş Mahkeme Kararları, (Mahkeme Kararları)**, İstanbul, 2006.
- EKŞİ, Nuray; **Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, (Milletlerarası Yetki)**, 2. bs., İstanbul, 2000.
- ERDOĞAN, Mehmet Şirin, “Boşanma Kararlarının Tenfizi”, **ABD**, Y. 54, S. 2, 1997, s. 74-84.

ERTAŞ, Şeref; “Yabancı İlamların Tanınması ve Tenfizi”, **DEHFD: Kudret Ayiter Armağanı**, Ankara, 1988, s. 365-438.

ERTEN, Rifat; “Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararları Hakkında Tenfiz Kararı Almak Her Zaman Zorunlu Mudur?”, **MHB: Prof. Dr. Arslan Gündüz’ün Anısına Armağan**, Y. 25-26, S. 1-2, s. 195-205.

ESEN, Emre; “Alman Hukukunda İhtarlı Basit Dava Usulü (Mahnverfahren) Çerçevesinde Verilen Kararların Türk Hukukunda Tenfizi”, **MHB**, Y. 27, S. 1-2, 2007, s. 21-79.

GÖĞER, Erdoğan; **Devletler Hususi Hukuku (Kanunlar İhtilafı)**, 3. bs., Ankara, 1975.

GRODECKİ, J. K.; “Enforcement of Foreign Maintenance Orders: French and English Practice”, **International and Comparative Law Quarterly**, Vol. 18, 1959, s. 18-40.

HAMZAÇEBİ, Mehmet; “Boşanma Öncesi ve Sonrasında Nafaka”, **YD**, C. 26, S. 3, 2000, s. 359-398.

KÖPRÜLÜ, Bülent/ KANETİ, Selim; **Aile Hukuku**, 2. bs., İstanbul, 1989.

KURU, Baki/ ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder; **İcra ve İflas Kanunu**, 24. bs., Ankara, 2006.

KURU, Baki/ ARSLAN, Ramazan/ YILMAZ, Ejder; **Medeni Usul Hukuku**, 20. bs., Ankara, 2009.

MÖHUK’un Milletlerarası Yetkiye İlişkin Olarak Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğünün Yazısı ve Bu Yazıya İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Devletler Özel Hukuku Ana Bilim Dalı Öğretim Üyelerinin Verdiği Cevap, **MHB**, Y. 3, S. 2, 1983, s. 49-52.

NOMER, Ergin; **Devletler Husui Hukukunda Nafaka, (Nafaka)**, İstanbul, 1967.

NOMER, Ergin; **Milletlerarası Usul Hukuku, (Usul Hukuku)**, İstanbul, 2009.

NOMER, Ergin; “Türklerin Kişi Hallerine İlişkin İhtilaflar ve Türk Mahkemelerinin Münhasır Yetkisi”, (Münhasır Yetki), **MHB**, Y. 3, S. 1, 1983, s. 11-14.

NOMER, Ergin; “Yargıtay Kararlarında Devletler Özel Hukuku”, (Yargıtay Kararları), **Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan**, İstanbul, 1998, s. 704-721.

NOMER, Ergin; “ Yabancı Mahkeme İlamlarının Tenfizinde Mahkemenin Yetkisi ve Kamu Düzeni”, (Kamu Düzeni), **MHB: Prof. Dr. Gülören Tekinalp’e Armağan**, Y. 23, S. 1-2, 2003, s. 565-577.

NOMER, Ergin/ ŞANLI, Cemal; **Devletler Hususi Hukuku**, 17. bs., İstanbul, 2009.

“Outline Hague Child Support Convention”, (Erişim) <http://www.hcch.net/upload/outline38e.pdf>, 10 Ocak 2010.

ÖKÇÜN, A. Gündüz; **Devletler Hususi Hukukunun Kaynakları ve Kamu Düzeni**, Ankara, 1967.

ÖZBAKAN, Işıl; **Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, Ankara, 1987.

ÖZBUDUN, Ergun; **Türk Anayasa Hukuku**, 10. bs., Ankara, 2009.

ÖZTAN, Bilge; **Medeni Hukukun Temel Kavramları**, 32. bs., Ankara, 2010.

ÖZTEKİN, Günseli; “ Recognition and Enforcement of Foreign Court Judgments within the Framework of the Application of the Supreme Court of Appeals”, **Prof. Dr. Tahir Çağa’nın Anısına Armağan**, İstanbul, 2000, s. 389-396.

ÖZUĞUR, Ali İhsan; **Nafaka Hukuku**, 2. bs., Ankara, 2002.

PEKCANITEZ, Hakan; **Medeni Usul ve İcra-İflas Hukukunda Yabancı Para Alacaklarının Tahsili**, 3. bs., Ankara, 1998.

PEKCANITEZ, Hakan, ATALAY, Oğuz, SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral, ÖZEKES, Muhammet; **İcra ve İflas Hukuku**, 6. bs., Ankara, 2008.

RUHİ, Ahmet Cemal/ KAPLAN, Yavuz; “ Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tenfizi Açısından Kamu Düzeni (Ordre Public)”, **MHB: Prof. Dr. Ergin Nomer’e Armağan**, Y. 22, S. 2, 2002, s. 643-663.

SAKMAR, Ata; **Devletler Hususi Hukukunda Boşanma, (Boşanma)**, İstanbul, 1976.

SAKMAR, Ata; **Yabancı İlamların Türkiye’deki Sonuçları, (Yabancı İlamlar)**, İstanbul, 1982.

SAKMAR, Ata/ EKŞİ, Nuray/ YILMAZ, İlhan; **Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun Mahkeme Kararları**, 3. bs., İstanbul, 2001.

SEVİĞ, Muammer Raşit/ SEVİĞ, Vedat Raşit; **Devletler Hususi Hukuku**, 3. bs., İstanbul, 1962.

ŞANLI, Cemal; “25 Nisan 1985 tarihinde İ.Ü. Hukuk Fakültesi Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Münasebetler Araştırma ve Uygulama Merkezinde 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunun Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin Hükümlerinin uygulamada ortaya çıkardığı sorunlara dair yapılan tartışmalı toplantının özetidir.”, **MHB**, Y. 4, S. 1, 1984, s. 121-124.

ŞANLI, Cemal; **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, 3. bs., İstanbul, 2005.

ŞENER, Esat; “Milletlerarası Hukuk Açısından Nafaka İlamlarının Tenfizi”, (Nafaka), **TNBHD**, S. 47, 1985, s. 3-9.

ŞENER, Esat, “Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi”, (Tanıma ve Tenfiz), **TNBHD**, S. 41, 1984, s. 5-10.

TEKİNALP, Gülören; “Türk Hukukunda MÖHUK’tan İtibaren Milletlerarası Aile Hukukundaki Gelişmeler”, **Cumhuriyet’in 75. Yıl Armağanı**, İstanbul, 1999, s. 765-778.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi; **Türk Aile Hukuku**, 7. bs., İstanbul, 1990.

TİRYAKIOĞLU, Bilgin; **Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi**, Ankara, 1996.

TİRYAKIOĞLU, Bilgin/ AYGÜN, Mesut/ KÜÇÜK, Esin; **Türk Uluslararası Özel Hukuk Mevzuatı**, 4. bs., Ankara, 2008.

ULUOCAK, Nihal; **Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri (Uygulama Kuralları)**, İstanbul, 1989.

ÜNAL, Şeref; “ Nafaka Alacakları Konusundaki Uluslararası Sözleşmeler Üzerinde Toplu Bir İnceleme”, **MHB: Hıfzı Timur’un Anısına Armağan**, İstanbul, 1979, s. 957-972.

VAN LOOK, Moni/ WATTE, Nadine; “Türk Yargı Kararlarının Belçika Hukukunda Tanınması ve Tenfizi”, çev. Nihal Uluocak, **MHB**, Y. 1, S. 2, 1981, s. 40-54.

VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet; **Türk Medeni Hukuku**, C. 2, 5. bs., İstanbul, 1965.

WEINTRAUB, Russel J.; **Commentary on the Conflict of Laws**, 5. ed., New York, 2006.

ZEVKLİLER, Aydın/ HAVUTÇU, Ayşe/ GÜRPINAR, Damla; **Medeni Hukuk (Temel Bilgiler)**, 6. bs., Ankara, 2008.

ÖZET

SARITAŞ, Burcu. Yabancı Nafaka İlâmlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.

Çalışmamızın konusunu ‘Yabancı Nafaka İlâmlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi’ oluşturmaktadır. Çalışmanın temel amacı, uygulamasının yeni sayılabilecek bir nitelikte olduğu 5718 sayılı MÖHUK ve MÖHUK bakımından önceliği olan milletlerarası sözleşmeler karşısında nafaka ilâmlarının Türkiye’de tanınması ve tenfizine ilişkin ilkelerin ortaya konabilmesidir. Çalışmada karşılaştırmalı hukuk açıklamalarına girilmeyerek, kanunda ve milletlerarası sözleşmelerde yer alan tanıma ve tenfiz şartları ile usulü detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Çalışmada yabancı nafaka ilâmlarının tanınması ve tenfizine ilişkin MÖHUK ve milletlerarası sözleşme hükümlerinin uygulaması somutlaştırılmaya çalışılırken, Yargıtay kararlarından ve öğretilerde yer alan görüşlerden yararlanılmıştır.

Anahtar Sözcükler

1. Yabancı nafaka ilâmı
2. Tanıma ve tenfiz
3. Tanıma ve tenfiz şartları
4. Tanıma ve tenfiz usulü
5. Milletlerarası sözleşmeler

ABSTRACT

SARITAŞ, Burcu. Recognition and Enforcement of Foreign Maintenance Decisions in Turkey, Master's Thesis, Ankara, 2010.

The theme of the thesis is 'Recognition and Enforcement of Foreign Maintenance Decisions in Turkey'. The primary goal of the study is to clarify and present the principles related to the recognition and enforcement of foreign maintenance decisions in Turkey, due to the Conventions and the practice of MÖHUK that is considered new in this area. Bases and procedure for recognition and enforcement in MÖHUK and Conventions have been analyzed in details evading from comparative law matters.

While trying to reify the application of provisions of MÖHUK and Conventions in Turkey related to the recognition and enforcement of foreign maintenance decisions, enforcements of Supreme Court and aspects of the doctrine have been utilized in the study.

Keywords

1. Foreign maintenance decision
2. Recognition and enforcement
3. Bases for recognition and enforcement
4. Procedure for recognition and enforcement
5. Conventions